

greenport

WESTLANDOOSTLAND

Integrale visie **greenport WESTLAND-OOSTLAND** **2020**

COLOFON

In opdracht van:

Samenwerkende gemeenten in de Greenport Westland-Oostland

Secretariaat: Gemeente Pijnacker-Nootdorp

Data van vaststelling door de gemeenteraad van de gemeenten:

Lansingerland	17 juli 2008
Leidschendam-Voorburg	8 juli 2008
Midden-Delfland	15 juli 2008
Pijnacker-Nootdorp	17 juli 2008
Westland	17 juli 2008

Samenwerkende gemeenten in de
Greenport Westland-Oostland
p/a gemeente Pijnacker-Nootdorp

Postbus 1
2640 EZ Pijnacker
Telefoon: 14015
Fax: 015-3626850
Email: info@pijnacker-nootdorp.nl

OD205 stedenbouw onderzoek en landschap bv

Postbus 2890
2601 CW Delft
Telefoon: 015-2131915
Fax: 015-2141748
Email: od205@od205.nl

projectnummer: 2234-1000

Ben Kuipers landschapsarchitect

Hoefijzersteeg 9
2611 NP Delft
Telefoon: 06-24269018
Fax: 015-2147024
Email: bkuipers@freeler.nl

INHOUD

SAMENVATTING	4
1 INLEIDING	9
2 UITDAGINGEN	19
3 BELEID EN VISIE VOOR 2020	25
4 DE OPGAVE VOOR GREENPORT WESTLAND-OOSTLAND	37
5 AMBITIES	45
6 PROJECTEN EN INVESTERINGSAGENDA	57

BIJLAGE 1; BRONNENLIJST

BIJLAGE 2; EXPERTMEETING 8 NOVEMBER 2007

BIJLAGE 3; CONCLUSIE EXPERTMEETING 8 NOVEMBER 2007

BIJLAGE 4; WERKCONFERENTIE 3 DECEMBER 2007

BIJLAGE 5; AANDACHTSPUNTEN GENOEMD TIJDENS WERKCONFERENTIE 3 DECEMBER 2007

SAMENVATTING

Inleiding

Het glastuinbouwcluster is voor de Nederlandse economie van grote betekenis. Het levert, als derde mainport van Nederland, een belangrijke bijdrage aan de werkgelegenheid en aan het handelsoverschot. Reden voor de rijksoverheid om condities te creëren om de glastuinbouwsector krachtig te houden. In de Nota Ruimte heeft het Rijk daartoe de Greenports als ruimtelijk-economische concentratiegebieden benoemd. Met de Mainports Schiphol en Rotterdam en de kennisinstituten zijn zij van wezenlijk belang voor de nationale economie. Ruimtelijk beleid en financiële middelen zullen worden ingezet om de Greenports een goede toekomst te verzekeren. Daarbij is een goede afstemming met andere ruimtelijke functies vereist. In 2007 heeft het kabinet Randstad Urgent vastgesteld. In Randstad Urgent staan voor 33 projecten de maatregelen benoemd die het investeringsklimaat en de duurzaamheid en daarmee de internationale concurrentiepositie van de Randstad verbeteren. Eén van de projecten is de Transitie Greenports (Kandidaat Randstad Urgent-project). In het MIRT (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport) projectenboek 2008 zijn de Randstad Urgent projecten inclusief de versnellingsprojecten van de Greenports opgenomen.

Om de sterke positie nu en in de toekomst te behouden zijn er uitvoeringsafspraken gemaakt door de stuurgroep Greenport(s) Nederland, die is samengesteld uit vertegenwoordigers van het totale tuinbouwbedrijfsleven en de overheden. Eén van die afspraken betreft het opstellen van één integrale visie per Greenport. Het voorliggende rapport betreft de integrale visie voor de Greenport Westland-Oostland. Greenport Westland-Oostland omvat het grondgebied van acht gemeenten (Westland, Lansingerland, Pijnacker-Nootdorp, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Waddinxveen, Nieuwerkerk aan de IJssel en Zevenhuizen-Moerkapelle), waar aan het glastuinbouwcluster duurzaam ruimte wordt geboden om zich te (blijven) vestigen en ontwikkelen. De gemeenten van de Greenport Westland-Oostland spannen zich gezamenlijk met andere partijen in om de glastuinbouw als vitale, economische sector toekomstperspectief te bieden.

Uitdagingen

De glastuinbouw in de Greenport Westland-Oostland is een krachtige sector. Desalniettemin is ondersteuning vanuit de overheden gewenst om de glastuinbouw in stand te houden en te versterken. De belangrijkste uitdagingen zijn:

- *Omvang en gebruik van het glasareaal:* het Zuid-Hollands areaal van 5800 hectare dient in stand te worden gehouden. In de strijd om de schaarse ruimte in de dicht bevolkte zuidvleugel van de Randstad gaat echter steeds meer glastuinbouwareaal verloren.
- *Grootschalige herstructureringsopgave:* De opgave voor de Greenport Westland-Oostland bedraagt 2850 hectare tot 2020. Verouderde glastuinbouwgebieden moeten worden geherstructureerd. Door de structurele aanpassingen die nodig zijn, ligt hier ook een taak voor overheden.
- *Bereikbaarheid:* De sector is exportgericht en doordat het veelal gaat om bederfelijke producten is hij sterk afhankelijk van snel transport. De congestie op de autowegen in de Randstad, maar ook de matige ontsluiting binnen de Greenport, vormt hiermee een belemmerende factor voor het functioneren van de sector. Op nationaal niveau is het verbeteren van de verbindingen met de mainports Schiphol en Rotterdam van groot belang.
- *Duurzaamheid:* Stijgende energieprijzen en de noodzaak tot CO₂-reductie dwingen de sector nieuwe wegen te zoeken ten aanzien van energiegebruik. Door klimaatsverandering en de Europese Kaderrichtlijn Water worden aanvullende eisen gesteld aan het percentage waterberging en de kwaliteit van het oppervlaktewater en het grondwater. Door deze wateropgave niet op individueel bedrijfsniveau op te lossen, maar door een gemeenschappelijke aanpak kan een kwaliteits- en efficiëncyslag worden behaald.
- *Ruimtelijke kwaliteit:* Open ruimte wordt steeds schaarser en de kwaliteitseisen die er aan gesteld worden steeds hoger. Dit betekent dat de glastuinbouw in en rond de open gebieden mee zal moeten in de kwaliteitsverbetering van het landschap.
- *Agro-gerelateerde bedrijvigheid:* De intensivering en specialisering van de glastuinbouw in de Greenport vergt ruimte voor de gehele

keten. Naast het bieden van voldoende ruimte voor kassen is er ook een behoefte aan voldoende ruimte voor agro-gerelateerde bedrijven als onderdeel van de glastuinbouwcluster.

- *Arbeid en ondernemerschap:* De arbeidsmarkt is krap en het imago van de sector spreekt onvoldoende aan bij zowel jonge, lager geschoolde als bij hoger opgeleid arbeidskrachten. Beide categorieën werknemers zijn echter nodig om de economische motor draaiend te houden.
- *Mainports:* De relatie tussen de Nederlandse Mainports (Rotterdam en Schiphol) en de vijf Greenports is wederzijds van grote betekenis. De strategische positie van de Greenports wordt in sterke mate mede bepaald door de Nederlandse Mainports. Anderzijds profiteren de Mainports rechtstreeks van de intensieve en omvangrijke goederenbewegingen van en naar de Greenports. Door de relatie tussen de Mainports en Greenports te versterken komen de afzonderlijke kwaliteiten beter tot hun recht. Dat stimuleert de economische dynamiek. Een optimale relatie versterkt een integrale benadering van agro-logistiek, verbetering van bereikbaarheid (met het achterland) inclusief kansen voor multimodaal vervoer (weg, spoor, water).
- *Internationale ontwikkelingen:* De ontwikkelingen van internationale aard zijn van cruciaal belang voor het tuinbouwcluster Westland-Oostland. De toekomstvisie 'Excelleren! Visie 2040' van Greenport(s) Nederland geeft ook de mondiale trends en ontwikkelingen aan, zodat deze doorvertaald kunnen worden naar het beleid voor korte en middellange termijn.

De integrale visie Greenport Westland-Oostland 2020 heeft als doel om tot een gerichte gemeenschappelijke aanpak te komen om deze uitdagingen aan te gaan.

Beleid en visie 2020

Deze integrale visie vat eerst de bestaande beleidsdocumenten en visies van de gemeenten samen om in beeld te krijgen welke uitdagingen reeds omgezet worden in concrete plannen en activiteiten.

In de kaart die dit oplevert tekent zich een Greenport af met een glastuinbouwconcentratie in het Westland, een gebied dat wordt doorsneden door woonkernen en water- en groenstructuren en waarin verspreid een aantal grotere glasclusters in het Oostland liggen. Om het glastuinbouwcluster krachtig te houden, is ook ruimte nodig voor agro-gerelateerde bedrijvigheid. In Westland leidt dit tot een 'economische as' langs de N213, in het Oostland ontstaat een concentratie langs de A12, van veiling tot de Bleizo-locatie. Ten aanzien van de infrastructuur worden verschillende grote werken genoemd, waarvan de realisatie echter (nog steeds) niet is gegarandeerd: De A4 noord, aansluiting A13-A16 en de Oranjetunnel, naast verschillende meer regionale en lokale verbeteringen.

Als tegenhanger van de verstedelijking is een groenstructuur gerealiseerd, die is gebaseerd op een aantal grote landschappelijke eenheden (kust, Midden-Delfland, Groene Hart) en een stelsel van groene verbindingen vanuit de verstedelijkte gebieden. Veel verspreid glas is hiertoe gesaneerd en moet nog verdwijnen om de kwaliteit die we in het landschap nastreven te bereiken. Ook hierdoor ontstaat een ruimtevraag. De wateropgave is en wordt vertaald in concrete plannen. De Poelzone in Westland, de Bergboezem tussen Berkel en Pijnacker en de waterstructuur als onderdeel van de ontwikkeling van de Zuidplaspolder zijn hier voorbeelden van.

Opgave

Om het glastuinbouwcluster goed in beeld te krijgen, is in woord en beeld vastgelegd wat het duurzame glastuinbouwareaal is, welke uitbreidingsmogelijkheden er nog zijn en welke transformaties van glasclusters nog kunnen worden verwacht. Hieruit blijkt dat de Greenport nauwelijks ruimte kan bieden aan bedrijven die moeten wijken door transformatie of sanering om zich te hervestigen. Ook voor autonome groei ontbreekt de ruimte. Op termijn zal binnen Zuid-Holland ruimte moeten worden gevonden.

Ambities en de daarbij behorende projecten of initiatieven

Uit de uitdagingen, het bestaand beleid en de visie voor 2020 zijn de volgende ambities te formuleren.

■ De dynamische Greenport Westland-Oostland

In het duurzaam glastuinbouwgebied zal een verdere ontwikkeling naar intensivering nodig zijn om het hoofd te kunnen bieden aan de hoge grondprijzen. Waardevermeerdering is het selectie criterium. De nadruk ligt op sierteelt, voedingstuinbouw en op veredelings- en ontwikkelbedrijven: De Greenport als laboratorium.

Dit vertaalt zich in de volgende projecten en initiatieven:

- 1 duurzaam glasgebied veilig stellen (overheidsbeleid);
- 2 functie overstijgende integrale gebiedsontwikkelingen (Poelzone fase 1 en project Oostland/Groenzone Berkel-Pijnacker (ook bekend als Voorafschse Polder/Oude Polder));
- 3 herstructurering verouderde glastuinbouwgebieden door middel van integrale gebiedsontwikkeling met aandacht voor glas, energie, water, groen en ruimtelijke kwaliteit (bijv. Boomawatering, Stompwijk);
- 4 saneren verspreid glas (Midden-Delfland, Oostland/Groenzone Berkel-Pijnacker, Zuidplaspolder);
- 5 ontwikkelruimte voor de toekomst (o.a. Zuidplaspolder);
- 6 realiseren van agro-gerelateerde bedrijventerreinen (Honderdland fase 2, Trade Parc Westland 3 en Hoefweg-Zuid).

■ Een bereikbare Greenport

De Greenport maakt zich hard voor de realisatie van een groot aantal infrastructurele verbindingen die de af- en toevoer van goederen waarborgt. Daarnaast is een verbetering van de verbinding met de Mainport noodzakelijk. De realisatie van de Oranjetunnel is hierin een belangrijk onderdeel. Onderzoek wordt nagestreefd naar de mogelijkheden van multimodaal vervoer (water en rail).

Dit vertaalt zich in:

- 1 uitbreiding Hoofdwegennet (A4 Noord, A13-A16, Oranjetunnel incl. wegverbinding naar A4);
- 2 ontsluiting glastuinbouwgebieden (Rondweg Pijnacker, N209, 3-in-1 project en verbreding Veilingroute);
- 3 logistieke vernieuwingen (initiatieven ontplooiën voor een kwalitatief hoogwaardig goederennetwerk, logistieke centra, benutten daluren, verkennen multimodale transportmogelijkheden).

■ De duurzame Greenport

De mate waarin de sector erin slaagt van energieconsument tot energie- en CO₂- neutraal of zelfs (duurzame) energieproducent te worden, zal bepalend zijn voor de toekomst van de glastuinbouw.

Om dit te bereiken is regie nodig -met name ten aanzien van ruimtelijke ordening van de ondergrond-, fondsen om te grote risico's af te dekken, informatie over en waar mogelijk stimulering en sturing van initiatieven op dit vlak.

Dit vertaalt zich in:

initiatieven op gebied van aardwarmte, warme-koude opslag, reductie CO₂-uitstoot en opslag, energie-uitwisseling tussen glas en wonen etc. (pilots Tuindersdorp, Hoogeland).

■ Een Greenport met droge voeten

Binnen de glastuinbouwgebieden wordt invulling gegeven aan de wateropgave. Het realiseren van de benodigde waterberging binnen de eigen polders wordt mede ingezet ter versterking van de groenstructuur. Hiervoor is regie vereist.

Dit vertaalt zich in:

- 1 wateropgave integraal oplossen, waterberging per polder, initiatieven ontplooiën op gebied van dubbel grondgebruik, integrale oplossingen voor gietwater. Concrete projecten zijn: AquaReUse project Overbuurtsche Polder, Poelzone, Zwethzone etc.;
- 2 4B concept verder uitbouwen en toepassen (bergen, bufferen, bereiden en begieten);
- 3 kustversterking kust Delfland;
- 4 uitvoeren van project Oostland/Groenzone Berkel-Pijnacker;
- 5 initiatieven zoals het benutten van overhoeken voor gemeenschappelijke waterberging, aanleg waterbergingreservoirs combineren met ecologische en recreatieve functies.

■ De groene Greenport

Het realiseren van een robuuste groenstructuur wordt nagestreefd, compleet met de bijbehorende recreatieve en ecologische infrastructuur. Dit heeft gevolgen voor zowel de integrale ontwikkeling van de herstructureringsgebieden als voor de (na te streven) landschappelijke kwaliteit van de randen van glasgebieden.

Dit vertaalt zich in:

- 1 verbinding kust, Midden-Delfland - Groene Hart;
- 2 Poelzone fase 1 en 2;
- 3 Project Oostland/Groenzone Berkel-Pijnacker.

- Wonen en glas

Binnen de Greenport ligt ook een belangrijke woningbouwopgave. De ruimte die hiervoor nodig is, ligt vast en concurreert dus niet meer met de ruimtebehoefte van het glas. Toekomstige woningbouwontwikkelingen vinden plaats afhankelijk van de lokale behoefte. Daarbij wordt gezocht naar een passende wisselwerking tussen wonen en de glastuinbouw. Daarbij wordt ook aandacht besteed aan energie (Zonneterp), waterberging en ruimtelijke kwaliteit.

- Werken in het Greenport Kennisnetwerk

De arbeidsvraag wordt hoogwaardiger, het arbeidsaanbod zal in de toekomst afnemen. Dit vereist een aanpak op verschillende fronten; scholing, robotisering, verbeteren woonklimaat en het verbeteren van het imago van de sector.

Dit vertaalt zich in initiatieven op het gebied van:

- 1 scholing (SOB Oostland, SOB Westland, Greenport Business School);
- 2 relatie bedrijfsleven en onderwijs verbeteren.

- De Groeidiament van de Zuidvleugel

Versterken van het imago van de glastuinbouw en de Greenport zal het realiseren van de visie ondersteunen.

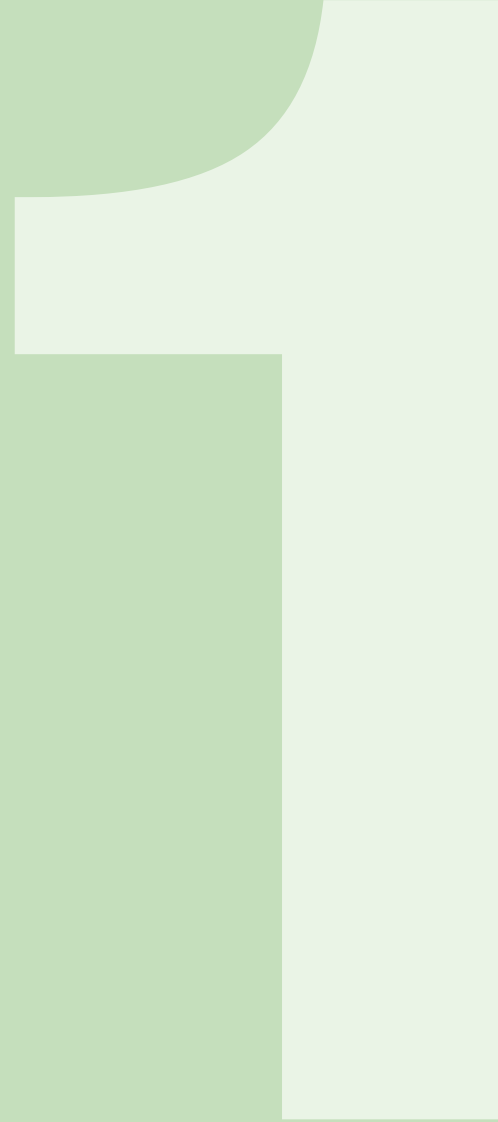
Dit betekent dat initiatieven vereist zijn specifiek gericht op:

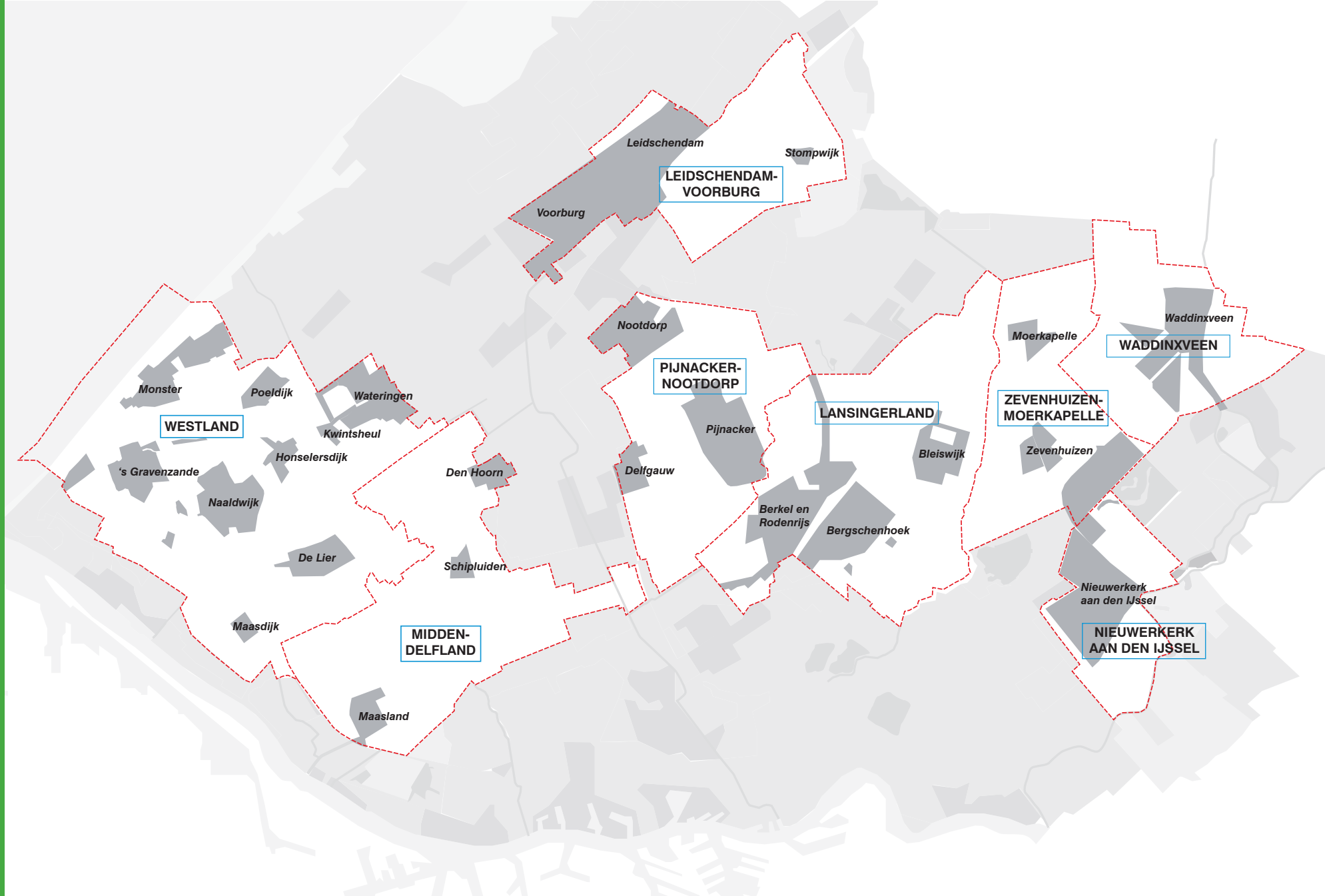
- 1 promotie, zoals bijvoorbeeld het realiseren van een permanent promotiecentrum (kas-van-de-toekomst);
- 2 uitstraling van het gebied langs de infrastructuur;
- 3 informatie en het genereren van *free publicity* waarin de glastuinbouwsector gepresenteerd wordt als een duurzame, innovatieve, kennistechnologische sector, waarbij wordt ingespeeld op actuele thema's zoals het energievraagstuk en de vermindering van CO₂-uitstoot.

INLEIDING

PLANGEBIED VAN DE GREENPORT WESTLAND-OOSTLAND

INLEIDING

Greenport Westland-Oostland

Economische betekenis Greenport Westland-Oostland

Bij de Greenportontwikkeling gaat het om een cluster van diverse activiteiten (productie, toelevering, handel, distributie, verwerking, dienstverlening). Ruimtelijk vertaalt dit zich in productieareaal en agro-gerelateerde bedrijventerreinen welke gebonden zijn aan de Greenport. De betekenis van de Greenport Westland-Oostland voor de regionale en nationale economie en werkgelegenheid is groot.

Naar aanleiding van het opstellen van de toekomstvisie 'Excelleren! Visie 2040' van Greenport(s) Nederland moet worden geanticipeerd op internationale economische trends en ontwikkelingen die betrekking hebben op de Greenports. Het is in dat kader van belang dat die trends en ontwikkelingen worden gevolgd.

De glastuinbouwbedrijven binnen Greenport Westland-Oostland zijn verantwoordelijk voor een productiewaarde van 2,3 miljard euro in 2006 en leveren een bruto toegevoegde waarde van 2,2 miljard in 2006.

Bijna 30% van de werkgelegenheid in het glastuinbouwcomplex binnen Nederland zit in Westland-Oostland. De Greenport Westland-Oostland is dan ook goed voor circa 50.000 arbeidsplaatsen. Van het totale netto areaal glastuinbouw in Nederland (10.373 hectare in 2007) heeft Westland-Oostland de sterkste concentratie met 40%.

De Greenport(s) Nederland heeft een ijzersterke internationale positie en wordt behalve wereldwijde exporteur van bloemen, planten, bollen, groenten, fruit en boomkwekerijproducten ook gezien als belangrijkste exporteur van kennis op het gebied van teelt en toelevering. Belangrijk voor deze uitzonderlijke positie is de samenhang tussen productie, afzet, handel en toelevering, en de gelieerde dienstverlening en kennisinstellingen.

Om deze sterke positie nu en in de toekomst te behouden zijn er uitvoeringsafspraken gemaakt door de stuurgroep Greenport(s) Nederland, die is samengesteld uit vertegenwoordigers van het totale tuinbouwbedrijfsleven en de overheden (rijk, provincie en gemeenten). Eén van die afspraken betreft het opstellen van één integrale visie per Greenport. Het voorliggende rapport betreft de integrale visie voor de Greenport Westland-Oostland. Greenport Westland-Oostland omvat het grondgebied van acht gemeenten (Westland, Lansingerland, Pijnacker-Nootdorp, Leidschendam-Voorburg, Midden-

Areaal glastuinbouw Greenport Westland-Oostland 2004-2007 in ha

	2004	2005	2006	2007
Westland	2.658	2.612	2.523	2.495
Midden-Delfland	255	268	241	238
Pijnacker-Nootdorp	372	389	366	357
Lansingerland	725	741	787	775
Leidschendam-Voorburg	40	42	40	40
Nieuwerkerk a/d IJssel	78	77	72	64
Zevenhuizen-Moerkapelle	190	212	225	216
Waddinxveen	71	59	54	50
Totaal	4.389	4.400	4.308	4.235

Bron: CBS landbouwtellingen, in netto teeltareaal

Bedrijven glastuinbouw Greenport Westland-Oostland 2004-2007

	2004	2005	2006	2007
Westland	1.529	1.443	1.316	1.184
Midden-Delfland	x	x	82	72
Pijnacker-Nootdorp	251	242	227	214
Lansingerland	290	264	251	234
Leidschendam-Voorburg	22	23	20	17
Nieuwerkerk a/d IJssel	44	42	41	36
Zevenhuizen-Moerkapelle	76	76	73	67
Waddinxveen	51	43	41	36
Totaal	2.263	2.133	2.051	1.860

Bron: CBS landbouwtellingen

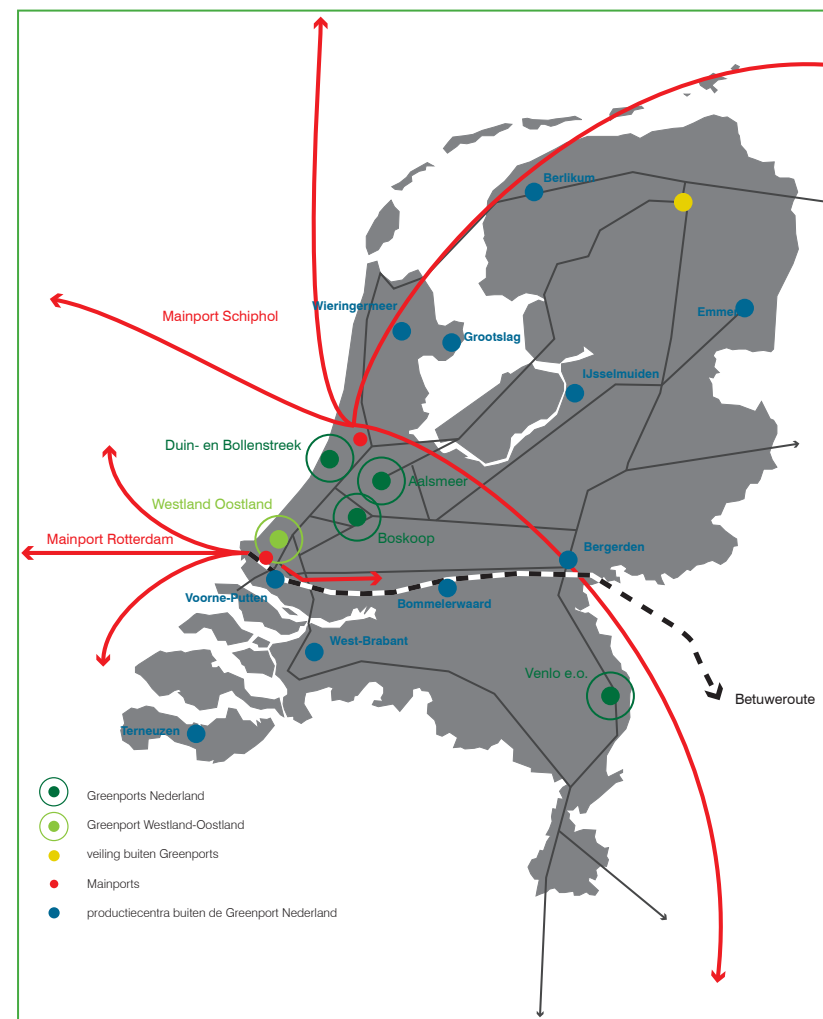
Delfland, Waddinxveen, Nieuwerkerk aan de IJssel en Zevenhuizen-Moerkapelle), waar aan het glastuinbouwcluster duurzaam ruimte wordt geboden om zich te (blijven) vestigen en ontwikkelen. De gemeenten van de Greenport Westland-Oostland spannen zich gezamenlijk met andere partijen in om de glastuinbouw als vitale, economische sector toekomstperspectief te bieden.

Het bestuurlijk overleg Greenport Westland-Oostland heeft opdracht gegeven tot het opstellen van een integrale visie Greenport Westland-Oostland. Hiermee wordt een gemeenschappelijke lijn uitgezet voor de ontwikkelingsrichting van het gebied en het bepalen van investeringsprioriteiten. De drie Zuidplaspoldergemeentes Waddinxveen, Nieuwerkerk a/d IJssel en Zevenhuizen-Moerkapelle hebben er voor gekozen zich te concentreren op de planontwikkeling voor de Zuidplaspolder. In het in 2006 opgestelde Intergemeentelijk Structuurplan Zuidplas hebben deze gemeenten hun visie op de ontwikkeling van de Zuidplaspolder vastgelegd en was het derhalve minder relevant te participeren bij het opstellen van de Greenportvisie. Het Intergemeentelijk Structuurplan is als uitgangspunt opgenomen in de integrale visie. De overige vijf gemeenten zijn actief betrokken geweest bij de visieontwikkeling, waarbij de gemeenten Westland, Lansingerland en Pijnacker-Nootdorp als trekkers fungerden door als opdrachtgevers het projectteam te vormen.

Nota Ruimte

Ook het Rijk onderschrijft het belang van de Greenports en heeft dat vastgelegd in de Nota Ruimte. In het kader van de algemene doelstelling om de economische concurrentiepositie van Nederland en de vooraanstaande positie van Nederland in een aantal (agrarische) niches van de wereldmarkt te versterken, zijn de Greenports benoemd. Het rijksbeleid is erop gericht de ontwikkeling van de Greenports zodanig te sturen, dat hun functie als Greenport ook op lange termijn blijft behouden en wordt versterkt. Belangrijke aandachtspunten hierbij zijn:

1. de integrale ruimtelijke ontwikkeling van de Greenport;
2. de herstructureringsopgave, inclusief weginfrastructuur, wateropgave en ruimtelijke kwaliteit;
3. de uitbouw van agro-gerelateerde bedrijvigheid;
4. de fysieke bereikbaarheid van de Greenport;
5. de relatie tot de Mainports.

Positionering van de Greenport Westland-Oostland

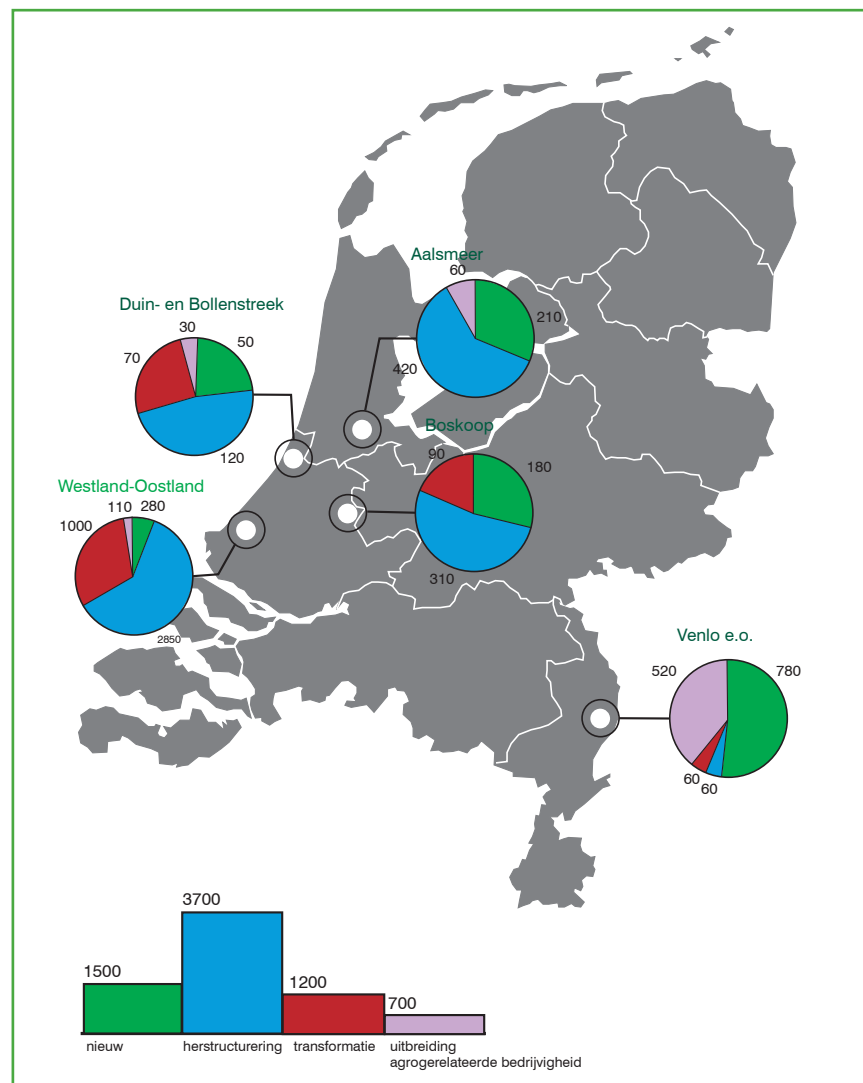
Greenport(s) Nederland

De Greenport Westland-Oostland maakt deel uit van de Greenport(s) Nederland. In de Bestuurlijke Uitvoeringsafspraken Greenport(s) Nederland 2007-2011 is een ambitieus actieprogramma vastgelegd voor een gezonde en duurzame tuinbouwsector. Het opstellen van de integrale visie Greenport Westland-Oostland is één van de uitvoeringsafspraken. Verder is onder andere de ruimtelijke opgave van de vijf Greenports en de infrastructurele en logistieke opgave voor de periode 2006 - 2020 benoemd.

Op gebied van handel en logistiek en kennis- en productontwikkeling zijn er nauwe relaties met de Greenports Aalsmeer, Duin- en Bollenstreek, Boskoop en Venlo. Daarnaast zijn er verbanden met overige glastuinbouwgebieden, die verspreid in het land liggen. Deze gebieden bieden met name ruimte aan grootschalige productie. Een steeds groter aandeel van de sierteeltproducten dat via de veiling wordt verhandeld, vindt zijn oorsprong in het buitenland.

De steeds intensiever wordende relaties met het buitenland op het gebied van handel en productie maken dat de relaties tussen de Greenports en de Mainports steeds meer in belang toenemen. Luchthaven Schiphol heeft al een grote betekenis als aan- en uitvoerhaven van met name sierteeltproducten. De Rotterdamse haven krijgt een groeiende betekenis als aan- en uitvoerhaven, zowel voor *short sea* vervoer als voor binnenvaart. Innovaties op het gebied van koeling en houdbaarheid gedurende het transport en bij productontwikkeling kunnen er toe leiden dat het belang van Mainport Rotterdam steeds groter wordt.

Voor de noodzakelijke innovatie en productontwikkeling zijn tenslotte de relaties met de kennisinstituten van belang. De kennisinstituten in Wageningen, Leiden en Delft spelen een steeds grotere rol voor Greenport(s) Nederland. Ook binnen de Greenports zelf vindt kennisontwikkeling plaats in de bedrijven en bij het WUR proefstation. De ligging van de Greenports in de Randstad is een belangrijke factor om de positie als marktleider te kunnen behouden en te blijven ontwikkelen. Goede verbindingen tussen de Greenports en de Mainports zijn bepalend voor de toekomstperspectieven.

Ruimtelijke opgave van de vijf Greenports (periode 2006-2020)

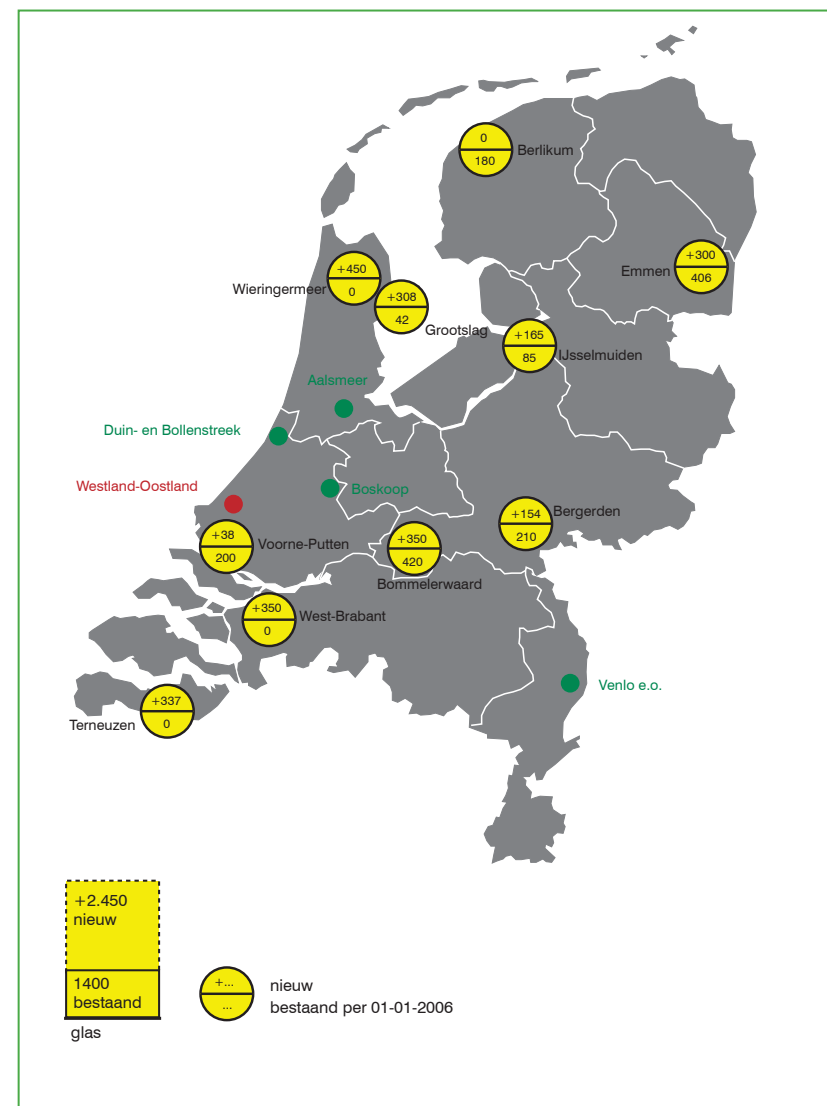
BRON: gebaseerd op Greenport(s) Nederland; Bestuurlijke Uitvoeringsafspraken 2007-2011, 2007

Randstad Urgent; contract Transitie Greenports

De leidende economische positie van Nederland op het gebied van de tuinbouw – op de internationale markt voor tuinbouwproducten en op het gebied van toelevering, diensten en kennis en innovatie – wil de Nederlandse overheid behouden en versterken. Om de economische concurrentiepositie van Nederland en de Nederlandse tuinbouw in het bijzonder te behouden en te versterken, is het noodzakelijk om de tuinbouw en de greenportregio's toekomstgericht te ontwikkelen. In 2007 heeft het kabinet Randstad Urgent vastgesteld. In Randstad Urgent staan 33 urgente projecten die (de samenhang van) de Randstad versterken. Eén project is van bijzonder belang: project Transitie Greenports (Kandidaat Randstad Urgent-project). Voor drie Versnellingsprojecten (waarvan Herstructurering Greenports er één is) is al subsidie toegekend. Daarnaast heeft de ministerraad projecten geselecteerd voor integrale gebiedsontwikkeling – waaronder het Verkenningproject de Poelzone in Westland en het Project Oostland/Groenzone Berkel-Pijnacker - die financiële ondersteuning kunnen krijgen uit het Nota Ruimte budget.

Voor de Greenport Westland-Oostland is het van belang dat bij de uitvoering van Randstad urgent met het volgende rekening wordt gehouden:

- Schaalvergroting, realisatie van de energieneutrale en mogelijk energieleverende kas, regionaal voldoen aan de wateropgave en efficiënt ruimtegebruik zijn ontwikkelingen die voor een concurrerende en maatschappelijk verantwoord ondernemende, duurzame tuinbouwsector plaats moeten vinden. Maar op dit moment kunnen die ontwikkelingen binnen de Greenports niet voldoende voortvarend gerealiseerd worden.
- De vooral sectoraal ontwikkelde en vaak verouderde tuinbouwgebieden kunnen op onderdelen niet beantwoorden aan de hedendaagse maatschappelijke context ten aanzien van economische en landschappelijke kwaliteiten. Kwaliteiten die nodig zijn voor een kwalitatief hoge en multifunctionele internationaal aansprekende woon-, werk- en leefomgeving, goed ingebed in de totale Randstad. Zo vragen bijvoorbeeld de toeristische of recreatieve ontsluiting en verbinding van groengebieden in de Zuidvleugel om groene ruimtelijke structuren tussen de kust en het Groene Hart die de Greenports doorkruisen.

Totaal bestaand en gepland areaal glas in grootschalige tuinbouwgebieden buiten de vijf Greenports

BRON: gebaseerd op Greenport(s) Nederland; Bestuurlijke Uitvoeringsafspraken 2007-2011, 2007

- Er is ontwikkelings- en bundelingsruimte nodig voor en binnen de Greenports in de Randstad voor economische versterking van de tuinbouwsector.
- De bereikbaarheid van Mainports en de Europese marktgebieden schiet tekort (capaciteit, snelheid en betrouwbaarheid) voor deze (vers)productensector.

MIRT

Het kabinet kiest ervoor om in het MIRT (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport) die investeringsprojecten- en programma's op te nemen waar sprake is van een ruimtelijk fysieke ingreep en waar het rijk direct financieel bij betrokken is. In het MIRT projectenboek 2008 zijn de Randstad Urgent projecten inclusief de versnellingsprojecten en verkenningsprojecten van de Greenports opgenomen.

Belangrijke succesfactoren van het Nederlandse glastuinbouwcomplex zijn een sterk innovatief vermogen en de ruimtelijk-economische concentratie. Deze concentratie bestaat uit:

- De nabijheid van de twee Mainports Rotterdam en Schiphol, die een zeer belangrijke rol spelen bij de omvangrijke import en export van groente en sierteeltproducten.
- De vijf Greenports als clusters voor productie, verwerking, afzet, toelevering en diensten.
- De overige concentratiegebieden voor de tuinbouw in Nederland als productiegebied, die voor hun verwerking en afzet sterk verbonden zijn met bedrijven in de Greenports.

Cruciaal voor een vitaal tuinbouwcomplex in de Greenport Westland-Oostland in de toekomst is de verdere ontwikkeling van deze Greenport en haar verbindingen naar de overige onderdelen van het complex, de Mainports, de satellietgebieden en de belangrijkste afzetgebieden in Europa. De ruimtelijk-economische ontwikkelingsopgave in de Greenport Westland-Oostland is omvangrijk en bestaat uit integrale, gebiedsgerichte herstructurering van deelgebieden binnen deze Greenport. Hierin krijgt niet alleen de clustering van productie, verwerking, afzet, toelevering en diensten gestalte, maar wordt er ook infrastructuur aangelegd en krijgen andere functies, zoals waterberging, natuurontwikkeling, groen en recreatie en woningbouw, de ruimte.

Positie Greenport Westland-Oostland in Nederland			
	Nederland	Westland/Oostland	%
Areaal glastuinbouw in ha. in 2007 (netto teeltareaal)	10.373	4.235	40.8
waarvan areaal glasgroenten	4.570	1.786	39
waarvan areaal snijbloemen, pot en perkplanten	5.326	2.423	45.5
Aantal bedrijven glastuinbouw in 2007	5.260	1.860	35.3
waarvan aantal bedrijven glasgroenten	1.710		
waarvan aantal bedrijven snijbloemen, pot- en perkplanten	3.560		
Productiewaarde glastuinbouwcomplex in mln. euro in 2006	5.220	2.300*	44
waarvan glasgroenten	1.330	538*	
waarvan snijbloemen, pot en perkplanten	3.890	1.756*	
Exportwaarde snijbloemen, pot- en perkplanten in mln. euro in 2006	5.226	2.502*	48
Bruto toegevoegde waarde gehele tuinbouw (glas en opengrondteelt) in mln. euro in 2005	6.800		
waarvan bruto toegevoegde waarde glastuinbouwcomplex in mln. euro in 2005	4.900	2.156*	
61% komt hiervan voor rekening van de primaire productie, in mln. euro:	2.989	1.220*	
39% komt hiervan voor rekening van toelevering, verwerking en distributie, in mln. euro:	1.911	780*	
Aandeel Greenport Westland/Oostland in bruto toegevoegde waarde Ned. glastuinbouwcomplex			44
75% van de bruto toegevoegde waarde van het glastuinbouwcomplex wordt in de 5 greenports gerealiseerd			
Werkgelegenheid gehele tuinbouw (glas en opengrondteelt) in arbeidsjaren in 2005	106.100		
waarvan werkgelegenheid glastuinbouwcomplex in arbeidsjaren in 2005	63.900	18.531*	
Aandeel Greenport Westland/Oostland in werkgelegenheid Ned. glastuinbouwcomplex in 2005			29
Bijna 60% van de werkgelegenheid in het glastuinbouwcomplex is in de 5 Greenports gesitueerd.			

Bronnen: CBS landbouwtelling, LEI: Het Nederlandse Agrocomplex 2007, bewerking gemeente Westland.

Glastuinbouwcomplex bestaat uit primaire productie, verwerking, distributie en toelevering.

* globale berekening op basis van landelijke cijfers

Provinciaal beleid

In 2006 heeft de Provincie Zuid-Holland de nota Greenports 2020, thuis in Zuid-Holland vastgesteld en in 2007 de nota Greenports van de toekomst, doorkijk en actielijnen 2020. Deze nota's geven een analyse van de huidige situatie met betrekking tot de Greenports en een voorstel voor actielijnen. Inhoudelijk sluiten de nota's goed aan bij de analyses en afspraken in Greenport(s) Nederland, het Manifest in Uitvoering en de Bestuurlijke uitvoeringsafspraken 2007-2011.

In het Actieprogramma Greenports Zuid-Holland, dat in maart 2008 is vastgesteld door Gedeputeerde Staten, zijn de provinciale acties verder uitgewerkt en gekoppeld aan een planning en financiële onderbouwing. De ambitie van de provincie en de marktsector is om de positie van de greenports door voortdurende vernieuwing te versterken. Het accent van de vernieuwing ligt op het oplossen van ruimtelijke, milieu- en infrastructuurvraagstukken en op kennis en innovatie.

Het ruimtelijk beleid van de provincie ligt vast in de Streekplannen Zuid-Holland West en Zuid-Holland Oost. De provincie is gestart met het opstellen van de Provinciale Structuurvisie conform de nieuwe Wet op de Ruimtelijke Ordening. Het is voor de Greenport Westland-Oostland van belang dat de ambities van de Greenport hierin goed worden meegenomen.

UITDAGINGEN

2

Impressiebeelden glastuinbouw

UITDAGINGEN

I Omvang en gebruik glasareaal en agro-gerelateerde bedrijventerreinen

De glastuinbouw in de Greenport Westland-Oostland staat op dit moment voor een groot aantal uitdagingen. Op de eerste plaats is er de zorg voor het behoud van voldoende glasareaal om de bedrijven te kunnen huisvesten. Het gaat daarbij om de gehele keten: zowel teelt – de kassen zelf – als de aanverwante bedrijven voor toelevering, verwerking, handel en expeditie. De druk op het grondgebied is in de sterk verstedelijkte zuidvleugel erg hoog. De hoge grondprijzen vereisen intensief ruimtegebruik. Bedrijven met een grote ruimtebehoefte vestigen zich met name in regio's met een lagere gronddruk en grondprijzen. Binnen de Greenport Westland-Oostland kunnen vooral (kennis)intensieve bedrijfstypen, zoals bedrijven die zich richten op productontwikkeling en waardevermeerdering, zich het beste handhaven. Bovendien moeten bedrijven wijken vanwege transformatie van glasgebieden tot andere stedelijke functies, zoals woongebieden en bedrijventerreinen, maar ook voor het realiseren van waterberging en groengebieden. In het landschap wordt verspreid glas gesaneerd. De uitdaging en noodzaak is dan ook om in de Greenport Westland-Oostland voldoende areaal aan duurzame glasgebieden te handhaven en dit tegelijkertijd zo optimaal mogelijk te benutten door intensief ruimtegebruik. Dit leidt tot de noodzaak om verouderde en inefficiënte glastuinbouwgebieden te herstructureren.

De intensivering en specialisering van de glastuinbouw in de Greenport vergt ruimte voor de gehele keten. Naast het bieden van voldoende ruimte voor kassen is er ook een behoefte aan voldoende ruimte voor agro-gerelateerde bedrijven, als onderdeel van de glastuinbouwcluster.

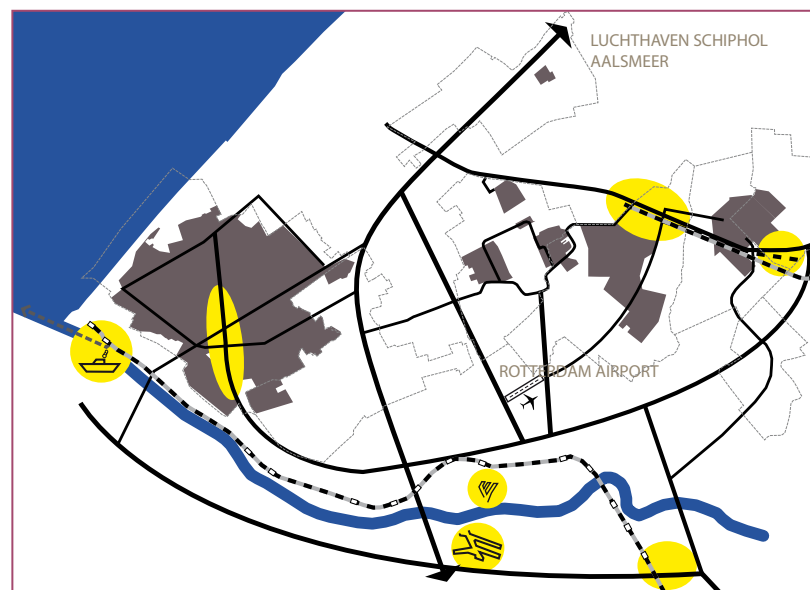
II Bereikbaarheid

Naast ruimte voor bedrijven speelt bereikbaarheid een belangrijke rol. Congestie op de wegen en slechte bereikbaarheid van bedrijven zijn een belangrijke rem op de economische ontwikkeling. Investerings in verbetering van de infrastructuur zijn nodig om de Greenport vitaal te houden. Op nationaal niveau is in het bijzonder het verbeteren van de verbindingen van de Greenports met de Mainports Amsterdam-Schiphol en Rotterdam van groot belang. De noodzaak van verbetering

van deze infrastructuur overstijgt het belang van de Greenport Westland-Oostland. De economische kracht van de gehele Randstad is hierbij in het geding. Het ontbreekt in veel gevallen niet aan plannen maar veeleer aan daadkracht om de plannen te realiseren.

In het Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan (PVVP 2002-2020) wordt het belang van de Greenports onderkend. Eén van de ambities uit het PVVP is een goede bereikbaarheid voor verladers en vervoerders, waardoor Zuid-Holland aantrekkelijk blijft als vestigingsplaats, onder andere voor bedrijven die direct of indirect verbonden zijn met de Greenports. Het goederenvervoerbeleidsplan 2007-2011, dat onderdeel is van het PVVP, geeft aan dat de transportbehoefte die de Greenports hebben, moet worden gefaciliteerd. Doel is om kaders te scheppen voor efficiënte agro-logistiek over wegen, water en spoor.

Ook op het niveau van de Greenport Westland-Oostland is er dringend behoefte aan het oplossen van een aantal knelpunten, zoals het verder ontwikkelen van de veilingroute Westland. Tenslotte zijn er specifieke ontsluitingsproblemen die zich voordoen bij een aantal te herstructureren glastuinbouwgebieden.

Bereikbaarheid

De uitdagingen kunnen worden gesplitst in verbetering van de ontsluiting door de aanleg van wegen en verbetering van de bereikbaarheid door het voorkomen van congestie op de wegen. Door agro-logistieke innovaties kan het gebruik van de infrastructuur sterk worden verbeterd.

III Energie en duurzaamheid

De glastuinbouwsector is nog steeds een grote energieconsument en producent van CO₂. Om te kunnen overleven zal de glastuinbouw uiteindelijk onafhankelijk moeten worden van fossiele brandstoffen en dus energie- en CO₂ neutraal moeten worden. De grote innovatiekracht die de sector toont om zich op dit vlak te ontwikkelen van energieconsument tot energieproducent zal alle steun nodig hebben om kostenbesparingen te realiseren en de verduurzaming van de sector gestalte te geven. Er worden al verschillende initiatieven ontplooid voor de aanleg van warmtenetwerken, CO₂ leidingen en individuele winning van aardwarmte en van warmte-koudeopslag in de bodem. Om deze initiatieven duurzaam tot een succes te maken is echter regie nodig om chaos in de ondergrond te voorkomen. Hier ligt één van de belangrijke taken voor de overheden, naast stimulering en sturing van initiatieven.

Energie en duurzaamheid

Omgaan met stedelijkheid

IV Omgaan met stedelijkheid

De Randstad is het drukste deel van Nederland. Veel mensen wonen, werken en recreëren op een betrekkelijk klein oppervlak. Nieuwe woonwijken, bedrijventerreinen en wegen tasten het authentieke Hollandse polderlandschap aan en maken de toch al schaarse ruimte om te recreëren kleiner en verminderen de kwaliteit ervan. Versterking van de internationale concurrentiepositie van de Randstad vereist ook de instandhouding en uitbreiding van de groene gebieden. Dit sluit naadloos aan bij de inzet van het Kabinet en de Regio in het programma Randstad Urgent en het Regionaal Structuurplan Haaglanden. In deze drukke Randstad moet de glastuinbouw een positieve bijdrage kunnen leveren aan de verbetering van de leefomgeving. Het integreren van een hoogwaardig en duurzaam glastuinbouw-complex in de verstedelijkte gebieden van de Randstad stelt eisen

aan de glastuinbouw. Er worden eisen gesteld aan de beleving van glastuinbouwgebieden en het behoud van de landelijke kwaliteit. Naast economische structuurversterking moet ook gestreefd worden naar integratie van de glastuinbouw in het randstedelijk landschap. De zorg voor een aantrekkelijk woon- en leefklimaat om het vestigingsklimaat in de Zuidvleugel te verbeteren is ook in het belang van de glastuinbouw. Herstructurering van glasgebieden, ruimte creëren voor woningbouw, het oplossen van de wateropgave, het verbeteren van de ecologische kwaliteit en het vergroten van de recreatieve betekenis van het landschap maar ook het combineren van de educatieve mogelijkheden van de glastuinbouw met de recreatieve behoefte in het verstedelijkte gebied zijn opgaven die ook voor de glastuinbouw van belang zijn. Dit vereist van de glastuinbouwsector dat hij zich voortdurend aanpast aan economische ontwikkelingen binnen de stedelijke condities waarin de Greenport Westland-Oostland zich bevindt. Een sector waarin voortdurend de ontwikkeling van hoogwaardige teelten en productie-methoden plaatsvindt en waarvoor de nabijheid van de stad geen beperking, maar juist een 'conditio sine qua non' is. Dit zou er toe moeten kunnen leiden dat het glastuinbouwcluster uitgroeit tot een breed gerespecteerd en gewaardeerd onderdeel van het stedelijk landschap.

De wateropgave

V De wateropgave

Nederland moet klimaatbestendig worden gemaakt. Ook in de glastuinbouwgebieden moet de waterbergingscapaciteit worden vergroot om in de toekomst droge voeten te houden. Alleen al voor Westland is extra bergingscapaciteit nodig voor circa 525.000 m³ water, wat neerkomt op 160 hectare extra waterberging. In de Voorafschse Polder ligt een wateropgave van 35.000 m³ en in de Poelzone moet een piekberging van 75.000 m³ worden gerealiseerd. Door het toepassen van innovatieve maatregelen en dubbel ruimtegebruik, zoals de opvang van hemelwater als gietwater, kan het ruimtebeslag worden verkleind. Naast de kwantitatieve opgave voor het grond- en oppervlaktewater is er een taak om de ecologische kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater te verbeteren. Verder speelt de noodzaak om op efficiënte wijze de levering van gietwater van de vereiste kwaliteit te garanderen.

Arbeid en ondernemerschap

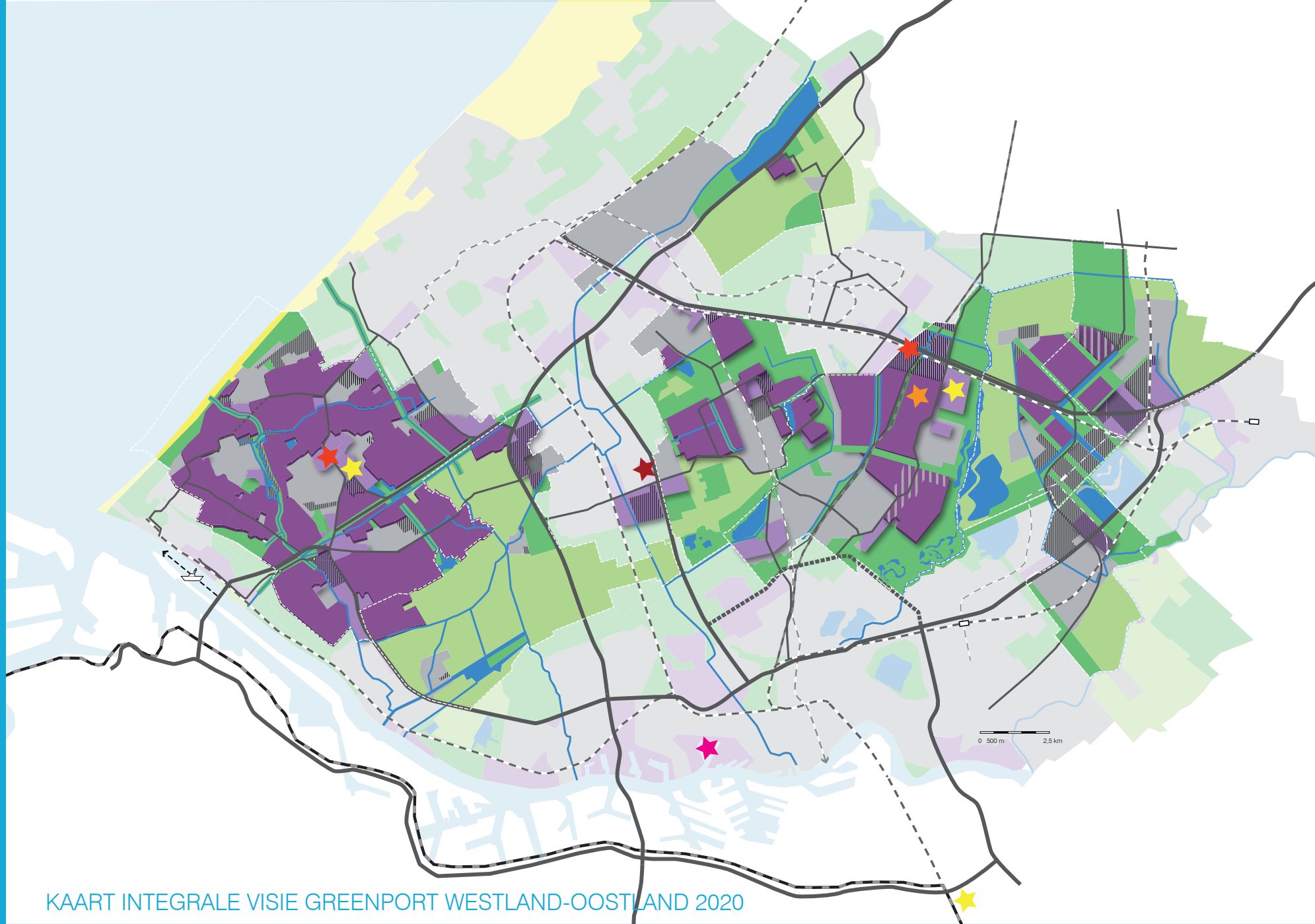
VI Arbeid en ondernemerschap

Afname op termijn van het arbeidsaanbod door vergrijzing en hogere eisen aan de werknemers door specialisatie en innovatie zal leiden tot spanning op de arbeidsmarkt. Internationalisering van de markt en verdergaande specialisatie stelt andere eisen aan de tuinders als ondernemers. Het bedrijfsleven en de scholingsinstituten zullen de handen ineen moeten slaan om ervoor te zorgen dat de ondernemers ook de werkgevers van de toekomst zijn en dat de werknemers ook opgeleid zijn voor de toekomst.

BELEID EN VISIE VOOR 2020

BELEID EN VISIE VOOR 2020

Ruimtelijk beleid

De uitdagingen waar het glastuinbouwcluster voor staat heeft reeds zijn weerklink gevonden in structuur- en beleidsplannen van de gemeenten die deel uitmaken van de Greenport Westland-Oostland en van de stadsregio's Haaglanden en Rotterdam. Ook in de streekplannen van Zuid-Holland West- en Oost wordt de glastuinbouw als een belangrijke economische factor aangeduid. De provincie streeft er onder meer naar om glastuinbouwbedrijven die verspreid in het landschap liggen te saneren en de betreffende bedrijven te concentreren op locaties die beter geschikt zijn. Hiervoor kan het instrument van de ruimte-voor-ruimteregeleding worden gebruikt.

Doel van de Integrale Visie Greenport Westland-Oostland is het in kaart brengen van deze ruimtelijke plannen en -visies en ze op elkaar af te stemmen en bij elkaar te brengen tot één gemeenschappelijke visie. De opgave voor de integrale visie Greenport Westland-Oostland is nadrukkelijk het bieden van een integrale benadering, waarbij niet alleen de verschillende aspecten van het glastuinbouwcluster - zoals areaal, transport en logistiek en waterbeheer - op elkaar worden afgestemd, maar waarbij ook een afstemming plaatsvindt met andere ruimtelijke functies in de regio, zoals wonen, werken, recreëren en landschapontwikkeling. Het mag duidelijk zijn dat die integrale afstemming in deze visie plaatsvindt vanuit het perspectief van het

glastuinbouwcluster. De integrale visie neemt dan ook niet de plaats in van integrale ruimtelijke plannen zoals het RSP Haaglanden en RR 2020 en de Streekplannen Zuid-Holland West- en Oost, maar is veeleer een doorvertaling van die plannen naar de betekenis voor het glastuinbouwcluster.

De kaart

Uitgangspunt voor de integrale visie Greenport Westland-Oostland is het bestaande beleid, dat is vastgelegd in regionale plannen zoals het RSP Haaglanden, RR 2020, de Streekplannen Zuid-Holland West- en Oost en het Intergemeentelijk Structuurplan Zuidplas. En het beleid in de gemeentelijke visies, zoals de Visie Greenport Westland 2020, de gebiedsvisie Midden-Delfland[®]2025 en PIT Pijnacker-Nootdorp. De tijdshorizon van de Integrale Visie Greenport Westland-Oostland is 2020 en sluit daarmee aan op die van de regionale plannen. De status van de verschillende beleidsplannen varieert van vastgesteld beleid tot studies en visies. Wanneer plannen verschillende invullingen gaven voor eenzelfde gebied is de invulling gekozen van het meest recente of meest gedetailleerde plan.

De plankaart die dit heeft opgeleverd geeft de situatie in hoofdlijnen weer zoals die wordt nagestreefd voor 2020. Voor een goed begrip is ook voor de gebieden die direct grenzen aan de Greenport de invulling weergegeven zoals die wordt nagestreefd voor 2020, maar dan in een lichtere kleur.

Opvallend is de complexe ruimtelijke begrenzing van de Greenport Westland-Oostland. Dit weerspiegelt het feit dat de Greenport een samenwerkingsverband is van gemeenten waarin glastuinbouw een rol speelt en niet zozeer een ruimtelijke entiteit is.

De kaart is opgebouwd uit de volgende hoofdfuncties: glastuinbouw, (agro-gerelateerde) bedrijvigheid, woonkernen, open landschap, besloten landschap, infrastructuur en water. Daarnaast zijn er enkele brandpunten benoemd. Dit zijn bijzondere plekken voor het functioneren van de Greenport Westland-Oostland.

Glastuinbouw

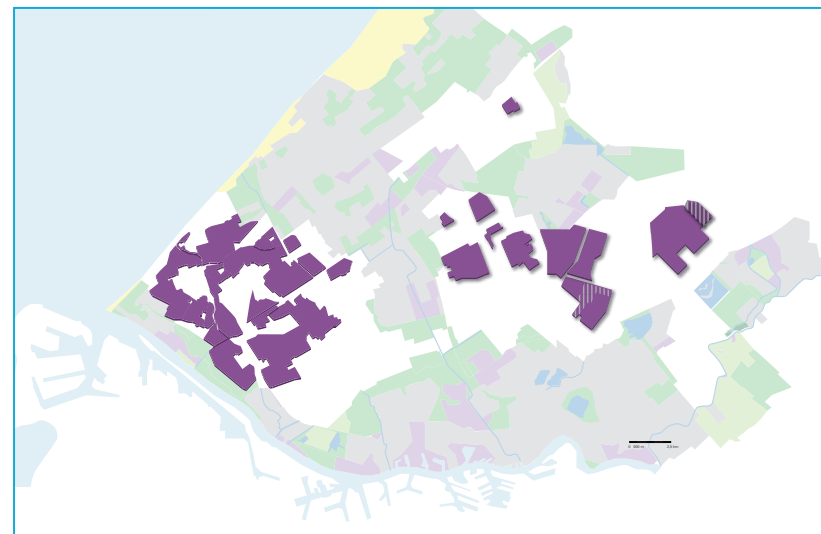
In de structuur van de Greenport Westland-Oostland is een duidelijk verschil waar te nemen tussen het aaneengesloten glastuinbouwcluster van Westland en de verschillende te onderscheiden glastuinbouwclusters aan de randen van de kernen van Oostland. Weergegeven in de kaart is het duurzame glastuinbouwareaal in de Greenport Westland-Oostland in 2020. Een hoofddoelstelling ten aanzien van de glastuinbouw is de consolidatie van een duurzaam glastuinbouwareaal om de rol als Greenport waar te kunnen blijven maken. Na 2020 zal de druk op het glasareaal niet minder worden. Zo wordt in het integrale structuurplan Pijnacker-Nootdorp (PIT) na 2025 de mogelijkheid tot transformatie voorzien van glastuinbouwareaal direct grenzend aan de westelijke randen van Pijnacker en Nootdorp naar woongebied.

In de te onderscheiden deelgebieden vinden verschillende ontwikkelingen plaats. Door herstructurering in Westland-Oostland zal de invulling van het glasareaal grootschaliger en efficiënter zijn. Voor wat betreft Midden-Delfland, direct grenzend aan Westland, leveren de efficiënt ingerichte moderne complexen een substantiële bijdrage aan het duurzame areaal. Het zogenaamde verspreide glas dat in deze gemeente ook voorkomt, zal gaandeweg plaats maken voor groen, water en (in beperkte mate) wonen.

In de gemeente Leidschendam-Voorburg vindt bij Stompwijk uitbreiding plaats bij de bestaande concentratie van glastuinbouw om elders glas te kunnen saneren.

De Zuidplaspolder en Lansingerland bieden nog ruimte voor areaaluitbreiding, ter compensatie van glasareaal dat door transformatie moet wijken of die zich er vanuit economische groei willen vestigen. De ruimte zal echter niet toereikend zijn om de vertrekkende tuinders op te vangen.

Verdergaande inkrimping van het glasareaal in de Greenport Westland-Oostland dan wat in bestaande visies is vastgelegd, is niet gewenst. Ruimte voor compensatie voor glastuinbouw binnen de grenzen van Greenport Westland-Oostland is niet in voldoende mate aanwezig. Op basis van het 'saldo-nul principe' (de totale oppervlakte aan glas blijft gelijk; verdwijnt ergens glas, dan moet dat ergens anders worden gecompenseerd) zal de provincie Zuid-Holland nabij de Greenport Westland-Oostland ontwikkelruimte moeten aanwijzen, met name bestemd voor het verplaatsen van glastuinbouwbedrijven voor wie in de Greenport geen ruimte meer is. In dit verband is een oriëntatie zuidwaarts naar de Zuid-Hollandse eilanden voor de Greenport voor de langere termijn noodzakelijk.

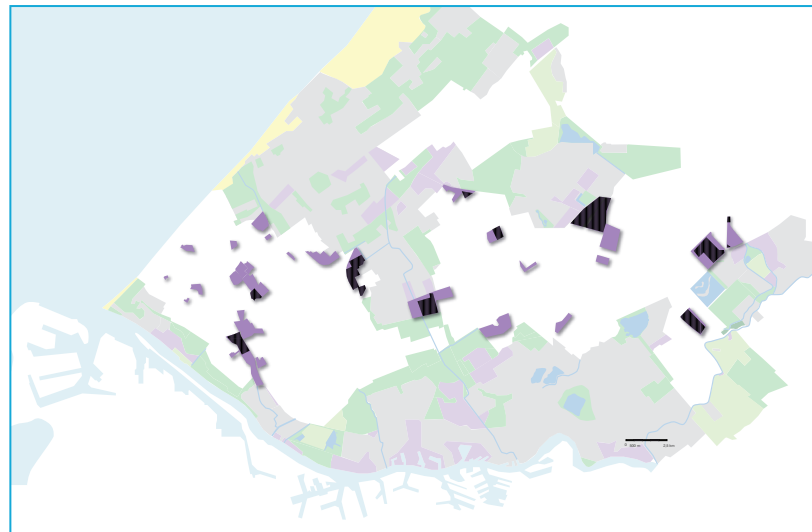
Glastuinbouw

(Agro-gerelateerd) bedrijventerrein

Alle bedrijventerreinen van enige omvang in het plangebied zijn in kaart gebracht. De invulling van de bedrijventerreinen is slechts beperkt te sturen. Voor een vitale ontwikkeling van de sector is beschikbaarheid van ruimte voor agro-gerelateerde bedrijvigheid echter essentieel. Het betreft hier ruimte voor distributie en logistiek, toeleverende bedrijven, laboratoria, handel, verpakking e.d. Door efficiënt ruimtegebruik te stimuleren en aanbod van terrein te garanderen moet voldoende perspectief worden geboden.

In Westland wordt de ontwikkeling nagestreefd van een corridor langs de N 213 met agro-gerelateerde bedrijvigheid. Een voorbeeld hiervan is het gebied Honderdland dat transformeert van glastuinbouw naar bedrijventerrein. Glastuinbouwgerelateerde bedrijven kunnen zich hier in principe ook vestigen. In totaal is er in de gemeente Westland ruimte voor 135 hectare netto uitgeefbaar bedrijventerrein voor de periode 2004-2020.

In het Oostland biedt met name de ontwikkeling van de locatie Bleizo langs de A12 grenzend aan de locatie Hoefweg-Zuid mogelijkheden voor uitbreiding van het cluster van agro-gerelateerde bedrijvigheid, aansluitend op het veilingcomplex en het proefstation. Ook de Zuidplaspolder voorziet in ruimte voor agro-gerelateerde bedrijvigheid. In de gemeente Lansingerland is ca 220 hectare bedrijventerrein beschikbaar (peildatum 1-1-2007). Een groot deel van deze hectares is te vinden op de bedrijventerreinen Hoefweg-Zuid, Oudeland en Prisma. In de gemeente Pijnacker-Nootdorp is de komende jaren tot 2010 nog circa 25 hectare per jaar uitgeefbaar bedrijventerrein, onder andere door de aanleg van Boezem II.

(Agro-gerelateerd) bedrijventerrein

Woonkernen

In de Greenport Westland-Oostland ligt een groot aantal grotere en kleinere woonkernen. In Westland liggen de compacte kernen ingebed in één groot glastuinbouwcluster. In het overige deel van de Greenport Westland-Oostland liggen de kernen in een voormalig agrarisch gebied dat onder de druk van de Zuidvleugel steeds meer een netwerk wordt van uitgebreide kernen met aan de randen glastuinbouwclusters en bedrijventerreinen. Een groenblauwe contramal maakt onderdeel uit van dit netwerk. Vanuit de omringende steden bestaat behoefte aan recreatiemogelijkheden, waar het omliggende groenblauwe netwerk in kan voorzien. Om dit groenblauwe netwerk in kwaliteit te doen toenemen, liggen aan de randen van deze gebieden kansen voor kleinschalige woninguitbreidingen die de overgang van dorp naar omringend landschap verzachten.

De vigerende plannen voor de periode tot 2020 voorzien nog in inbreidings- (verdichting in de kernen) en uitbreidingsmogelijkheden voor woningbouw om te voldoen aan de woningbehoefte. Zo wordt er in de gemeente Westland gerekend met een woningbouwopgave van 10.500 woningen (periode 2004-2020, waarvan 4500 woningen door verdichting in bestaande kernen, exclusief de Westlandse Zoom), in de gemeente Lansingerland met een woningbouwopgave van 9.955 woningen (2007-2017) en 2.450 woningen in de gemeente Pijnacker-Nootdorp (2010-2015). Voor het woon- en vestigingsklimaat is het van belang dat niet alleen de kwantitatieve, maar ook de kwalitatieve woningbehoefte in ogenschouw wordt genomen. De kwaliteit van de woonomgeving en variatie aan woningen en woonmilieus staan voorop om het leefklimaat te verbeteren.

De Zuidplaspolder neemt ook voor de woningbouw een belangrijke plaats in. Verder zal woningbouw zich deels ontwikkelen door transformatie van glastuinbouwgebieden, zoals AckersWoude bij Pijnacker en in Westland tussen Monster en Den Haag en langs de randen van verschillende kernen. De plannen voor de Westlandse Zoom en voor de Poelzone zijn sprekende voorbeelden van nieuwe en hoogwaardige woonmilieus, inclusief water en groen.

Door de ruimte-voor-ruimte-regeling, waarmee verspreide glasopstanden worden gesaneerd, zullen op kleine schaal woningen worden gerealiseerd langs linten en dorpsranden. Een sprekend voorbeeld hiervan is Oude Leede, waar een behoorlijk aantal bedrijven wordt beëindigd in ruil voor één of twee woningen.

De linten bieden vanouds aantrekkelijke mogelijkheden voor 'buiten wonen'. Op beperkte schaal kunnen deze mogelijkheden nog worden benut voor het creëren van nieuwe woningen. Een voorbeeld hiervan is de ontwikkeling van de Noordersingel in Berkel, langs de Groenzone Berkel-Pijnacker. De kernen Maasland en Schipluiden liggen midden in het open veenweidegebied van Midden-Delfland en komen niet in aanmerking voor substantiële woningbouwproductie.

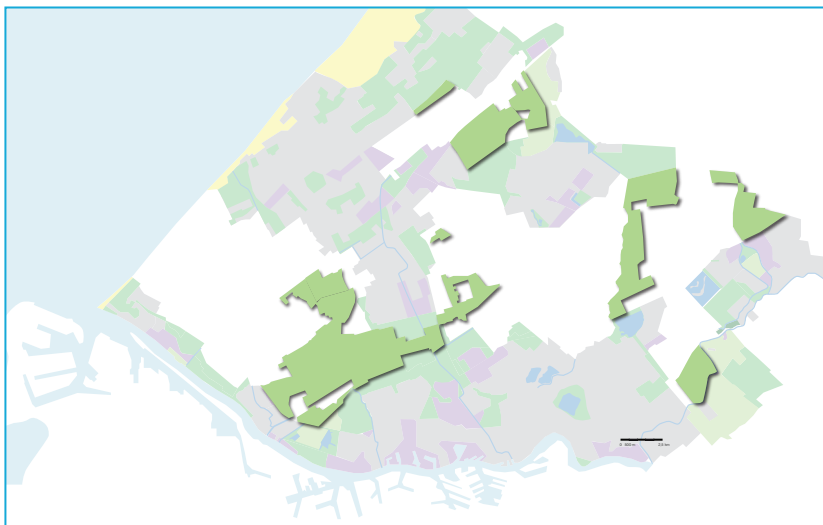

Woonkernen

Open landschap

Binnen de Greenport Westland-Oostland is er sprake van twee grote aaneengesloten agrarische open veenweidegebieden: Midden-Delfland en de polders rond Stompwijk (gedeelten van de Zoetermeerse Meerpolder, Meeslouwerpolder, de Groote Westeindse Polder en de gecombineerde Starrevaat- en Damhouderpolder). Doel is om deze ook open en agrarisch te houden en de kwaliteit te behouden en te versterken. De overige agrarische landschapsgebieden rond Delfgauw, Berkel en de Rotte worden meer en meer groenblauwe corridors om ruimte te bieden voor natuur en recreatie. Inzet voor de Greenport is enerzijds het handhaven van veenweidegebieden als open gebieden met landschappelijke kwaliteit, die ruimte bieden voor recreatief medegebruik en voor natuurbeheer, en anderzijds het versterken van de groenblauwe corridors.

Het veenweidelandschap kan een rol van betekenis spelen bij de wateropvang in de regio, mits de regio ook bijdraagt aan het veenweidelandschap. Consequentie van de hogere grondwaterstanden die dit tot gevolg heeft, is dat het accent van de agrarische bedrijfsvoering nog verder zal worden verlegd van productie naar natuurbeheer. Een illustratief voorbeeld hiervan is de Bergboezem in Lansingerland.

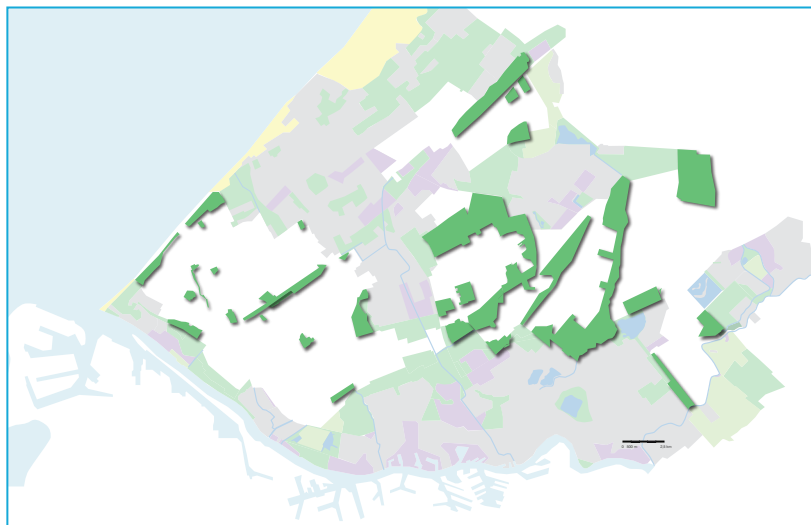

Open landschap

Besloten landschap

Voor de wijze waarop de Zuidvleugel - en de Greenport als onderdeel daarvan - als woon- en vestigingsmilieu zal worden gewaardeerd zal de landschappelijke kwaliteit van grote betekenis zijn. Om de landschappelijke kwaliteit te behouden en te verbeteren zijn vele plannen in voorbereiding en uitvoering. Hierbij wordt zowel aan de recreatieve als aan de ecologische aspecten aandacht gegeven.

De groenstructuur van de Greenport Westland-Oostland zal in 2020 bestaan uit Midden-Delfland als kerngebied, dat door de Groenblauwe Slinger verbonden is met het Groene Hart, dat begint bij het veenweidelandschap rond Stompwijk. Waar sprake is van open weidelandschap zal het landschap door agrarisch gebruik beheerd worden. Natuur en recreatiedoelstellingen zullen indien mogelijk mede door boeren worden gerealiseerd. Doorsnijding van het landschap door infrastructuur levert grote beperkingen aan het recreatief en ecologisch functioneren van het landschap. De gevolgen van realisatie van de A4 noord voor het landschap moeten dan ook tot een minimum beperkt worden. Onder meer door het garanderen van een aantrekkelijke en comfortabele fiets- en wandelrouteverbinding en ecologische verbinding over de verdiepte A4 noord.

Besloten landschap

De Groenzone Berkel-Pijnacker vormt een kwetsbare plek in de Groenblauwe Slinger. Deze groenzone grenst aan het tuinbouwgebied in de Voorafschse Polder. De opgave in het UPR-project Oostland/Groenzone Berkel-Pijnacker is dan ook om glastuinbouw en landschappelijke kwaliteit en recreatie met elkaar in evenwicht te brengen.

Naast de Groenblauwe Slinger zal ook de Rottezoom een belangrijke rol spelen voor het bieden van recreatieruimte en aantrekkelijke recreatieve routes naar het Groene Hart en het Bentwoud.

Net als de grote groengebieden vormen de aansluiting en groene dooradering van de woon- en werkgebieden een belangrijke opgave voor de Greenport tot 2020. In Westland ligt de opgave om de Zwethzone te ontwikkelen tot groene verbinding tussen de Nieuwe Waterweg en de Vlietzone. Complicerend daarbij is dat in dit gebied ook de ontwikkeling van een belangrijke wegontsluiting wordt voorzien; de verlengde en verbrede veilingroute, die op termijn via de Oranjetunnel aansluit op de A15.

De realisatie van de Poelzone als ecologische en recreatieve verbinding tussen de kust en het Staelduinsche Bos vergroot tegelijkertijd de waterbergings- en afvoercapaciteit en voegt aantrekkelijke woonmilieus toe aan Westland.

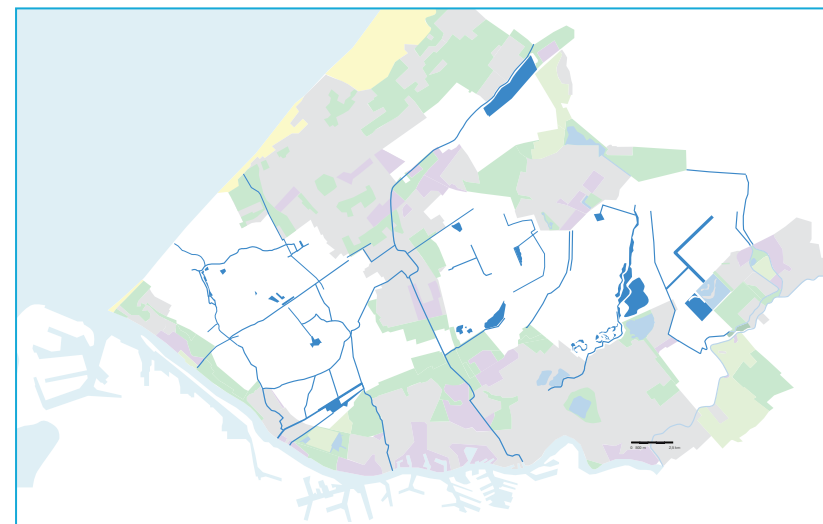
Uit oogpunt van zowel recreatie als ecologie is de realisatie van de blauwgroene verbinding tussen Midden-Delfland en de duinstrook via de route Lange Watering - Holle Watering - Wennetjessloot - Madestein van groot belang. Het versterken van de kustverdediging door de zeewaartse uitbreiding met een rij duinen zal de landschappelijke kwaliteit ten goede komen.

In de Zuidplaspolder wordt in het ISP (Intergemeentelijk StructuurPlan) voorzien in de realisatie van een groen en blauw netwerk, dat zowel de woongebieden als de glastuinbouwgebieden dooradert en verbindt met omliggende grote groengebieden.

Water

Vanuit verschillende invalshoeken speelt water een rol in de integrale visie.

Op de eerste plaats staat het vraagstuk van de waterhuishouding, namelijk; hoe houden we droge voeten in de Greenport? Deze opgave wordt vanuit drie waterschappen, het Hoogheemraadschap van Delfland, van Schieland en de Krimpenerwaard en van Rijnland, aangepakt. Een primaire taak is het verbeteren van de kustverdediging. Hiertoe wordt de kust bij de Delflandse hoofden zeewaarts uitgebreid. Daarnaast moeten de hoofdwatergangen worden aangepast om de in de toekomst te verwachten afvoerstrook te kunnen verwerken. In Westland wordt hiertoe de Vlotwatering/Poelwatering verbreed en een nieuw gemaal gebouwd bij Monster. Het structuurplan van de Zuidplaspolder voorziet in de aanleg van een uitgekiend watersysteem om woningbouw en glastuinbouw mogelijk te maken in deze diepe polder. Om pieken op te kunnen vangen, moet vooral in verstedelijkt gebied, waartoe ook de glastuinbouw wordt gerekend, de waterbergingscapaciteit worden verhoogd. Dit leidt tot aanzienlijke ruimteclaims in gebieden waar ruimte een schaars goed is. Op basis van de Kaderrichtlijn Water dient het oppervlaktewater voor 2015 fysisch, chemisch en ecologisch van goede kwaliteit te zijn.

Water

Infrastructuur

Het Actieprogramma Greenports Zuid-Holland stelt duidelijk dat het organiseren van een kwaliteitsnetwerk goederenvervoer van en naar de Greenports en tussen de Greenports en de Mainports van groot belang is voor de concurrentiepositie van de sector. Bestaande problemen zullen alleen maar groter worden. Dit vraagt om prioriteitstelling vanuit de Greenports.

Autowegen

De nationale en regionale visies en structuurplannen voorzien reeds in de uitbreiding en verbetering van het rijks- en provinciale wegennet. Het is veeleer een daadkrachtige uitvoer die ontbreekt.

Het doortrekken van de A4 moet worden gezien als een noodzakelijke ingreep om de Greenports en Mainports op elkaar en op het achterland te laten aansluiten. Voorwaarde daarbij is, dat de kwaliteit van Midden-Delfland als centrale groene ruimte voor de regio behouden blijft.

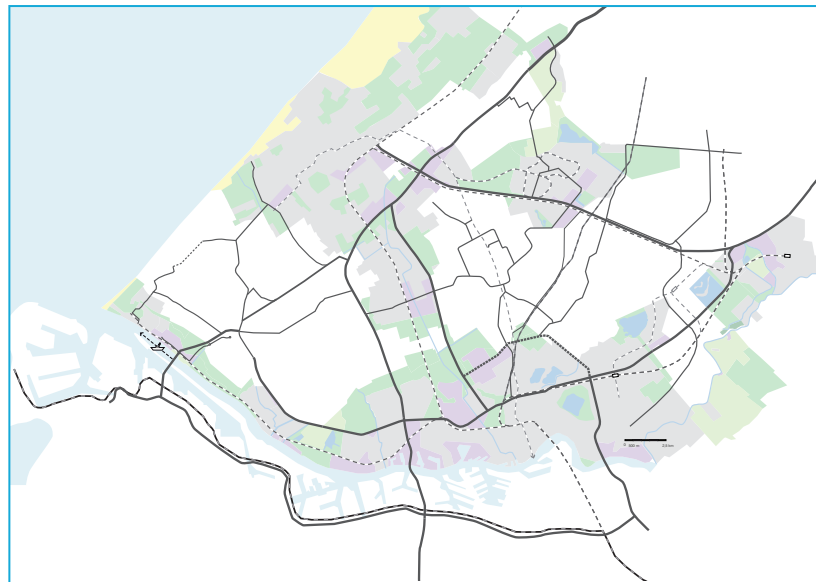
Gevolg van het doortrekken van de A4 kan echter zijn dat de congestie bij de aansluitingen op Westland groter wordt. Aanvullende maatregelen zullen noodzakelijk zijn om Westland adequaat te ontsluiten. De veilingroute neemt daarbij een centrale plaats in.

Verlengen en verbreden van de veilingroute zal noodzakelijk zijn om een goede aan- en afvoer te verzekeren. Tenslotte zal de route door een tunnel (de Oranjetunnel) aangesloten moeten worden op de A15. Met de aanleg van de tunnel en de aansluiting op de A15 zal wisselwerking met de Mainport Rotterdam versterkt kunnen worden. Een aansluiting op de A15 biedt voor de langere termijn ook garanties voor verbinding van de Greenport Westland-Oostland als kerngebied met toekomstige productiegebieden, zoals met de ontwikkeling op de Zuid-Hollandse eilanden wordt voorzien.

Binnen Westland is de opwaardering van de N213 tot economische as essentieel voor het functioneren van de Greenport.

Voor de bereikbaarheid van het Oostland is de realisatie van de aansluiting A13-A16 belangrijk. Ook hier geldt, dat verbetering van de weginfrastructuur niet mag leiden tot verslechtering van de recreatieve infrastructuur.

De ontwikkeling van de Zuidplaspolder tot woon- en werkgebied, inclusief glastuinbouwcomplexen vereist de bijbehorende uitbreiding van de infrastructuur.

Infrastructuur

Op lokaal niveau zullen aansluitingen van glasclusters op de hoofdwegenstructuur gerealiseerd moeten worden. In het Oostland gaat het onder andere om aantakkingen op de N470 ten oosten en ten westen van Pijnacker en verbreding van de N209. Bij het glascluster bij de kern Stompwijk gaat het om de ontsluiting van dit cluster en de aantakking op het hoofdwegennet. Tenslotte verdient de infrastructuur binnen de glasgebieden zelf nog de nodige aandacht.

Logistieke vernieuwing

Naast infrastructurele maatregelen kan ook op het gebied van de logistiek winst worden geboekt, waardoor de bestaande infrastructuur beter kan worden benut. Ook vragen de opmars van containerisatie voor internationale verslogistiek, de opkomst van *short sea* transport en de combinatie van verse en houdbare productstromen in internationale containernetwerken over weg, short sea, deep sea, spoor en binnenvaart om de ontwikkeling van nieuwe logistieke concepten. Voor de Greenports is de eerste stap naar een servicenetwerk

(Freshcorridor) te nemen door de ontwikkeling van een aantal logistieke centra aan een multimodaal (scheepvaart)netwerk tussen de Maasvlakte en Venlo. De afstemming vindt plaats op bovenregionaal niveau.

Ook de mogelijkheden die het spoorwegennet bieden voor transport van tuinbouwproducten zullen in de periode tot 2020 verkend moeten worden. Het is van groot belang om in nauwe samenwerking met het bedrijfsleven zicht te krijgen op de effecten van de ontwikkelingen op de toekomstige logistieke systemen, het gebruik van de ruimte en de infrastructuur

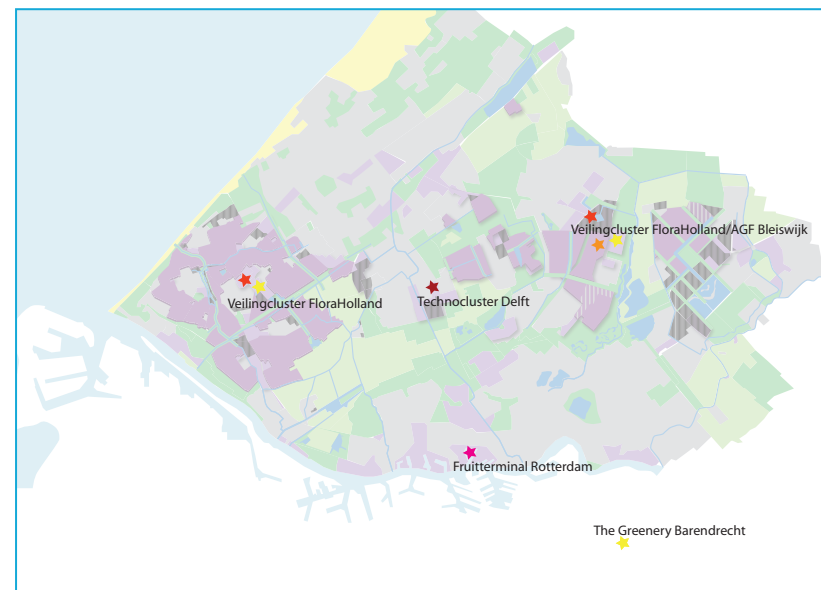
Milieu en Energie

Ten aanzien van energie en duurzaamheid zijn verschillende initiatieven gestart om de glastuinbouw minder afhankelijk te maken van fossiele energiebronnen. Niet zichtbaar, maar van groeiend belang is daarbij de ondergrondse infrastructuur. Om conflicten en hoge kosten in de toekomst te vermijden moeten afspraken gemaakt worden over de ligging van tracés. Voor de decentrale levering en afname van energie is de ontwikkeling van een lokaal en regionaal energienet belangrijk. De CO₂ leiding van de RoCa centrale en het benutten van aardwarmte zijn de eerste resultaten van een proces dat nog vele vruchten zal afwerpen.

Brandpunten in de Greenport en directe nabijheid

In en nabij de Greenport Westland-Oostland zijn een aantal gebieden, die in de totale productieketen 'van kas naar kassa' een specifieke rol vervullen. De visie is erop gericht deze gebieden ruimte te bieden voor verdere specialisatie en concentratie:

- **Veilingcluster FloraHolland Naaldwijk**
In Westland wordt ruimte geboden voor de verdere ontwikkeling van een kennis-, handels- en distributiecluster, als een strip gelegen langs de N213, met de veiling FloraHolland als kloppend hart. In de periode tot 2020 zal de rol van de veiling als belangrijkste fysieke marktplaats zich breder moeten kunnen ontwikkelen als ontmoetingsplaats voor handel, kennis en distributie. De processen in de keten 'van kas tot kassa', waarbij waardevermeerdering voorop staat, moeten optimaal de ruimte krijgen. De uitstraling van dit kerngebied kan ook een rol spelen bij de promotie en imagoverbetering van de sector op (inter)nationaal niveau.

Brandpunten in de Greenport en directe nabijheid

- Veilingcluster FloraHolland/AGF Bleiswijk

In Oostland bieden de ontwikkelingsmogelijkheden in de strook langs de A12 (Bleizo / Prisma / Hoefweg Zuid / veiling / proefstation) mogelijkheden om het gebied verder uit te bouwen tot internationaal kennis- en handelscentrum voor de glastuinbouw. De aanwezigheid van het logistiek/handelscentrum Greenparc Bleiswijk met FloraHolland, de diverse AGF-handelshuizen en daarnaast het kennis- en innovatiecentrum glastuinbouw (WUR) bieden hiervoor een goede basis.

Hoewel zij niet liggen binnen de Greenport zijn een aantal kerngebieden in de directe omgeving die voor de Greenport van belang zijn, opgenomen in de integrale visie:

- Technocluster

De glastuinbouw ontwikkelt zich steeds sterker tot 'high tech' sector. Naast de nauwe banden met de bioscience vanuit Wageningen en Leiden worden de relaties met de techno-science steeds belangrijker door de grote rol van aspecten als klimaatbeheersing, energieopwekking, waterbeheer en robotica in het productieproces. De nabijheid van het technocluster rond TU en TNO in Delft kan beter worden benut.

- Mainport Rotterdam

Wat de grote betekenis van Schiphol is voor de internationale stromen sierteelt, is Rotterdam dat voor de verwerking van de internationale stromen groente en fruit. Hieruit vloeit het volgende voort:

- Een integrale benadering van de functies en logistiek voor de ruit Rotterdam, Barendrecht, Westland en Oostland;
- Aandacht voor de impact van verplaatsing van de Fruitterminal van de Merwedehaven naar de Waal-Eemhaven (zuidoever, aansluiting op de containerinfrastructuur en de Nieuwe Waterwegverbinding zijn voor de koppeling met Westland cruciaal);
- Een gezamenlijke benadering van de achterlandverbinding door de Mainport en Greenport(s);
- Ontwikkeling van het containervervoer (*controlled atmosphere*);
- Het toenemende belang van short-sea verbindingen;
- De gevolgen van containers en short-sea voor het vervoer over land.

- Ontwikkelingen Barendrecht

Voor voedingsgewassen heeft het distributiecentrum The Greenery in Barendrecht de rol van de veiling grotendeels overgenomen. De betekenis als logistiek centrum en als centrum voor ontmoeting en kennisuitwisseling is belangrijk voor de Greenport Westland-Oostland. Het terrein van The Greenery zelf en het voormalige Handelscentrum maken thans deel uit van een grote herstructureringsoperatie, evenals de omliggende bedrijventerreinen Ziedewij en Dierenstein. De herstructurering betreft de aanleg van een betere verbinding met het geheel vernieuwde station, de zgn. Spoorlaan, de herinrichting van het openbaar gebied en het in goede banen leiden van de bouwactiviteiten van met name de AGF-bedrijven.

Uitbreidingsmogelijkheden voor de AGF-bedrijven wordt gezocht in de buurgemeente Ridderkerk (Nieuw Reijerwaard).

De aansluiting op de A15 bij de zgn. IJsselmondse Knoop vormt een knelpunt in de verkeersafwikkeling. Onderzocht wordt hoe en op welke wijze de doorstroming kan worden verbeterd in relatie tot de plannen voor de verbreding van de A 15.

Het verdient aandacht de relatie tussen Barendrecht en omgeving en de Greenport Westland-Oostland verder uit te werken dan wel te versterken.

DE OPGAVE

4

- gemeentegrens
- duurzaam glasareaal 2020
- (agro gerelateerd) bedrijventerrein
- wonen
- groen en water
- glas dat mogelijk verdwijnt na 2025
afhankelijk van eigen woonbehoefte gemeente Pijnacker-Nootdorp
transformatie tussen 2004 en 2020;
- 1.000 ha ■ glas dat plaats maakt voor agro gerelateerd bedrijventerrein
- glas dat plaats maakt voor wonen
- glas dat plaats maakt voor groen en/of water inclusief
sanering verspreid glas
- glas dat mogelijk plaats maakt voor andere functies na 2020
- +280 ha ■ nieuw te realiseren duurzaam glas
- 2.850 ha ■ herstructurering glas

0 500 m 2,5 km

KAART GLASDYNAMIEK

DE OPGAVE VOOR GREENPORT WESTLAND-OOSTLAND

Dynamiek van de glastuinbouw in Greenport Westland-Oostland

Vanwege het fundamentele belang van de aanwezigheid van voldoende areaal is de dynamiek in het gebruik en de omvang van het glasareaal in Greenport Westland-Oostland nader in kaart gebracht. De glastuinbouwsector kenmerkt zich door een grote mate van dynamiek. Door een voortdurende ontwikkeling van teelttechnieken en door productvernieuwingen zijn de kassencomplexen door de jaren heen steeds grootschaliger geworden. De gemiddelde bedrijfs-grootte is nu nog circa 2 hectare, maar zal de komende jaren verder groeien. Ook worden de kassen steeds groter (hoger) en complexer, met aanvullende voorzieningen voor waterbeheer en energielevering. Tegelijkertijd is de Greenport Westland-Oostland gevestigd in een stedelijke regio, waarin de druk op de grond en daarmee de dynamiek groot is. Vele functies (wonen, werken, verkeer, recreatie, waterbeheer, natuur) strijden met elkaar om het gebruik van de ruimte. Gevolg van deze dynamiek is een voortdurend proces van transformatie en herstructurering. De volgende thema's spelen een belangrijke rol in de opgave voor de Greenport Westland-Oostland.

1. Duurzaam glasgebied veilig stellen

Er moet ruimte worden geboden aan bedrijven in de Greenport die zich willen ontwikkelen of die moeten wijken vanwege transformatie of sanering van glastuinbouwgebieden. In eerste instantie wordt hiervoor binnen de Greenport ruimte geboden:

- nog beschikbare locaties in Oostland worden ingezet voor uitbreiden en hervestigen van bedrijven in de Greenport. De beschikbare ruimte is echter beperkt en al voor een groot deel toebedeeld. Ook de uitbreiding van de locatie bij Stompwijk wordt voor dit doel benut. In Oostland is in potentie nog 100 tot 150 hectare (bruto) voor de vestiging van glastuinbouw mogelijk.
- nieuwe locaties in Zuidplaspolder worden met dit doel ontwikkeld en uitgegeven. Aangezien dit de laatste grote ontwikkellocatie is, wordt binnen de ruimtelijke kaders gestreefd naar een maximale omvang van dit gebied (280 hectare).
- eventuele ruimtewinst die ontstaat bij herstructurering van oude glastuinbouwgebieden biedt mogelijkheden voor glastuinbouwbedrijven.

Voorzien wordt dat op termijn geen ruimte meer kan worden geboden binnen de Greenport Westland-Oostland. Op basis van de 'saldo-nul benadering' zal nabij de Greenport ontwikkelruimte moeten worden gecreëerd. De Zuid-Hollandse eilanden komen hiervoor als eerste in aanmerking. Dit moet in regionale plannen planologisch worden verankerd.

Op de Glasdynamiekk kaart:

In regionale en gemeentelijke plannen is vastgelegd welke gebieden – tenminste tot 2020 – duurzaam als glastuinbouwareaal zullen fungeren. Het kaartbeeld dat dit oplevert, maakt zichtbaar dat zowel in Westland als in Oostland het glasareaal per saldo afneemt. In Zuidplaspolder is nog ruimte voor transformatie van circa 280 hectare open agrarisch gebied naar glastuinbouw. Het blauw weergegeven gebied omvat het duurzame glastuinbouwareaal. Per deelgebied is in cijfers weergegeven hoeveel uitbreidingsruimte er ten opzichte van de huidige situatie is door transformatie van weide- of akkerland naar glastuinbouw (Zuidplaspolder), hoeveel er gesaneerd wordt (75 hectare) en hoeveel hectare er geherstructureerd moet worden (2850 hectare).

Voorbeeld integrale gebiedsontwikkeling herstructurering
Project Oostland / Groenzone Berkel-Pijnacker

Prioritaire gebieden herstructurering 2007- 2011 en 2007- 2020		
	2007-2011	2007-2020
Lansingerland: Wilgenlei ¹	83	
Lansingerland: Chrysantenweg ²	25	
Lansingerland: Voorafsche Polder	85	
Lansingerland: Oosteindsche Polder	165	
Pijnacker-Nootdorp: Westvleugel	118	
Westland: Boomawatering	235	
Westland: Lange Stucken (Poelzone)	110	
Westland: Tuinveld (Poelzone)	110	
Westland: De Baak (Poelzone)	110	
Overige herstructurering	pm	1.809
Totaal W/O	1.041	2.850

¹ Herstructurering Wilgenlei is inmiddels voltooid

² Locatie Chrysantenweg is gewijzigd in transformatiegebied

BRON: Stuurgroep Greenports Ned. 2007, uitvoeringsplan herstructurering

2. Herstructurering verouderde glastuinbouwgebieden

Binnen het duurzame glastuinbouwareaal zijn de productieomstandigheden op sommige plekken verre van ideaal, met name in de oudere gebieden. De omvang van bedrijven is te klein voor een moderne bedrijfsvoering, het gebied te versnipperd om tot bedrijfsvergroting te komen, de ontsluiting is veelal gebrekkig, de waterberging is onvoldoende en vaak nemen niet-glastuinbouw gerelateerde functies te veel ruimte in. Deze gebieden hebben een herstructureringsopgave met als doel ruimte te bieden aan eigentijdse, efficiënt ingerichte glastuinbouwcomplexen en tegelijkertijd het verhogen van de ruimtelijke kwaliteit en verbeteren van de ontsluiting.

Ten aanzien van de herstructurering wordt een onderscheid gemaakt tussen prioritaire en niet-prioritaire gebieden. Van de niet-prioritaire gebieden wordt ervan uitgegaan, dat de ondernemers binnen het gebied er zelf toe in staat zijn om door middel van bedrijfsovername en vervanging van oud glas door nieuw glas het gebied weer toekomstgericht en levensvatbaar te maken.

Bij prioritaire gebieden zijn ingrijpende herstructureringsoperaties vereist, die ook betrekking hebben op bedrijfs- en gebiedoverstijgende ingrepen, zoals de aanpassing van infrastructuur en waterhuishouding en aanleg van groen- en recreatievoorzieningen. Versterken van de economie gaat hier hand in hand met verbeteren van het woon- en leefklimaat, geheel in overeenstemming met de doelstellingen van zowel de Nota Ruimte en Randstad Urgent als van de Greenport(s) Nederland.

Integrale herstructureringsoperaties zijn kostbare operaties die niet door de ondernemers alleen kunnen worden gedragen. Aangezien bij integrale herstructureringsoperaties meerdere maatschappelijke doelen worden gerealiseerd, is een financiële ondersteuning noodzakelijk en legitiem. Om regie te kunnen voeren over herstructureringsoperaties is ontwikkeling van een vernieuwd instrumentarium, gebaseerd op ontwikkelingsplanologie, noodzakelijk. Een herziening van de Onteigeningswet door het Rijk en/of het instellen van een grondbank zou het proces kunnen versnellen.

Voorbeeld integrale gebiedsontwikkeling herstructurering Poelzone

De herstructureringen moeten worden opgepakt als de kans bij uitstek om de verschillende doelen ten aanzien van de aanpassing van de glastuinbouw te realiseren:

- Integraal organiseren van gietwater en waterberging in plaats van op bedrijfsniveau organiseren.
- Mogelijkheden bieden voor bedrijven die zich vooral toeleggen op waardevermeerdering en kennisintensieve productie. Ruimte bieden aan bedrijven in die delen van de keten die nog ontbreken of versterkt moeten worden.
- Realiseren van een energienetwerk, streven naar CO₂- en energieneutrale teelt.
- Nieuwe bedrijfswoningen zodanig situeren, dat deze woningen toekomstige herstructureringen niet in de weg staan en bijdragen aan de uitstraling van het gebied.
- Aandacht voor de visuele kwaliteit van en het beeldkwaliteitsplan voor de sector, aandacht voor het 'uiterlijk' van de glastuinbouw vanaf de openbare weg en het groen, voldoende ruimte bieden voor water en groen.
- Afstemmen op nabijgelegen woningbouw, bijvoorbeeld door energielevering.
- Realiseren van intensief en zo mogelijk dubbel grondgebruik, bijvoorbeeld drijvende kassen, waterbergingskelders, kassen op bedrijfsruimten etc.

Hectares nieuw agro-gerelateerd bedrijventerrein 2007- 2011 en 2007- 2020			
		2007 - 2011	2007 - 2020
Greenport Westland-Oostland	Lansingerland, Hoefweg Zuid	83 ¹	
	Westland: Honderdland fase 2	47	
	Westland: Trade Parc Westland 3	26	
			156

¹ Inmiddels is nog maar 30 hectare beschikbaar, 53 hectare is bestemd voor de realisering van Bleizo

BRON: Stuurgroep Greenports Ned. 2007, uitvoeringsplan herstructurering

3. Transformatie

Glas dat verdwijnt ten behoeve van wonen (op de Glasdynamiekaart)

De rood weergegeven glascomplexen op een grijze ondergrond geven aan welke glastuinbouwcomplexen naar verwachting in de periode tot 2020 zullen transformeren tot woongebieden. In de gemeente Pijnacker-Nootdorp zijn ook glascomplexen weergegeven, waarvan in het gemeentelijke beleidsplan Glastuinbouw onder bepaalde voorwaarde de mogelijkheid tot transformatie naar wonen wordt voorzien in de periode na 2025.

Glas dat verdwijnt ten behoeve van (agro-gerelateerde) bedrijvigheid

Binnen Greenport Westland-Oostland moet voldoende ruimte geboden worden voor de vestiging van agro-gerelateerde bedrijven, om het totale cluster te kunnen huisvesten.

Het zwaartepunt voor ontwikkeling van agro-gerelateerde bedrijven ligt in Westland in de economische corridor langs de N213 en voor Oostland langs de A12 van Bleizo locatie tot veilingcomplex (Honderdland, Trade Parc Westland fase 3, Hoefweg-Zuid). In Nieuwerkerk-Oost maakt glas plaats voor de bedrijfsterreinontwikkeling langs de A20. Een deel van de ondernemers zal zich elders in de Zuidplaspolder kunnen (her)vestigen. Het gehele areaal aan bedrijventerreinen binnen de Greenport moet echter ook voor de glastuinbouwsector toegankelijk blijven.

Een deel van de transformatie van glasgebieden moet worden ingezet om ruimte te bieden aan agro-gerelateerde bedrijvigheid. Enige vorm van regie wordt gevoerd om te bewerkstelligen dat 'het juiste bedrijf op de juiste plaats komt', met als doel de gehele keten te kunnen huisvesten. Door het voorkomen van de vestiging van branchevreemde bedrijven, wordt de beschikbaarheid van ruimte voor agro-gerelateerde bedrijven ook op de lange termijn gewaarborgd.

Op de Glasdynamiekaart:

De in rood weergegeven glascomplexen op een paarse ondergrond geven aan welke glastuinbouwcomplexen naar verwachting in de periode tot 2020 zullen transformeren tot (agro-gerelateerde) bedrijventerreinen. Zichtbaar is dat dit tot een omvangrijke transformatie leidt, waarbij er naar gestreefd wordt om de glastuinbouwsector per saldo evenveel ruimte te bieden. Hier is dus vooral sprake van een verschuiving binnen de sector van teelt naar productontwikkeling, logistiek, handel e.d.

4. Sanering van verspreid glas

Verspreid glas in het landschap wordt gesaneerd, om ruimte te maken voor water, groen en (beperkte) woningbouw middels de ruimte-voor-ruimte regeling. Ook de glastuinbouwsector heeft belang bij het saneren van verspreid glas. De vaak beperkte omvang van het glas en het gebrek aan uitbreidingsmogelijkheden brengt individuele ondernemers in de problemen. Het ontbreekt deze ondernemers aan mogelijkheden om verduurzaming van hun bedrijven door te voeren. De vertrekkende tuinders die zich willen hervestigen moet nieuwe ruimte kunnen worden geboden. Ook 'papieren' glasbestemmingen op ongewenste plaatsen worden gesaneerd.

In met name de gemeenten Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Lansingerland en Nieuwerkerk aan den IJssel worden glastuinbouwbedrijven gesaneerd ten behoeve van recreatiegebieden, groen en ecologische zones. In de gemeente Midden-Delfland gaat het om de sanering van ca. 55 hectare glas, in Lansingerland en Pijnacker-Nootdorp om in totaal 20 hectare ten behoeve van de Groenzone Berkel-Pijnacker. In de Greenport Westland-Oostland vindt ook transformatie plaats van zowel glasgebied als akker- en weidegebied naar waterbergingsgebied. Deze transformatie is mede ten behoeve

Midden-Delfland foto; Hans de Lijster

van de glastuinbouw, die immers een grote waterbergingsopgave heeft.

Het kabinet heeft in zijn “honderddagenbrief” het opzetten van een saneringsfonds voor deze problematiek gesuggereerd.

Op de Glasdynamiekkkaart

De rood weergegeven glascomplexen op een groene ondergrond geven aan welke glastuinbouwcomplexen naar verwachting in de periode tot 2020 zullen transformeren tot agrarisch of recreatief landschap en water. Dit betreft vooral de transformatie van verspreid glas in het buitengebied. In het kader van de ruimte-voor-ruimte regeling zal een deel van deze transformatie ook plaatsvinden in de vorm van (kleinschalige) woningbouw.

5. Ontwikkelingsruimte voor de toekomst

Voorzien wordt dat op termijn geen ruimte meer kan worden geboden binnen de Greenport Westland-Oostland. Op basis van de ‘saldo-nul benadering’ zal vlakbij de Greenport ontwikkelruimte moeten worden gecreëerd. De Zuid-Hollandse eilanden komen hiervoor als eerste in aanmerking. Dit moet in regionale plannen planologisch worden verankerd.

Conclusie

In Westland-Oostland is in de periode 2004-2020 een transformatieopgave voorzien van glas naar een andere functie van in totaal 1000 hectare, waarvan 500-550 hectare glas in Westland en 450 hectare in Oostland.

In Westland gaat het onder meer om de transformatie van 200 hectare glas als gevolg van de inrichting en ontwikkeling van de Westlandse Zoom, 200 hectare als gevolg van woningbouwlocaties waaronder Woerdblok, Molensloot, Hoogeland, Juliahof en bedrijventerreinen waaronder Honderdland, Trade Parc Westland fase 2 en 3 en het ABC Westland. De ontwikkeling van de ONW locaties Poelzone betreffen circa 100 hectare. Het gaat om 75 hectare woningbouw en 25 hectare waterberging.

In Oostland gaat het om 75 hectare te saneren glas in Midden-Delfland (55 hectare) en de Groenzone Berkel-Pijnacker (20 hectare). Daarnaast verdwijnt er in Pijnacker-Nootdorp 30 hectare glas voor de realisatie van de nieuwe woonwijk AckersWoude en in Lansingerland voor het bedrijventerrein Oudeland en op termijn mogelijk voor het bedrijventerrein Klappolder.

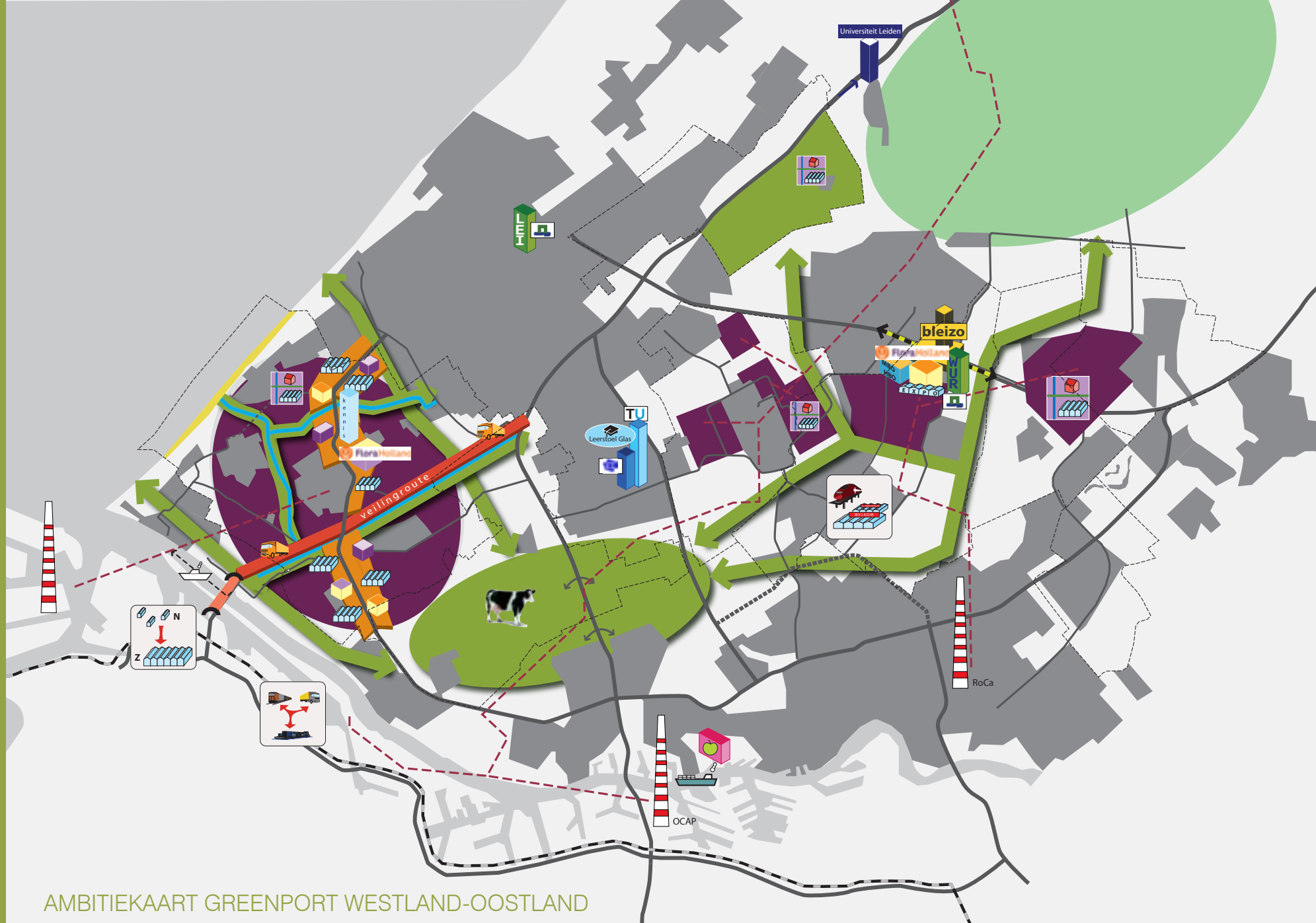
Herstructurering van glastuinbouwgebieden gaat op dit moment niet snel genoeg, mede vanwege het gebrek aan hervestigingsruimte. Herstructurering is één van de grootste opgaven. In Zuid-Holland betreft de herstructureringsopgave van glastuinbouwgebieden al 3400 hectare glas tot 2020. Bij integrale gebiedsontwikkeling, waarbij behalve glas, ook water, groen, infrastructuur en energie wordt meegenomen, levert herstructurering een belangrijke bijdrage aan duurzaamheid, verbetering van de landschappelijke kwaliteit en de concurrentiepositie van de Greenports.

Met de ‘saldo-nul benadering’ is vastgelegd, dat binnen Zuid-Holland tenminste een areaal van 5800 hectare netto glas in stand zou worden gehouden, om de Greenports toekomstperspectief te bieden. Uit het overzicht van de geplande en deels uitgevoerde transformaties blijkt, dat er momenteel een areaal overblijft van circa 5400 hectare en vermoedelijk nog verder daalt naar 5150 hectare. Als gevolg hiervan zal binnen de provincie Zuid-Holland een aanvullende glastuinbouwareaal moeten worden ontwikkeld van circa 650 hectare. De Zuid-Hollandse eilanden lijken hiertoe de meeste mogelijkheden te bieden, gezien de relatief lagere druk op de grond. De bodemgeschiktheid en de nabijheid van of ligging in glasconcentratiegebieden zijn daarbij belangrijke zoekcriteria.

AMBITIES

5

AMBITIEKAART GREENPORT WESTLAND-OOSTLAND

AMBITIES

In hoofdstuk 3 is in woord en kaart vastgelegd vanuit welke integrale visie in het gebied van Greenport Westland-Oostland gewerkt kan worden aan de uitdagingen waar de Greenport zich voor gesteld ziet. Deze visie is het resultaat van het koppelen en afstemmen van regionale en gemeentelijke visies voor delen van de Greenport aan en op specifieke beleidsthema's.

Het is voor de toekomst van de Greenport Westland-Oostland van groot belang, dat de integrale visie geen papieren document blijft. Daadkracht en uitvoeringsgerichtheid zijn noodzakelijk om tot realisatie te komen. Om dit doel te bereiken, is de visie samengevat in een overzicht van ambities die de Greenport Westland-Oostland zich stelt. De ambities worden in hoofdstuk 6 uitgewerkt tot concrete opgaven of initiatieven die de Greenport Westland Oostland zich stelt. Deze opgaven zijn omwille van de werkbaarheid afzonderlijk benoemd, maar kunnen niet los van elkaar gezien worden. Deze visie biedt dan ook het integratiekader. In een overzichtskaart zijn de opgaven, zoveel mogelijk in beeld gebracht en voorzien van een logo.

Een deel van de opgaven is in hoofdstuk 6 als projecten in kaart gebracht, waarbij verantwoordelijke partijen en zo mogelijk een indicatie van de benodigde financiële inspanning zijn genoemd. Projecten kunnen aan meerdere opgaven tegelijk bijdragen.

Dit hoofdstuk biedt een overzicht van de ambities van de Greenport Westland-Oostland ten aanzien van de integrale visie.

----- gemeentegrens

Dynamiek

- duurzame glasgebieden
- nieuwe ontwikkelruimte richting Z-H eilanden
- herstructurering glas
- economische as Westland

Bereikbaarheid

- veilingroute
- Oranjetunnel
- Betuwelijn
- hoofdinfrastructuur
- multimodaal overslagpunt
- binnenvaart verbinding + fruitterminal
- short sea verbinding

Energieproductie

- pijpleidingen voor CO₂ en restwarmte van industrie

Groen

- groene hart
- kerngebieden
- verbindingzones
- uitbreiding kuststrook

Kennis en werk

- Bleizo locatie(knooppunt kennis, onderwijs, vervoer)
- Kennisnetwerk

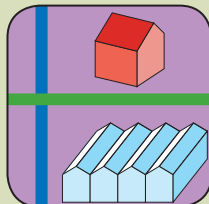
Imago

- etalage aan de HSL/Randstadrail
- tentoonstellen positieve imago

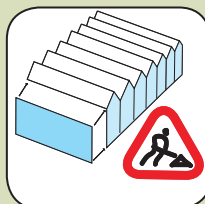

A De innoverende en dynamische Greenport

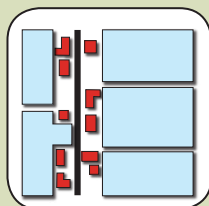
Binnen het als duurzaam glasareaal vastgelegde gebied moet een continu proces kunnen plaatsvinden van aanpassing en herstructurering van bedrijven. Dit om aan te kunnen sluiten op de nieuwste ontwikkeling, ofwel om voorop te kunnen blijven lopen. Laagintensieve bulkproductie maakt steeds meer plaats voor gespecialiseerde hoogintensieve teelten. Door verdergaande specialisatie en productontwikkeling ontwikkelt de Greenport zich als laboratorium van de glastuinbouw. Er kan echter geen laboratorium zijn zonder productie. Productie blijft een noodzakelijk onderdeel. Het zeker stellen en optimaal benutten van het glastuinbouwareaal in de Greenport staat dan ook voorop. De Greenport profileert zich daarbij als kraamkamer voor innovatie op het gebied van intensief en dubbel grondgebruik. Binnen de Greenport moet ook voldoende ruimte worden geboden voor de vestiging van agro-gerelateerde bedrijven om het totale glastuinbouwcluster te kunnen huisvesten.

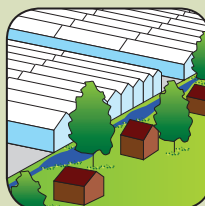
*herstructurering d.m.v.
integrale gebiedsontwikkeling*

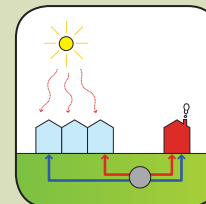
ruimte voor nieuwe locaties

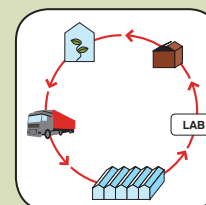
bedrijfswoningen aan de rand

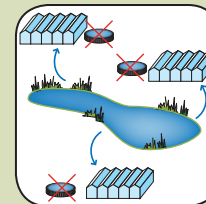
aandacht voor visuele kwaliteit

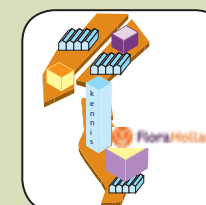
*afstemmen glas-woningbouw
t.b.v. warmtelevering*

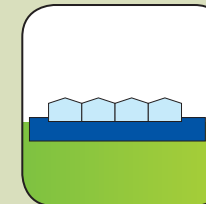
*huisvesten keten van bedrijven voor
waardevermeerdering en productie*

*integraal organiseren van
gietwater en waterberging*

*concentratie bedrijven nabij glastuin-
bouwcluster in economische as*

*intensief en dubbel grondgebruik
toepassen waar mogelijk*

B Een bereikbare Greenport

De Greenport is afhankelijk van goede verbindingen met Mainports, andere Greenports, productieclusters en afzetgebieden in binnen- en buitenland. Deze ambitie is niet alleen voor Greenport Westland-Oostland van belang maar is een voorwaarde voor een vitale nationale economie. Om een bereikbare Greenport te realiseren, zijn opgaven geformuleerd op verschillende schaalniveau's ten aanzien van infrastructuur, transport en logistiek. Het gaat daarbij om versnellen van de aanleg van infrastructuur, verbreden van de relatie met de Mainports en vernieuwen van logistieke concepten.

Uitbreiding hoofdwegennet

Omwille van goede verbindingen met andere Greenports, de kenniscentra en via de Mainports met het buitenland moeten de geplande uitbreidingen van het rijkswegennet ook daadwerkelijk worden uitgevoerd. De realisatie van de A4 noord is uit oogpunt van het functioneren van Greenport(s) Nederland een niet langer uit te stellen noodzaak. Ook de realisatie van de verbinding A13-A16 is van belang voor de Greenport, aangezien alleen al het aantal Greenport gerelateerde vervoersbewegingen de komende tien à vijftien jaar verdubbelt.

Een integrale ontwikkeling vereist bij realisatie van deze grote infrastructurele projecten aandacht voor het behouden of herstellen van landschappelijke en recreatieve relaties.

Voor de langere termijn is een extra aansluiting op de A15 door een tunnel van essentieel belang. Het Oranjetunneltracé wordt daarbij veruit boven het Blankenburgtracé verkozen vanwege de aansluitmogelijkheden. Het realiseren van deze tunnel, die ook voor het functioneren van de Mainport Rotterdam en voor het bieden van een ontsnapingsroute in geval van calamiteiten van groot belang is, heeft voor de Greenport grote prioriteit. Gerealiseerd wordt dat uitvoering van een dergelijk project tijd kost. Daarom wordt gepleit voor reservering van ruimte en tijdige start van de voorbereiding met betrekking tot planvorming en financiering.

Ontsluiting glastuinbouwgebieden

Het regionale en lokale wegennet moet worden uitgebreid en aangepast om de glastuinbouwclusters beter te ontsluiten. Daarbij

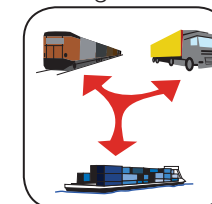

Een bereikbare Greenport

moet rekening worden gehouden met een voortgaande groei van de goederenstroom van glastuinbouwproducten ten gevolge van productieverbeteringen. Het gaat hierbij om het 3-in-1 project in Westland (verlenging Veilingroute, 2^e ontsluiting Hoek van Holland en aanpassing knooppunt Westerlee), het verbreden van de Veilingroute, rondwegen aansluitend op de N470 bij Pijnacker- Nootdorp en Lansingerland, verbreding van N209 en ontsluiting van kassencomplex Stompwijk. Daarnaast moet er naar nog meer nieuwe manieren worden gezocht om ruimte te creëren op de weg. Het vervoer van goederen over het spoor kan daartoe een mogelijkheid bieden. De geplande uitbreiding van het spoor met het Bleizo station voor personenvervoer (als onderdeel van het stedenbaanconcept) op de lijn Utrecht-Den Haag, biedt een unieke kans om ook de mogelijkheden van goederen-transport over dit spoor te verkennen.

Logistieke vernieuwing

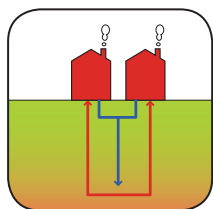
Naast verbetering van de infrastructuur is ook verbetering van de logistiek noodzakelijk. Hiertoe worden in het volgende hoofdstuk initiatieven en projecten gesteld.

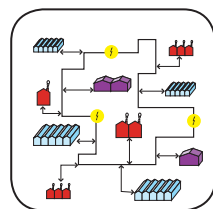
multimodaal overslagpunt

C De duurzame Greenport

Zowel het klimaatbeleid als de te verwachten prijsstijging van fossiele brandstoffen dwingen de glastuinbouw om de productiemethoden aan te passen. De sector heeft al aangetoond innovatief met deze uitdaging om te kunnen gaan. De perspectieven die worden geboden door de toepassing van aardwarmte, restwarmte en warmte-koudeopslag zijn hoopvol. De dreiging kan dus ook worden aangewend als een kans bij uitstek voor de glastuinbouw om zich mondiaal tot een hoog innovatieve sector te ontwikkelen. Ten aanzien van de verduurzaming van de glastuinbouw wordt de lat dan ook hoog gelegd. In eerste instantie wordt gestreefd naar CO₂-neutrale en energieneutrale teelt. Benutting van de reeds bestaande en uit te breiden CO₂-en warmteleidingen (RoCa warmteleiding en CO₂, RoCa 3 centrale in Rotterdam Alexander en OCAP CO₂-leiding vanuit Shell te Pernis) biedt wellicht aanknopingspunten. Uiteindelijk zou het beleid moeten leiden tot de glastuinbouw als producent van energie. Uit deze ambitie komen enkele opgaven voort die in het volgende hoofdstuk zijn samengevat.

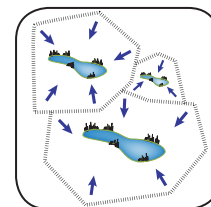
benutten aardwarmte

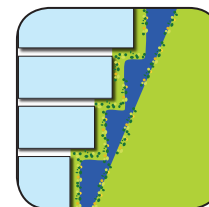
energienetwerk

D Een Greenport met droge voeten

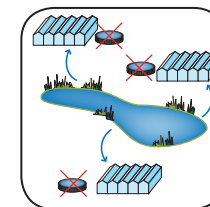
Ook de glastuinbouw zal zijn bijdrage moeten leveren aan het oplossen van de wateropgave voor het grond- en oppervlaktewater. De sector is zelf immers ook gebaat bij het voorkomen van wateroverlast. Daarnaast is de sector gebaat bij een gegarandeerde levering van schoon oppervlaktewater dat kan worden benut als gietwater als de hoeveelheid opgevangen hemelwater ontoereikend is. De realisatie van duurzaamheidsdoelstellingen zoals het sluiten van de waterketen op bedrijf- of clusterniveau heeft ook positieve gevolgen voor de waterkwaliteit van het grond- en oppervlaktewater. In samenwerking met de hoogheemraadschappen zal invulling gegeven moeten worden aan de opgaven waar het gebied voor staat. Initiatieven op dit gebied zijn in het hoofdstuk 6 in projecten en initiatieven samengevat.

waterberging op polderniveau

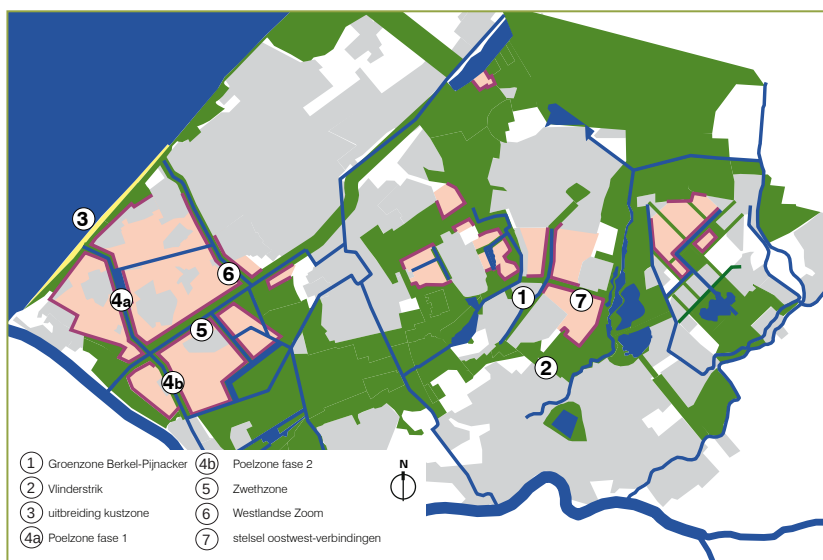
overhoeken benutten

integrale oplossing voor gietwater

E Een groene Greenport

In de verstedelijkte Zuidvleugel is het realiseren van een robuuste groenstructuur noodzakelijk voor het woon- en leefklimaat. Het UPR-project 'Mooi en vitaal Delfland' biedt de uitgangspunten voor het beleid. De Greenport levert zijn bijdrage aan het realiseren van de benodigde landschappelijke kwaliteit. Dit leidt tot opgaven op verschillende schaalniveau's, die voortbouwen op de doelstellingen van 'Mooi en Vitaal Delfland' en 'Transitie Greenport' en passen binnen het programma Randstad Urgent, dat met het Nota Ruimte budget wordt gefinancierd.

De groene contramal

De groene contramal

Als tegenhanger van de dichte stedelijke gebieden worden de grote groengebieden met elkaar verbonden zodat een sterke groene contramal ontstaat. Midden-Delfland en het Groene Hart zijn hierin kerngebieden. Het saneren van verspreid glas in deze gebieden is een belangrijke voorwaarde om tot landschappelijke kwaliteit te komen. De ruimte-voor-ruimte-regeling wordt ingezet om sanering van verspreid glas te bewerkstelligen.

Opgaven liggen vooral in het ontwikkelen van ontbrekende schakels, zoals de Groenzone Berkel-Pijnacker (1) en Vlinderstrik (2). Om deze te kunnen realiseren zijn glastuinbouwbedrijven gesaneerd of verplaatst. Het is aan de Provincie om de stagnerende realisatie van de ontbrekende groengebieden voortvarend ter hand te nemen.

Binnen en rond de glastuinbouwgebieden wordt de realisatie van verbindende groenstructuren nagestreefd, vaak in combinatie met het creëren van uitbreiding van de waterbergingscapaciteit en bij herstructurering. In Westland ligt de opgave in het realiseren van de Poelzone (4b), de Zwethzone (5) en de Westlandse Zoom (6) als groenstructuren, evenals het zeewaarts uitbreiden van de kustzone (kustversterking en duincompensatie)(3).

Met name de ontwikkeling van de Zwethzone als verbinding tussen de Vlietzone en het Staelduinse bos stelt hoge eisen aan de integrale planontwikkeling. Om binnen deze zone de infrastructurele doelen te realiseren (verlengen en verbreden, veilingweg en aanleg Oranjetunnel), de waterhuishoudkundige rol uit te werken en om ruimte te maken voor een landschappelijke recreatieve en ecologische verbinding zowel langs de Zweth als dwars over de Zweth, zal er voldoende geld, ruimte en energie in gestoken moeten worden.

Voor de ontwikkeling van de Poelzone fase 1(4a) wordt een bijdrage uit het FES fonds gevraagd. In dit project wordt naast een versterking van de economische structuur, de aanleg van een ecologische en recreatieve verbinding van Midden-Delfland naar kust gekoppeld aan het uitbreiden van de waterberging en doorstroming en aan het realiseren van nieuwe aantrekkelijke woonmilieus.

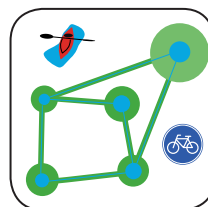
In het Oostland wordt de ontwikkeling van groene verbindingen in combinatie met woningbouw nagestreefd met de aanleg van een stelsel van oostwest-verbindingen bij de Merenweg en de Warmoeziersweg naar de Rottemeren, langs de Landscheiding en langs de Strikkade, die in het kader van herstructurering van glasgebied ontwikkeld wordt (7). Het Rottezoomgebied is ook een nieuwe groenontwikkeling in Oostland. Voor het realiseren van een groene verbinding bij herstructurering van de Voorafschse Polder (Project Oostland/Groenzone Berkel-Pijnacker) wordt een aanvraag gedaan voor ondersteuning uit de FES gelden. Gekoppeld aan vergroting van de waterberging wordt een recreatieve en ecologische groenstructuur voorgesteld die aansluit op de Groenzone Berkel-Pijnacker.

In de Zuidplaspolder wordt in de structuurvisie voorzien in de realisatie van een groen en blauw netwerk, dat zowel de woongebieden als de glastuinbouwgebieden dooradert en verbindt met omliggende grote groengebieden.

Waar glastuinbouwgebieden grenzen aan de groenstructuur wordt verbetering van het aanzien van de glasgebieden nagestreefd, bijvoorbeeld door bij het situeren van bedrijfsgebouwen en bassins te letten op de beeldkwaliteit en door inrichting met bijvoorbeeld waterpartijen met oevervegetatie.

Het recreatief netwerk

Om de groengebieden ook daadwerkelijk te kunnen bereiken en beleven is een fijnmazig en sluitend recreatief netwerk vereist. Om dit te bereiken moet meer afstemming plaatsvinden tussen de verschillende beheerders van landschap en recreatiegebieden. Ook hier ligt een regietaak. Het in kaart brengen van het netwerk en het invullen van ontbrekende schakels is één van de opgaven die op regionaal niveau moet worden opgepakt. Het gemakkelijk en op de juiste plaatsen kunnen oversteken van bestaande en nieuwe infrastructuur vergt aandacht, maar vooral ook ruimte en geld voor kunstwerken zoals bruggen en viaducten. Vanzelfsprekend moet behoud en herstel van het recreatief netwerk worden nagestreefd bij de aanleg van nieuwe infrastructuur.

recreatief netwerk

Het ecologisch netwerk

De groen- en waterstructuur is niet alleen van belang voor de recreërende mens, maar biedt ook leefruimte voor de natuur. Bij de inrichting en het beheer van de groenstructuur worden de mogelijkheden benut om de groengebieden te laten functioneren als leefgebied en als ecologische verbindingen. Dit vereist ook het behouden van verbindingen of het opheffen van barrières bij de aanleg van infrastructuur. Gestreefd wordt naar een robuust ecologisch netwerk van kust naar Midden-Delfland en van Midden-Delfland naar het Groene Hart. Ook voor dit onderdeel is een overzicht vereist van kwaliteiten en ontbrekende schakels. De (nog te realiseren) Poelzone en de Wollebrandplas zijn voorbeelden hoe met realisatie van waterberging tevens recreatieve en ecologische doelen kunnen worden bediend.

De Wollebrandplas

F Wonen en glas

De Greenport Westland-Oostland bevindt zich in stedelijk gebied. Wonen is één van de belangrijkste functies van steden. De Greenport levert zijn bijdrage aan het bieden van een aantrekkelijk en gevarieerd woonmilieu. Binnen en bij de glastuinbouwgebieden wordt gestreefd naar wisselwerking tussen glastuinbouw en wonen.

Algemene opgaven ten aanzien van wonen tussen glas:

Minder gas door glas

Gestreefd wordt naar het ontwikkelen van woonmilieus waar glastuinbouw en wonen elkaar positief beïnvloeden. Een voorbeeld hiervan is het zonneterp-concept, waarbij de glastuinbouw de energie levert voor de woningen, die ook ruimtelijk verbonden zijn met de kassen. De kwaliteiten van glas voor het doorlaten van licht worden optimaal benut.

Wonen op en aan water

De waterpartijen die in de glastuinbouwgebieden moeten worden gecreëerd ten behoeve van waterberging worden benut voor het creëren van specifieke en aantrekkelijke waterrijke woonmilieus.

Drijvende woningen, steigerwoningen en paalwoningen worden toegevoegd aan de woningvoorraad in de Greenport.

De ontwikkeling van woninglocaties in en bij glastuinbouwgebieden, zoals in de Poelzone, Westlandse Zoom en in de Zuidplaspolder, krijgen de opgave mee de kansen van energiegebruik en van water te benutten.

© 2007, Aeneas uitgeverij van vakinformatie bv

Referentiebeelden wonen op en aan het water

Referentiebeelden wonen bij je bedrijf

Wonen bij je bedrijf

Bij de tuinders is het wonen "op" je bedrijf van oudsher een traditie. Dit heeft in de glasgebieden fraaie voorbeelden van architectuur opgeleverd. Het clusteren van bedrijfswoningen is ook een mogelijkheid om woningen te integreren in het glastuinbouwgebied. Het clusteren van de woningen biedt soms goede mogelijkheden om de ruimtelijke kwaliteit en landschappelijke inpassing te verbeteren.

G Werken in het Greenport Kennisnetwerk

De glastuinbouw ontwikkelt zich tot een volwaardige bedrijfstak waar het aantrekkelijk is om te werken. Waar je trots op bent. De kennisintensieve bedrijfsvoering stelt hogere eisen aan personeel. Binnen de Greenport bestaat de mogelijkheid een opleiding te volgen die aansluit op de toekomstige eisen. Er is een levendige uitwisseling van kennis en informatie tussen bedrijven en kennisinstituten binnen en buiten de Greenport. De ondernemers en ondernemingen zijn voorbereid op verdergaand internationalisering van handel en productie. Verwezenlijking van deze ambitie leidt tot de volgende deelt thema's:

Volwaardig onderwijs

Aansluitend op reeds gestarte initiatieven (SOB Westland, SOB Oostland en Greenport Business School) zal binnen de Greenport onderwijs over alle facetten van de glastuinbouw worden uitgebouwd, van beroeps- tot academisch niveau. Het bedrijfsleven wordt nauw betrokken bij de opzet en uitvoering van het onderwijs, tot wederzijds voordeel. De ontwikkeling van een Greenport Business School dient bij te dragen aan een betere afstemming van het onderwijs in de groene kenniskolom. Regionaal vraaggestuurd onderwijs, waarbinnen op alle niveaus onderwijs ten behoeve van het gehele tuinbouwcluster wordt aangeboden is het streven, gebruik makend van bestaande instellingen.

Evenwicht tussen arbeidsvraag en -aanbod

Om tot een evenwicht te komen bij een krimpend arbeidsaanbod wordt naast scholing ook ingezet op verdergaande robotisering om de arbeidsbehoefte te verminderen. De vraag naar arbeid zal echter groot blijven. Het mindere imago dat de Greenports hebben bij stedelingen is gebaseerd op een verouderd beeld van de tuinbouw en staat werving van arbeidskracht in de weg. Verbetering van het imago is dan ook in het belang van de arbeidsvraag. Daarnaast is er een toenemende behoefte aan hoger opgeleid technisch, administratief en commercieel personeel. Met het oog op de verdergaande professionalisering van de sector is in brede zin behoefte aan een ander type werknemer.

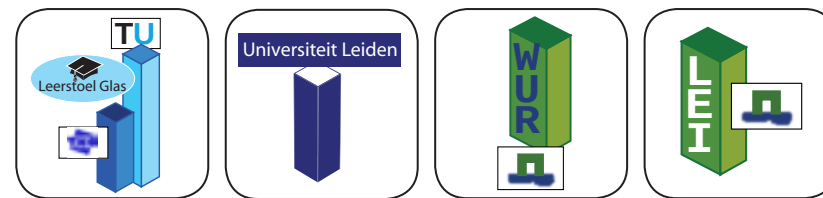
Via afspraken met de Regionale Platforms Arbeidsmarktbeleid en de Kennisalliantie Zuid-Holland wordt ingezet op de realisatie van:

- de Regiometer; arbeidsmarktnelpunten en stakeholders worden scherper in beeld gebracht.
- meerjarige bestuurlijke partnerships met bedrijfsleven, onderwijs- en kennisinstellingen met afspraken over de aanpak van arbeidsmarktnelpunten.
- quick wins en het borgen van succesvolle concepten, zoals Leerparkontwikkeling, Samenwerking Onderwijs-Bedrijfsleven (o.a. SOB Westland en Oostland) en regioregisseur.

Tegelijkertijd worden mogelijkheden geboden aan geschikte werknemers om zich te vestigen in de Greenport. Ook het creëren van een aantrekkelijk woonmilieu draagt bij aan de aantrekkingskracht van de regio als vestigingsplaats voor met name hoger opgeleide werknemers. Daarnaast moet voor de lagere functies steeds meer een beroep worden gedaan op buitenlandse werknemers. Voor de (tijdelijke) huisvesting van deze medewerkers worden oplossingen gezocht in de vorm van speciale hotels en andere woonvormen.

Kennisnetwerk

Onderzoek en kennisontwikkeling wordt gestimuleerd. Naast kennisontwikkeling bij bedrijven en instituten binnen de Greenport wordt het uitbouwen van een glastuinbouwkennisnetwerk nagestreefd, waarbij de banden met andere Greenports en met kennisinstituten buiten de Greenport zoals de TU Delft en TNO (beiden in Delft), Leiden Bio Science Park en Wageningen UR (WUR) worden versterkt. Inmiddels is een intentieverklaring voor de Greenport Campus Zuid-Holland

kennisinstituten

ondertekend door WUR, TNO, TU Delft, Hogeschool INHOLLAND, Demokwekerij Metazet en Kennisalliantie Zuid-Holland. Het doel is het verbeteren van de interactie tussen het bedrijfsleven onderling en de kennisinstellingen ten behoeve van kennisdoorstroming en innovatie door de ontwikkeling van innovatieve projecten. Locaties die geschikt zijn voor het vestigen van kennisintensieve bedrijven (laboratorium- of kantoorachtig, goede ontsluiting, stedelijke condities) moeten in de Greenport beschikbaar zijn.

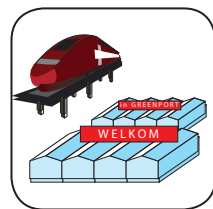
H De Groeidiamant van de Zuidvleugel

De glastuinbouw in Greenport Westland-Oostland levert een belangrijke bijdrage aan de welvaart en het welzijn in de Zuidvleugel. Als werkgever, economische motor, energieproducent, duurzame producent van tuinbouwproducten en als onderdeel van het stedelijk landschap. De sector heeft het imago dat het verdient – en dat het nodig heeft – om slagvaardig te opereren op de (inter)nationale markt. De teelt onder glas wordt gezien als de 'groeidiamant' van de Zuidvleugel.

Realisatie van bovengenoemde ambities zal het imago van de glastuinbouw in de Greenport sterk doen verbeteren. Het versnellen en ondersteunen van dit proces is echter ook een opgave waar de Greenport voor staat.

Promotie- en imago ontwikkeling

Als schone economisch waardevolle bedrijfstak, innovatief en ondernemend, heeft de sector goede kaarten om een positief imago op te bouwen. De kwaliteiten moeten echter ook zichtbaar en beleefbaar gemaakt worden. "Be good and show it". Als aanzet voor een promotieplan worden in het volgende hoofdstuk een aantal suggesties gedaan.

etalage aan HSL

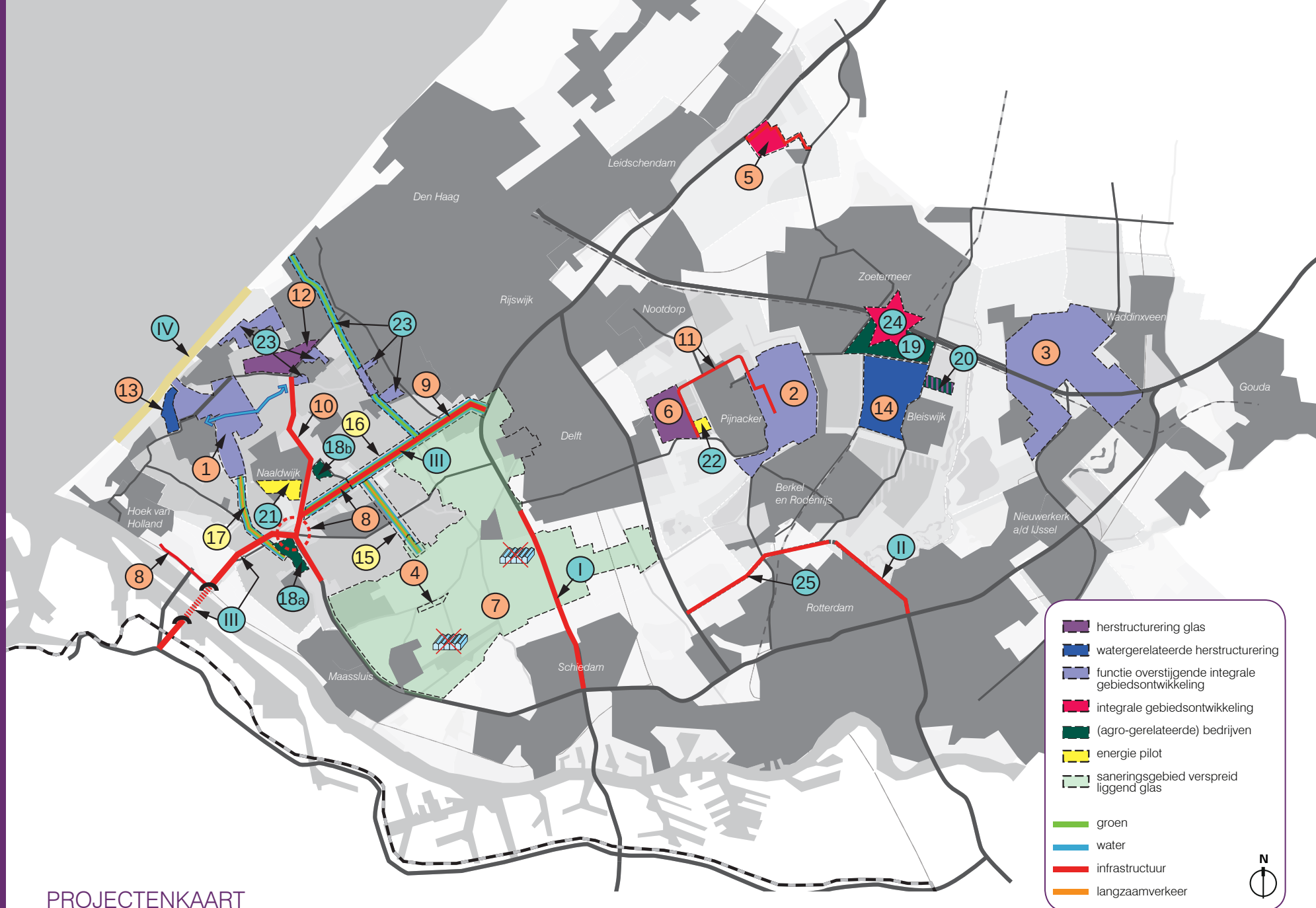

© 2007, Aeneas uitgeverij van vakinformatie bv

Promotie- en imago ontwikkeling

PROJECTEN & INVESTERINGSAGENDA

1A projecten voor de investeringsagenda:

- 1 Poelzone fase 1 (functie overstijgende integrale gebiedsontwikkeling)
- 2 Project Oostland / Groenzone Berkel-Pijnacker (functie overstijgende integrale gebiedsontwikkeling)
- 3 Zuidplaspolder (functie overstijgende integrale gebiedsontwikkeling)
- 4 Maaslandse Dam (sanering verspreid liggend glas)
- 5 Glastuinbouwcluster Stompwijk (integrale gebiedsontwikkeling)
- 6 Westvleugel Pijnacker-Nootdorp (herstructurering)
- 7 Midden-Delfland (sanering verspreid liggend glas)
- 8 3-in-1 project (infrastructuur)
- 9 Verbreding Veilingroute (N222) (infrastructuur)
- 10 Verbreding N213 en deel N211 (infrastructuur)
- 11 Rondweg Pijnacker (infrastructuur)

1B projecten voor de investeringsagenda reeds gelden toegekend:

- 12 Boomawatering (versnellingsproject Nota Ruimte)
- 13 4B concept Waalblok
(versnellingsproject Nota Ruimte/ watergerelateerde herstructurering)
- 14 AquaReUse waterproject Overbuurtsche polder en Cyclamenweg
(versnellingsproject Nota Ruimte / watergerelateerde herstructurering)

2 projecten voor de toekomstige investeringsagenda:

- 15 Verbinding Zwethzone – Midden-Delfland (groenstructuur)
- 16 Zwethzone (integrale gebiedsontwikkeling)
- 17 Verbinding Poelzone (2^e fase) – Midden-Delfland (groenstructuur)

3A projecten cruciaal voor Greenport Westland-Oostland maar niet op deze investeringsagenda:

- 18 Ontwikkeling agro-gerelateerde bedrijventerreinen Westland
- 18a Honderdland fase 2
- 18b Trade Parc Westland 3
- 19 Ontwikkeling agro-gerelateerd bedrijventerrein Lansingerland (Hoefweg-Zuid)
- 20 Chrysantenweg (herstructurering glas/ transformatie)
- 21 Hoogeland (energie pilot)
- 22 Tuindershof (energie pilot)
- 23 Westlandse Zoom (functie overstijgende integrale gebiedsontwikkeling)
- 24 Bleizo (integrale gebiedsontwikkeling)
- 25 Verbreding van de N209 (Doenkade) (infrastructuur)

3B projecten cruciaal voor Greenport Westland-Oostland maar investering van het Rijk:

- I A4 Noord
- II A13 - A16
- III Oranjetunnel incl. wegverbinding naar A4
- IV Versterking kust Delfland

PROJECTEN EN INVESTERINGSAGENDA

De ambities zijn zoveel mogelijk vertaald naar concrete projecten. Indien dat (nog) niet mogelijk is, worden ze vertaald naar initiatieven. Daarnaast worden ze aangedragen voor verdere uitwerking in beleidsplannen voor de Greenports die voor de komende tijd gepland staan, zoals de toekomstvisie 'Excelleren! Visie 2040' van Greenport(s) Nederland uit 2008 en het 'Maatregelenpakket verduurzaming'.

Op basis van deze integrale visie komen diverse projecten naar voren die in het belang van de Greenport Westland-Oostland gerealiseerd zouden moeten worden. Deze projecten komen deels uit de bestaande visies die voor een groot deel al zijn verwoord en verbeeld in vastgestelde gemeentelijke of regionale beleidstukken. Enkele projecten komen voort uit het samenvoegen van de bestaande visies. Hierdoor ontstaan er wensen en mogelijkheden op het schaalniveau van de gehele Greenport Westland-Oostland.

Indeling projecten:

Bij de projecten wordt onderscheid gemaakt tussen projecten die op de investeringsagenda staan van deze visie en projecten die (nog) niet op de investeringsagenda staan. De overige genoemde projecten zijn cruciaal voor de Greenport maar horen niet thuis op de investeringsagenda van de Greenport maar op die van de betreffende gemeenten of van het Rijk.

Voor de volledigheid zijn ook de projecten genoemd waaraan in het kader van FES reeds gelden zijn toegekend, omdat deze ook van belang zijn voor de Greenport Westland-Oostland.

Dit leidt tot de volgende categorisering:

1 Projecten voor op de investeringsagenda

- A projecten waaraan nog geen subsidiegelden zijn toegekend
- B projecten waaraan reeds FES-gelden zijn toegekend.

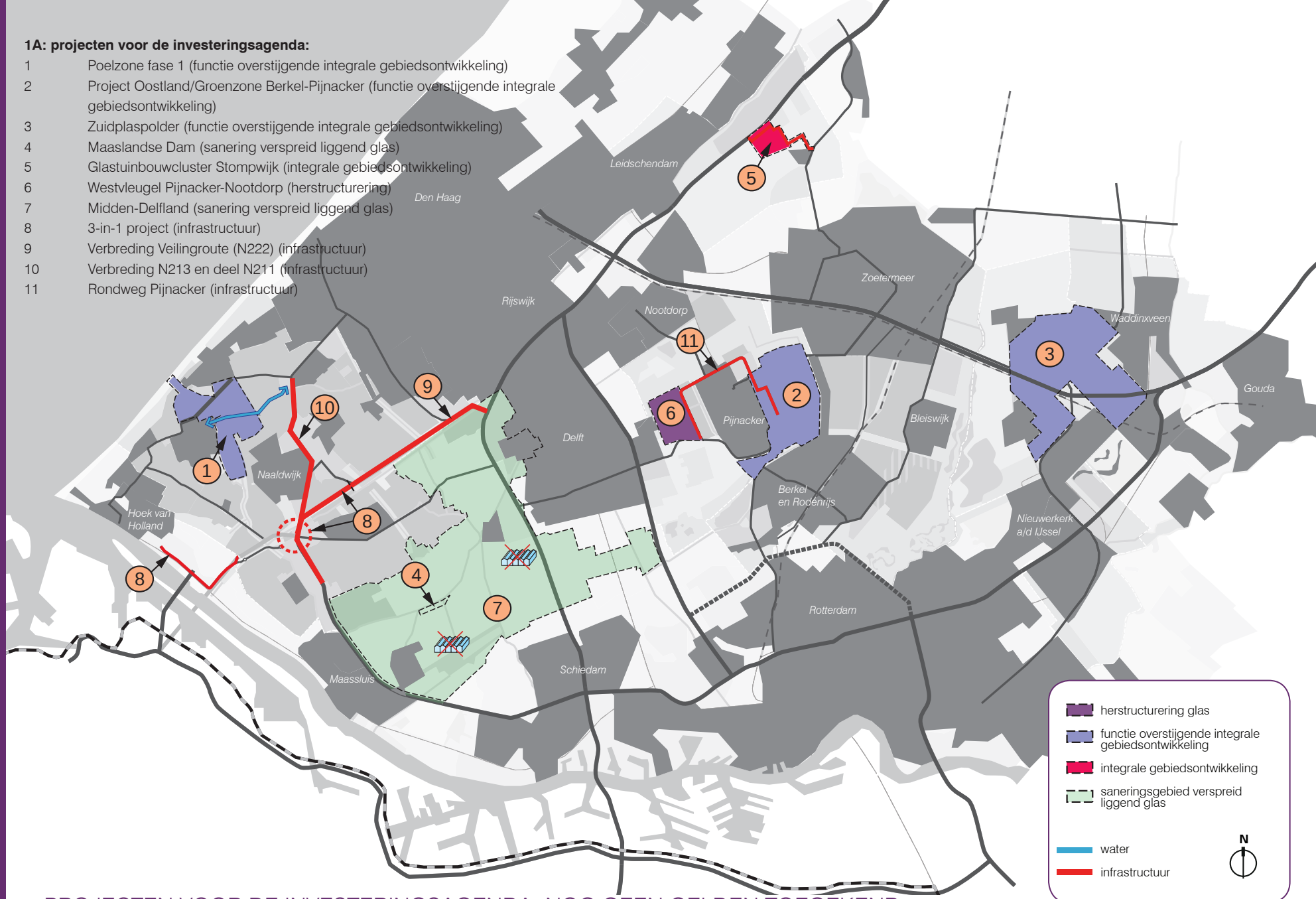
2 Projecten voor de toekomstige investeringsagenda.

3 Projecten cruciaal voor Greenport Westland-Oostland maar niet op deze investeringsagenda.

- A projecten voor gemeentelijke (en andere) investeringsagenda's
- B projecten voor investeringsagenda van het Rijk

1A: projecten voor de investeringsagenda:

- 1 Poelzone fase 1 (functie overstijgende integrale gebiedsontwikkeling)
- 2 Project Oostland/Groenzone Berkel-Pijnacker (functie overstijgende integrale gebiedsontwikkeling)
- 3 Zuidplaspolder (functie overstijgende integrale gebiedsontwikkeling)
- 4 Maaslandse Dam (sanering verspreid liggend glas)
- 5 Glastuinbouwcluster Stompwijk (integrale gebiedsontwikkeling)
- 6 Westvleugel Pijnacker-Nootdorp (herstructurering)
- 7 Midden-Delfland (sanering verspreid liggend glas)
- 8 3-in-1 project (infrastructuur)
- 9 Verbreding Veilingroute (N222) (infrastructuur)
- 10 Verbreding N213 en deel N211 (infrastructuur)
- 11 Rondweg Pijnacker (infrastructuur)

PROJECTEN VOOR DE INVESTERINGSAGENDA, NOG GEEN GELDEN TOEGEKEND

1A: projecten voor de investeringsagenda, nog geen gelden toegekend:

1 Poelzone fase 1

(functie overstijgende integrale gebiedsontwikkeling)

De Poelzone strekt zich uit van het gemaal Vlotwatering in het noorden tot aan de Oranjesluis in het zuiden. De Poelzone ligt tussen de bestaande kernen van 's-Gravenzande, Naaldwijk en Monster. Aan de noordwestkant grenst het gebied aan de kustzone, met de duinen en het strand, en glastuinbouwgebied Waalblok, aan de oostkant aan de Zwartendijk, de Grote Achterweg en de Poelkade, en aan de zuidkant aan het Staelduinsebos. Ten zuiden van de Naaldwijkseweg gaat het alleen om de zone langs het Nieuwe Water. De kern van de Poelzone wordt gevormd door de watergangen Nieuwe Water, Nieuwe Vaart, Poelwatering, Monsterse Vaart en Vlotwatering. De watergangen sluiten op elkaar aan en maken onderdeel uit van het hoofdboezemstelsel van Delfland. Het aangrenzende gebied wordt in grote mate in beslag genomen door het Westlandse glastuinbouwcluster. Het totale gebied beslaat een oppervlakte van ruim 500 hectare.

De opgaven in de Poelzone bestaan uit de volgende elementen:

- Het creëren van een aantrekkelijk woon- en leefklimaat door het ontwikkelen van groengebieden en recreatieve verbindingen die geïntegreerd worden met de ca. 2000 nieuw te bouwen woningen.
- Het versterken van het internationaal opererende economisch tuinbouwcluster door een zo efficiënt mogelijk indeling en ontsluiting van de te herstructureren glasgebieden Lange Stucken, Tuinveld en de Baak, zodat het glasareaal zich daar zo veel mogelijk geclusterd en gebundeld kan blijven ontwikkelen.
- Het realiseren van een ecologische zone - onderdeel van de provinciale Ecologische Hoofdstructuur - van ca. 30-50 m breed door het gebied heen van de kust richting Midden-Delfland. Deze zone sluit via de Zwethzone uiteindelijk via Midden-Delfland aan op de groenblauwe slinger, waardoor een ecologische verbinding met het groene hart ontstaat.
- Het voldoen aan de wateropgave door onder andere ruimte te maken om overtollig hemelwater te bergen, het verbreden van de watergangen en een extra boezemwaterberging in de Poelpolder van 75.000 m³.
- Het doorzetten van de energieverduurzaming van de glastuinbouw, het realiseren van een duurzaam gebied dat ten aanzien van de functies wonen, ecologie en glastuinbouw voor nu en in de toekomst is afgestemd op klimaatwijziging en zeespiegelstijging.

Het project bestaat uit twee fasen. Fase 1 loopt van de kust tot aan de Naaldwijkseweg/Galgeweg, de tweede fase loopt vanaf dat punt tot aan de Zweth bij Honderdland.

Dit project maakt onderdeel uit van de toekomstige ecologische zone van de kust naar het Groene Hart.

Kosten fase 1: € 258,9 miljoen, tekort € 63,4 miljoen

2 Project Oostland/Groenzone Berkel-Pijnacker

(functie overstijgende integrale gebiedsontwikkeling)

Het Project Oostland/Groenzone Berkel-Pijnacker betreft een integrale gebiedsvisie voor zowel een duurzame herstructurering van twee glastuinbouwgebieden op het grondgebied van Lansingerland en Pijnacker-Nootdorp als een optimalisatie van de ecologisch recreatieve functie van de aangrenzende Groenzone. Dit wordt bereikt door de Strikkade als cultuurhistorische lijn en recreatieve route op te pakken, het glas te herstructureren door versnipperd glas samen te voegen tot duurzame glastuinbouwbedrijven, ruimte te vinden voor waterberging en de ecologische en recreatieve verbindingen en de inrichtingskwaliteit van de Groenzone te verbeteren. Hierbij is berekend dat er binnen het duurzame glastuinbouwgebied ruimte is voor ca. 50 hectare meer glas (mede door het weren van niet-glasgerelateerde functies), waterberging, groen en recreatie en (waar nodig uit te plaatsen) woningen in de bestaande lintstructuren op te nemen. Door het gebied te verbreden met de Groenzone ontstaat de mogelijkheid om het integrale karakter van het project en de totale gebiedskwaliteit sterk te verbeteren. In de Groenzone liggen nog de volgende opgaven: knooppunt Klapwijkse knoop, knooppunt Kleihoogt en knooppunt Katwijkerlaan en het saneren van verspreid glas. Met deze opgaven is sprake van een optimalisatie van de gebiedskwaliteit.

Dit project is alleen mogelijk indien het Rijk, de Provincie, het Hoogheemraadschap en lokale overheden samenwerken.

Kosten: Oostland € 62 miljoen. De financiering van dit project is nog niet rond en wordt momenteel onderzocht en afgewogen.

De kosten die met de Groenzone Berkel-Pijnacker zijn gemoeid bedragen circa € 13 miljoen. In totaal zijn de kosten voor dit project dus geraamd op circa € 75 miljoen.

Tekort €48,3 miljoen (prijspeil 2008)

3 Zuidplaspolder

(functie overstijgende integrale gebiedsontwikkeling)

Dit project behelst de realisatie van 7.000 woningen, 280 hectare glas, 110 hectare bedrijventerrein, aanleg parallelle weginfrastructuur, een station en circa 400 hectare natuur inclusief ruimte voor waterberging. Dit alles zal plaatsvinden tussen 2010-2020.

Kosten: Van de publieke partijen is een additionele financiering van € 400 miljoen nodig voor deze periode. (Bron: Randstad Urgent contract 29-10-2007).

4 Maaslandse Dam

(sanering verspreid liggend glas)

Onderdeel van de gebiedsvisie Midden-Delfland® 2025 is het saneren van “oud glas” om de open structuur van Midden-Delfland als het authentieke Hollandse polderlandschap te verbeteren. De Maaslandse Dam aan de Gaag is één van de ontwikkelingsprojecten binnen de doelstelling van deze visie waarbij het glas wordt opgeruimd en (deels) middels de ruimte-voor-ruimte regeling zal worden gerealiseerd.

De programmatische invulling van dit gebied zal nog nader worden geformuleerd, uitgangspunt is dat het gebied de A-kwaliteit zal moeten gaan krijgen waarbij de verbindingen tussen de landschappelijke kwaliteit van Midden-Delfland en de stedenbouwkundige kwaliteit van de Maaslandse Dam tot uiting komen.

Kosten: maakt onderdeel uit van project 7 Midden-Delfland

5 Glastuinbouwcluster Stompwijk

(integrale gebiedsontwikkeling)

In de integrale gebiedsvisie voor Stompwijk wordt het glascluster geherstructureerd tot een duurzaam glasgebied van 62 hectare (nu 45 hectare) en wordt verspreid glas gesaneerd. De huidige ontsluiting van het glascluster via de Stompwijkseweg wordt vervangen door een nieuwe verbinding met de N206. Daardoor kan de Stompwijkseweg worden ingericht als een recreatieve verbindingsroute naar onder andere het Groene Hart.

Kosten: € 15 miljoen (alleen de infrastructurele werkzaamheden)

6 Westvleugel Pijnacker-Nootdorp

(herstructurering glas)

Dit gebied wordt omsloten door de (nog te voltooien) N470/ Overgauwseweg -Rijskade/Vrederustlaan/Noordeindseweg -Zuideindseweg. Dit gebied beslaat een oppervlakte van 118 hectare glas/ 174 hectare bedrijfsoppervlakte. Verwacht wordt dat ca. 50% van deze oppervlakte bij feitelijke herstructurering betrokken zal zijn. Behalve de verdere schaalvergroting zullen ook de opgaven op het gebied van (verkeers) infrastructuur, groenkwaliteiten, waterberging en energievoorziening in de herstructurering worden betrokken. Beoogd wordt de herstructurering in samenspraak met de sector zelf en andere belanghebbenden (o.a. Hoogheemraadschap) vorm te geven. Daar waar nodig zal de gemeente naast kaderstellend ook zelf actief (financieel in het kader van de infrastructuur) in het proces participeren. Deze financiële participatie komt terug in de aanleg van de Komkommerweg en de doortrekking van de west-tak van de rondweg.

Kosten: de kosten die met deze infrastructurele werkzaamheden zijn gemoeid bedragen circa 23 miljoen euro (). Daarnaast zal de herstructurering van het glas een geraamde investering van circa 50 miljoen euro met zich meebrengen*

() deze kosten maken ook deel uit van project 11.*

7 Midden-Delfland

(sanering verspreid liggend glas)

Als onderdeel van Randstad Urgent Mooi en Vitaal Delfland wordt het saneren van verspreid liggend glas in Midden-Delfland (55 hectare) en de Groen Blauwe Slinger (20 hectare) als project opgenomen. Dit project omvat de 55 hectare verspreid liggend glas in Midden-Delfland. Verspreid liggende kassen verstoren de kwaliteit van het landschap in Midden-Delfland (openheid, lichthinder, waterkwaliteit en op termijn verrommeling). De Reconstructiecommissie Midden-Delfland heeft en deel van de glasopstanden gesaneerd, maar er resteert nog 55 hectare verspreid glas. In de gebiedsvisie Midden-Delfland® 2025 wordt beschreven dat in 2025 alle verspreid liggende glastuinbouw is verdwenen. De vrijkomende gronden zijn dan teruggegeven aan het landschap of benut voor in het landschap passende bebouwing. In de nota “Gras zonder Glas” is een plan van aanpak beschreven voor de uitplaatsing van ongewenst glas, met een prioritering en een

Midden-Delfland Foto; Hans de Lijster

voorstel voor fasering van de uitvoering. In de nota "Gras uit de polder" worden tevens de mogelijkheden voor ruimte voor ruimte verkend. Een eerste project dat nu concreet wordt verkend, is bebouwing op de Maaslandse Dam (zie project 4).

Kosten: € 35 miljoen, tekort € 25 miljoen

8 3-in-1 project (infrastructuur)

In Westland wordt het zogeheten 3-in-1 project gerealiseerd met de aanleg van de verlengde Veilingroute, de tweede ontsluitingweg Hoek van Holland en de reconstructie van het knooppunt Westerlee. De N213 als verlenging van de A20 en de N222 vormen de twee kransslagaders voor de ontsluiting van vrijwel alle grote Westlandse bedrijventerreinen op het landelijk hoofdwegennet.

Kosten: € 150 miljoen

9 Verbreding Veilingroute (N222) (infrastructuur)

Wanneer de verlengde veilingroute gerealiseerd is, zal de hoeveelheid verkeer op de huidige veilingroute in de toekomst doorgroeien naar een niveau dat een 2 x 1 rijbaan niet meer kan verwerken. Daarom

moet direct na de realisatie van de verlengde veilingroute gestart worden met de verdubbeling van de huidige veilingroute tussen de N211 (Wippolderlaan) en de aansluiting met Trade Parc Westland.

Kosten: € 800 miljoen

10 Verbreding N213 en deel N211 (infrastructuur)

De N213 vormt door het Westland de verbinding tussen de Haagsche en Rotterdamse regio. Om de hoeveelheid doorgaand verkeer op deze as te verminderen, is het belangrijk dat de A4-Midden-Delfland snel wordt gerealiseerd. De doorstroming op deze route moet verbeterd worden opdat de logistieke verbindingen over deze weg van telers naar de terreinen ABC-Westland, Flora-Holland en Honderdland/transportcentrum en tussen de terreinen onderling gewaarborgd blijven. Hiertoe is het van belang dat de huidige doelgroepenstrook op de N213 tussen de A20 en de N466 doorgetrokken wordt tot aan Den Haag. Op deze wijze kunnen bus en vrachtvervoer een goede doorgang met betrouwbare reistijden krijgen zonder hinder van de spits.

Kosten: € 107 miljoen

11 Rondweg Pijnacker (infrastructuur)

Aan- en afvoer van producten is een essentieel onderdeel van elk glastuinbouwgebied. Wanneer deze vervoersbewegingen plaatsvinden in woongebieden veroorzaakt dit overlast. Dit schaadt tevens het imago van de Greenport. Om de woon- en glastuinbouwgebieden van Pijnacker-Nootdorp goed bereikbaar te houden is een rondweg buiten de kern van Pijnacker een wenselijke oplossing. Tevens zullen mogelijkheden onderzocht kunnen worden om Pijnacker-Nootdorp via deze toekomstige noordelijke rondweg beter met de A12 te verbinden. *Kosten: voor de gehele Rondweg: € 95,8 miljoen. Onderverdeeld in: Westelijke rondweg: (verlengde Komkommerweg): € 23,5 miljoen (* zie ook project 6)*

Noordwestelijke rondweg: € 22 miljoen

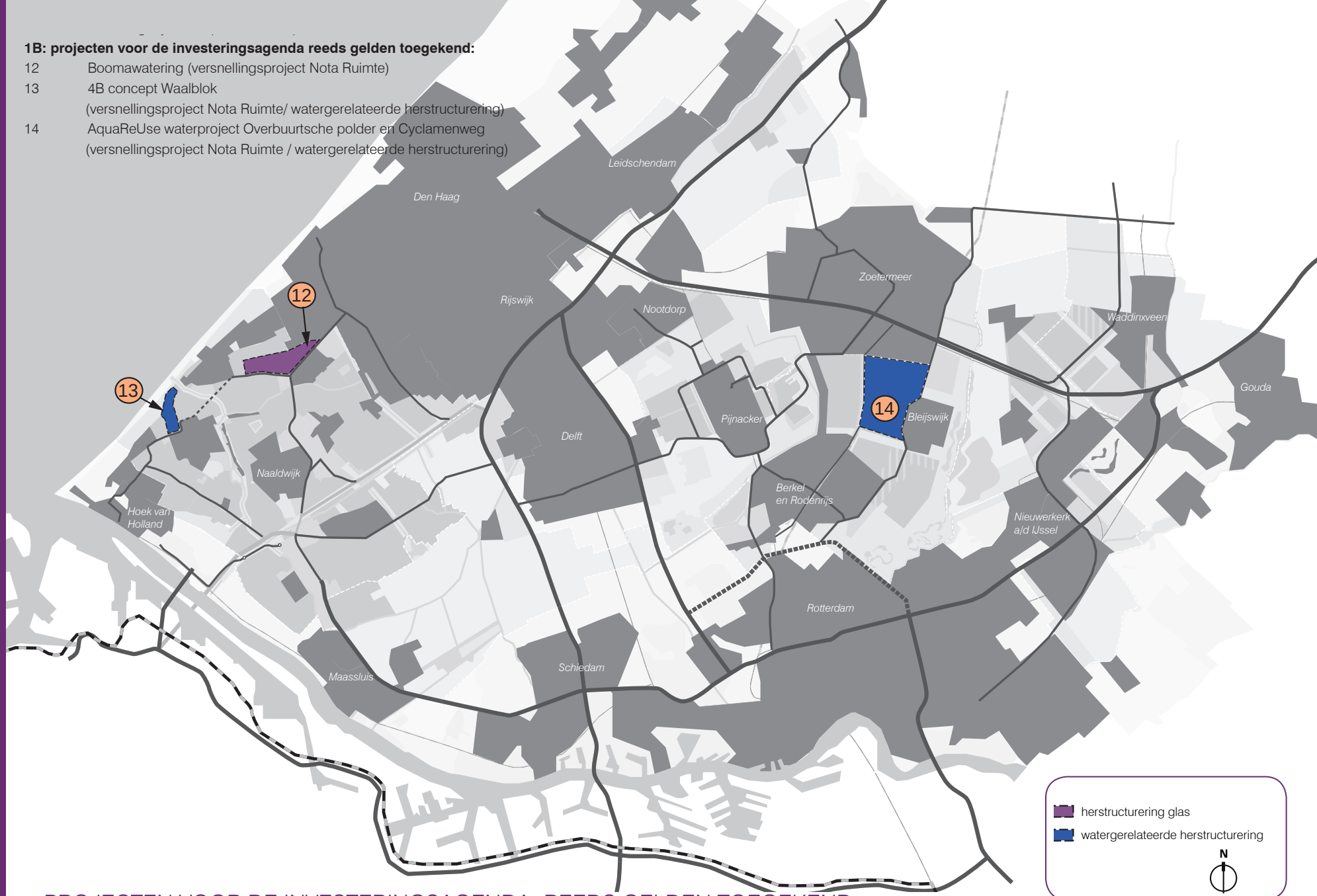
Noordoostelijke rondweg: € 24 miljoen

Oostelijke rondweg (bedrijventerreindeel): € 4,3 miljoen

Oostelijke rondweg (Voorafschse Polder/Oude Polder deel): € 22 miljoen

1B: projecten voor de investeringsagenda reeds gelden toegekend:

- 12 Boomawatering (versnellingsproject Nota Ruimte)
- 13 4B concept Waalblok
(versnellingsproject Nota Ruimte/ watergerelateerde herstructurering)
- 14 AquaReUse waterproject Overbuurtsche polder en Cyclamenweg
(versnellingsproject Nota Ruimte / watergerelateerde herstructurering)

PROJECTEN VOOR DE INVESTERINGSAGENDA, REEDS GELDEN TOEGEKEND

1B: projecten voor de investeringsagenda, reeds gelden toegekend:

12 Boomawatering (versnellingsproject Nota Ruimte)

Het gebied de Boomawatering heeft een oppervlakte van 233 hectare. Het is een glastuinbouwgebied met een onregelmatige verkaveling. In het gebied zijn ongeveer 125 tuinders actief. De gemiddelde grootte van de kassen in het gebied de Boomawatering is iets groter dan 1,5 hectare. De grootte van de kassen varieert van 0,5 hectare tot 4 hectare. In het gebied staan zowel kassen van 40 jaar oud als enkele kassen die recent zijn gemoderniseerd. Het merendeel van de kassen is 20-30 jaar oud. Ten behoeve van de herstructurering van dit gebied wordt een woningbouwcluster vormgegeven voor de te verplaatsen woningen. Het accent ligt op de combinatie wonen en waterberging en separate ontsluiting voor woningen. De infrastructuur zal in de periode 2007-2009 worden aangelegd.

Op deze wijze kan de herstructurering van het glas zijn beslag krijgen omdat een van de belangrijkste belemmeringen zijn weggenomen. Het Hoogheemraadschap van Delfland heeft tevens een doelstelling om de waterberging binnen 5-10 jaar aan te passen in dit gebied.

Kosten: € 19,8 miljoen. Rijksbijdrage: € 6,9 miljoen.

13 4B concept Waalblok (versnellingsproject Nota Ruimte/ watergerelateerde herstructurering)

De polder Het Waalblok heeft veel problemen met wateroverlast. Om het watersysteem te verbeteren, is ruimte nodig voor waterberging. Dat gaat ten koste van ruimte voor glas. Wanneer de wateropgave volledig boven de grond wordt gerealiseerd, gaat het om een ruimtebeslag van 9% van het oppervlak van de polder. Naast het op orde brengen van de waterhuishouding moeten ook de afvalwaterstromen van oppervlaktewater naar het rioleringsstelsel worden gesaneerd. Daarnaast vindt in het gebied een herstructurering plaats. De herstructureringsinitiatieven en de waterproblematiek zijn aanleiding om een pilot te starten voor het toepassen van een innovatief ontworpen systeem van bergen, bufferen, bereiden en begieten in Het Waalblok. Dit 4B-concept Water is grofweg te verdelen in 2 hoofdmodulen:

- Meervoudig ruimtegebruik: het realiseren van kelders onder kassen, waarin berging van oppervlakte- of regenwater en van afval- en proceswater plaats vindt;

- Waterketensluiting: hergebruik van bedrijfsafval- en drainagewater door een afvalzuiverings-/gietwaterproductieinstallatie die wordt gevoed met water uit het centrale afvoersysteem voor drainagewater.

Kosten: € 22,2 miljoen. Rijksbijdrage: € 4,5 miljoen.

14 AquaReUse waterproject - Overbuurtsche polder en Cyclamenweg (versnellingsproject Nota Ruimte/ watergerelateerde herstructurering)

De Overbuurtsche Polder heeft een bruto oppervlakte van ca. 600 hectare. In de afgelopen jaren is een belangrijk stukje uitbreidingsruimte van 100 hectare in dit gedeelte van de Greenport Westland-Oostland gerealiseerd. Het project betreft nu met name het realiseren van een gesloten waterhuishouding, als onderdeel van de gebiedsontwikkeling, waarvoor het gebied optimaler benut en duurzamer ingericht kan worden. Hierbij kan ook meervoudig grondgebruik worden toegepast. Door de inzet van het AquaReUse-concept wordt dubbel gebruik gemaakt van de ruimte en aangesloten bij verduurzamingprocessen. Bij succes kan dit concept tot navolging leiden in andere glastuinbouwgebieden.

De Cyclamenweg ligt in het zuidelijk deel van glastuinbouwgebied de Overbuurtsche Polder. De kassen die worden ontsloten hebben in totaal een bruto glasoppervlak van 73,4 hectare. Voor de te ontwikkelen glastuinbouwbedrijven langs de Cyclamenweg dient een lokale ontsluitingsstructuur aangelegd te worden. De bestaande wegen eindigen bij het te ontwikkelen gebied. De Cyclamenweg moet worden aangesloten op de Krokussenweg en de Petuniaweg. De infrastructuur dient te voldoen aan hoge kwaliteitseisen. Dit vanwege intensief gebruik door zwaar verkeer, de noodzaak om sluiptverkeer te voorkomen en zorg te dragen voor verkeersveiligheid. Door de aanleg van de wegen wordt het glastuinbouwgebied geoptimaliseerd en nieuwe bedrijven bereikbaar gemaakt. Daarnaast is een robuuste waterstructuur noodzakelijk om het risico van wateroverlast te beperken. Door het grote verhardingspercentage in het gebied is voldoende berging en een goede afwatering belangrijk. Ruime watergangen en kunstwerken dragen bij aan een adequate afvoer van water naar de berging nabij de Landscheidingsweg.

Kosten: € 4,5 miljoen.

Rijksbijdrage: € 1,9 miljoen.

2: projecten voor de toekomstige investeringsagenda:

- 15 Verbinding Zwethzone – Midden-Delfland (groenstructuur)
- 16 Zwethzone (integrale gebiedsontwikkeling)
- 17 Verbinding Poelzone (2^e fase) – Midden-Delfland (groenstructuur)

PROJECTEN VOOR DE TOEKOMSTIGE INVESTERINGSAGENDA

2: projecten voor de toekomstige investeringsagenda:

15 Verbinding Zwethzone- Midden-Delfland (groenstructuur)

In de lijn van de bovenstaande projecten is het groen-blauwe netwerk in Westland gebaat bij een goede verbinding tussen de Zwethzone (het Zwethkanaal) en het open gebied van Midden-Delfland, vanaf de Lierwatering. Dit behelst niet alleen de waterverbinding maar ook een recreatieve verbinding door middel van een fiets- , wandel en/of skateroute waardoor het kassengebied en het grasgebied op een goede manier worden ontsloten.

16 Zwethzone (integrale gebiedsontwikkeling)

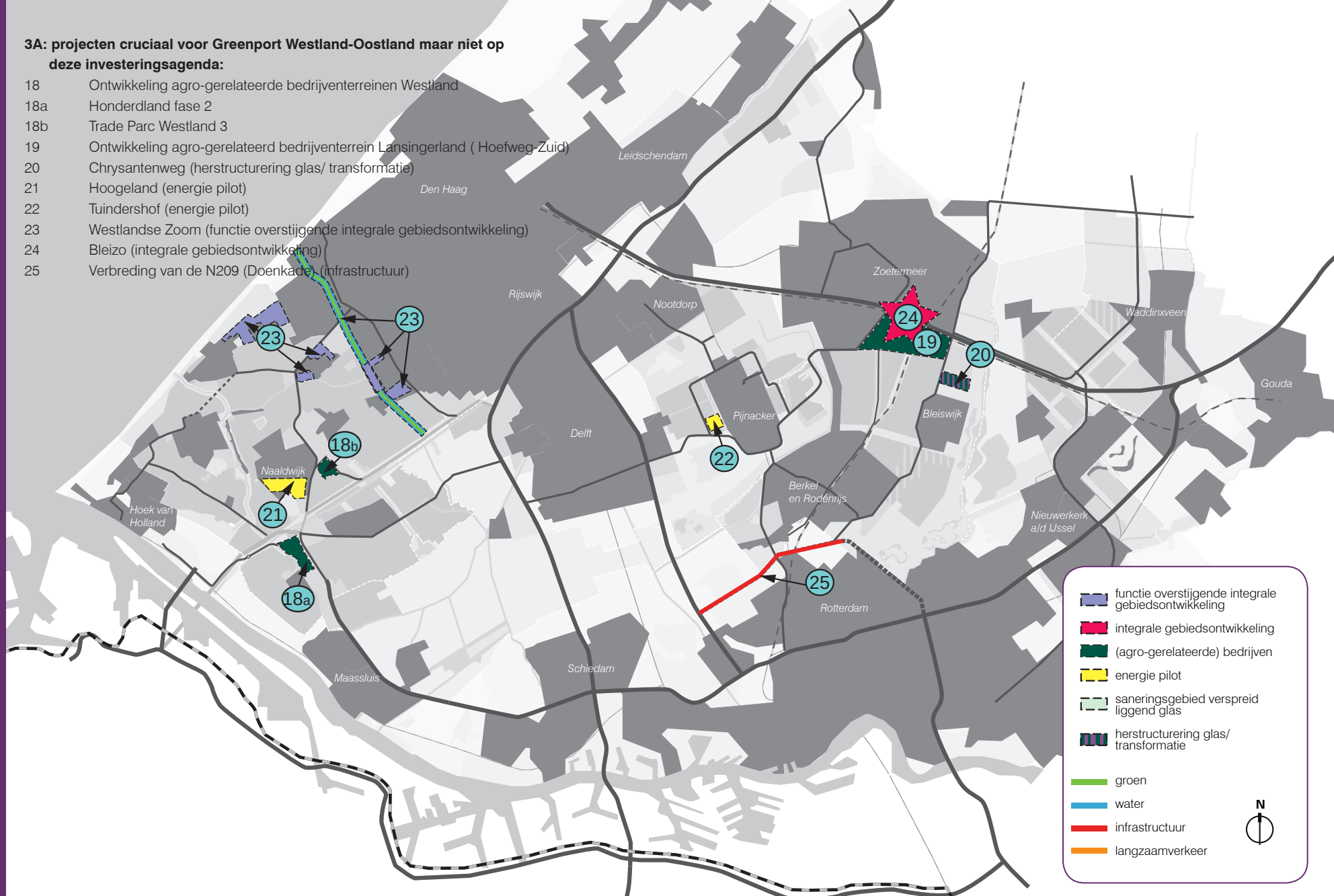
De opgave voor de Zwethzone is om deze te ontwikkelen tot een groene verbinding tussen de Nieuwe waterweg en de Vlietzone. De ontwikkeling moet worden gekoppeld aan de verlengde en verbrede veilingroute die op termijn via de Oranjetunnel aansluit op de A15. Door de aanleg van ontbrekende stukjes fiets- en wandelpaden, het aanleggen van groen en meer water moet de Zwethzone een groene ader in het verstedelijkte gebied worden. Ook de noodzakelijke waterbergingen en de inpassing van nieuwe wegen (waaronder fly-over N211/Wateringse Veld en reconstructie Harnaschknoop) krijgen hierin een plaats. Met name de combinatie met de hoofdinfrastructurele projecten als de verlengde en verbrede Veilingroute vragen om een integrale aanpak.

17 Verbinding Poelzone (2^e fase) – Midden-Delfland (groenstructuur)

De tweede fase van de Poelzone betreft het gebied tussen de Naaldwijkseweg en de Zweth bij Honderdland. Dit project zal worden meegenomen in een volgende FES-ronde.

3A: projecten cruciaal voor Greenport Westland-Oostland maar niet op deze investeringsagenda:

- 18 Ontwikkeling agro-gerelateerde bedrijventerreinen Westland
- 18a Honderdland fase 2
- 18b Trade Parc Westland 3
- 19 Ontwikkeling agro-gerelateerd bedrijventerrein Lansingerland (Hoefweg-Zuid)
- 20 Chrysantenweg (herstructurering glas/ transformatie)
- 21 Hoogeland (energie pilot)
- 22 Tuindershof (energie pilot)
- 23 Westlandse Zoom (functie overstijgende integrale gebiedsontwikkeling)
- 24 Bleizo (integrale gebiedsontwikkeling)
- 25 Verbreding van de N209 (Doenkade) (infrastructuur)

PROJECTEN CRUCIAAL VOOR DE GREENPORT WESTLAND-OOSTLAND, MAAR NIET OP DE INVESTERINGSAGENDA

3A: projecten cruciaal voor Greenport Westland-Oostland maar niet op de investeringsagenda:

18 Ontwikkeling agro-gerelateerde bedrijventerreinen Westland

18a Honderdland fase 2

Honderdland - fase 1 (bruto 38 hectare.) nadert zijn voltooiing en inmiddels is overleg gestart over de realisering van fase 2, een hoogwaardig bedrijventerrein van circa 47 hectare bruto, aansluitend aan fase 1.

Met de ontwikkeling van het bedrijvenpark Honderdland fase 2 wil de gemeente Westland ruimte scheppen voor agribusiness gerelateerde bedrijven (ketenbenadering). In het bijzonder gaat het hierbij om bedrijfsactiviteiten als agrologistiek, verwerking (industrial logistics), productie, innovatieve dienstverlening en faciliterende diensten. Tevens wil Westland anticiperen op actuele marktontwikkelingen in de agrocluster en de daarbij behorende ruimtevraag. Schaalvergroting, voortgaande innovatie en veranderende marktontwikkelingen vragen hierbij om enige flexibiliteit. Het totale project Honderdland is opgenomen in het Streekplan Zuid-Holland West, het Regionaal Structuurplan Haaglanden als ook in de Visie Greenport Westland 2020. In alle beleidsstukken is voorzien in een transformatie van glas tot bedrijventerrein. Voor het totale plangebied (totaal ca. 85 hectare bruto) is in 2002 een Masterplan en Beeldkwaliteitplan opgesteld en vastgesteld door de voormalige gemeente Naaldwijk. In 2007 heeft de gemeente Westland een startnotitie vastgesteld voor deze 2^e fase.

18b Trade Parc Westland 3

Trade Parc Westland fase 3 (Mars) staat in de planning om vanaf 2009 tot ontwikkeling te komen. Vanaf dat moment kan grond worden uitgegeven. Tot aan 2009 zal een bestemmingsplanprocedure lopen en zullen aan- en doorverkoop van bouwrijpe grond geschieden. Van de 26 hectare wordt 17 hectare uitgegeven voor handelsactiviteiten voor de sierteelthandel. Naast handelsfuncties wordt ruimte voor water en groen gereserveerd.

De belangrijkste redenen voor deze locatiekeuze zijn:

- de mogelijke aansluiting op het huidige pand van FloraHolland
- het zo optimaal mogelijk maken van logistieke bewegingen
- de huidige gebiedsverkaveling
- de plek waar een gebiedsontwikkeling het meest gerechtvaardigd is.

19 Ontwikkeling agro-gerelateerd bedrijventerrein Lansingerland (Hoefweg-Zuid)

Het bedrijventerrein Hoefweg-Zuid heeft een oppervlakte van 30 hectare. Dit bedrijventerrein ligt in de directe nabijheid van het toekomstige knooppunt Bleizo. Hier is ruimte voor grootschalige agro-gerelateerde bedrijvigheid.

20 Chrysantenweg/Greenparc Bleiswijk (herstructurering glas/ transformatie)

Het gebied Chrysantenweg is in de jaren '60 en '70 ontwikkeld. De structuur van het gebied en bedrijven is verouderd. In het bestaande glasgebied (netto oppervlak 25,4 hectare) wordt momenteel gereconstrueerd. Een aantal kavels wordt samengevoegd en opstallen worden vernieuwd. De kavelstructuur wordt echter niet optimaal voor moderne duurzame glastuinbouw. Dit heeft te maken met het feit dat de kavels 'ondiep' zijn. Min of meer vierkante kavels van 5 hectare en groter zijn onmogelijk te realiseren. De ontsluiting van het gebied is matig. Gezien de ligging van het gebied tussen het veilingterrein en het dorp Bleiswijk, de matige tuinbouwstructuur én het feit dat dit gebied in het Streekplan al is opgenomen als bedrijfsontwikkeling zal dit gebied op langere termijn van kleur kunnen veranderen naar een (agro-gerelateerd) bedrijventerrein en daarmee aansluiten op het naastgelegen logistiek/handelscentrum Greenparc Bleiswijk met het veilingterrein.

21 Hoogeland (energie pilot)

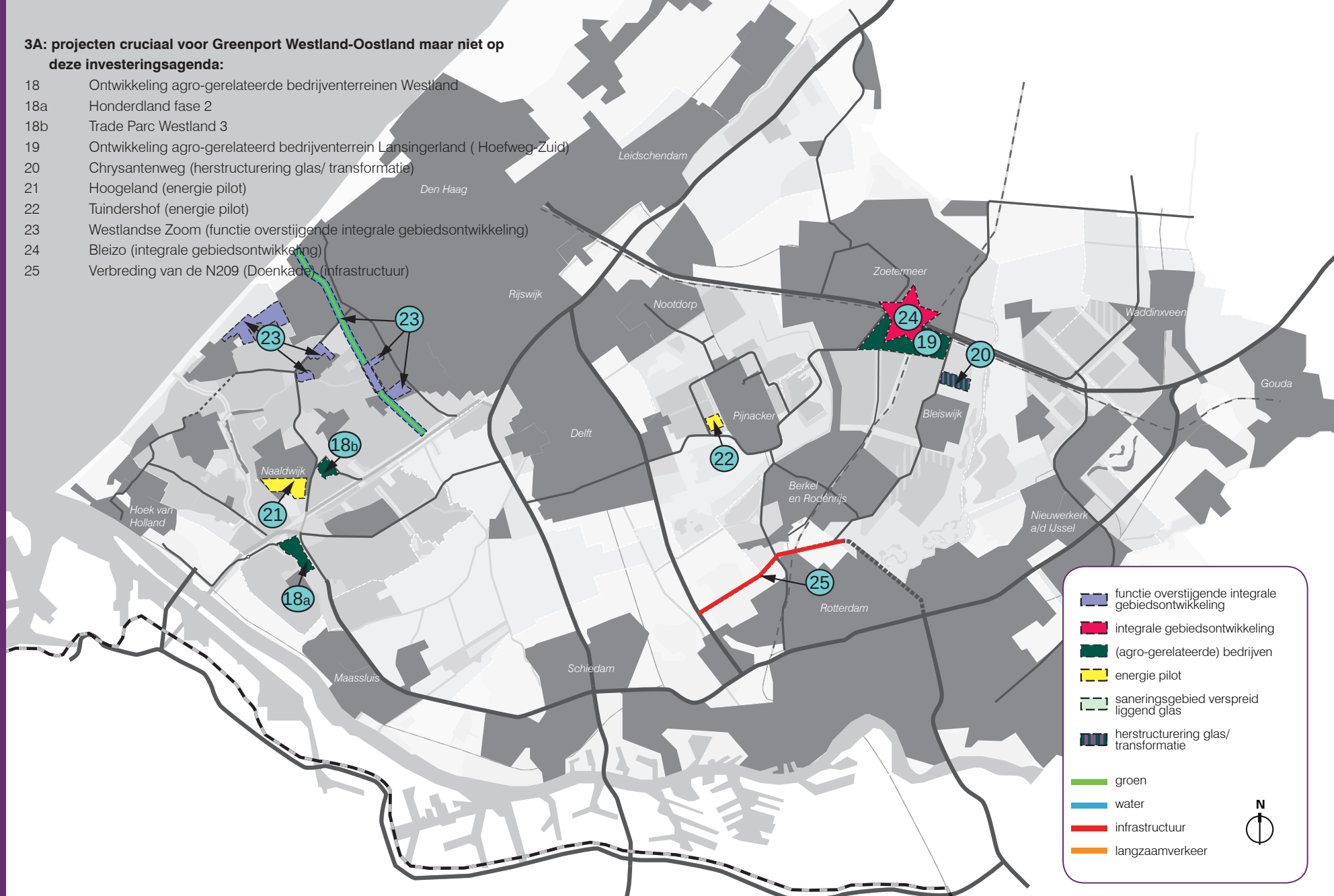
In het gebied Hoogeland te Naaldwijk wordt een woonwijk gebouwd in combinatie met enkele maatschappelijke voorzieningen, waaronder een verpleeghuis. In het kader van de duurzaamheidsdoelstellingen is onderzoek verricht naar de mogelijkheden van warmtelevering vanuit de daar aanwezige glastuinbouwbedrijven aan het nieuwe woongebied. Uit deze studie is gebleken dat het mogelijk is om een warmtenetwerk rendabel te exploiteren.

De in de semi-gesloten kas geoogste zonnewarmte biedt een unieke mogelijkheid om de duurzaamheidsambitie vorm te geven en een eerste aanzet te geven voor een decentraal energienet.

Eén van de eerste vervolgstappen zal zijn dat partijen een systeem laten ontwikkelen en voorwaarden scheppen waardoor de bewoners van de te bouwen woningen en de zorginstelling de zekerheid hebben van levering van warmte door de glastuinbouwbedrijven.

3A: projecten cruciaal voor Greenport Westland-Oostland maar niet op deze investeringsagenda:

- 18 Ontwikkeling agro-gerelateerde bedrijventerreinen Westland
- 18a Honderdland fase 2
- 18b Trade Parc Westland 3
- 19 Ontwikkeling agro-gerelateerd bedrijventerrein Lansingerland (Hoefweg-Zuid)
- 20 Chrysantenweg (herstructurering glas/ transformatie)
- 21 Hoogeland (energie pilot)
- 22 Tuindershof (energie pilot)
- 23 Westlandse Zoom (functie overstijgende integrale gebiedsontwikkeling)
- 24 Bleizo (integrale gebiedsontwikkeling)
- 25 Verbreding van de N209 (Doenkade) (infrastructuur)

PROJECTEN CRUCIAAL VOOR DE GREENPORT WESTLAND-OOSTLAND, MAAR NIET OP DE INVESTERINGSAGENDA

22 Tuindershof (energie pilot)

Naast het bovengenoemde project Hoogeland (24) zijn er in de sector meerdere initiatieven, één daarvan is de pilot 'Energie transitie Tuindershof'. Hieronder volgt een beschrijving van deze pilot. Een tuinbouwbedrijf in het duurzaam glastuinbouwgebied Pijnacker-west wil graag warmte leveren aan de nieuw te bouwen woonwijk 'Tuindershof'. Deze warmte is afkomstig van warmtekrachtkoppeling (WKK). Maar ook de mogelijkheden van geothermie worden in de besluitvorming over de businesscase meegenomen. Het initiatief wordt door de gemeente toegejuicht omdat het de mogelijkheid biedt een gehele woonwijk van 450 woningen van duurzame energie (warmte) te voorzien. Deze woningen zijn niet langer afhankelijk van fossiele brandstoffen (gas). Bovendien wordt hiermee een substantiële bijdrage geleverd aan de landelijke doelstelling van 20% duurzame energie in 2020, die bovendien in het 'Klimaatakkoord Gemeenten en Rijk 2007 – 2011' is overeengekomen. Ook leidt de nuttige inzet van warmte uit het glastuinbouwgebied tot een wezenlijke CO₂-reductie uit de tuinbouw. Door de nabije ligging van het glastuinbouwgebied ten opzichte van de te realiseren woonwijk heeft warmtelevering uit het tuinbouwgebied beslist potenties. Momenteel wordt een haalbaarheidstudie verricht waarbij de ontwikkelopties voor het tuinbouwbedrijf en het woongebied in kaart worden gebracht. Bij deze strategische ontwikkelopties wordt een relatie gelegd met duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen, alsmede met (innovatieve) ontwikkelingen in de glastuinbouw en beschikbaarheid van energiebronnen.

23 Westlandse Zoom (functie overstijgende integrale gebiedsontwikkeling)

Aan de noordzijde van Westland verrijst een nieuw woon- en recreatiegebied: 'De Westlandse Zoom'. Dit groene woongebied komt globaal te liggen tussen het Monsterse en Kijkduinse strand en zal zich uitstrekken tot het water de Zweth in Wateringen. Het gebied wordt in het noorden begrensd door de Haagse Lozerlaan en de Wateringse Wippolderlaan (de N211). In het zuiden kronkelt de gebiedsgrens over de Madeweg, om Poeldijk heen en gaat die verder langs de Gantel en de Holle en Lange Watering tot aan de Zweth. Nu is de Westlandse Zoom nog vooral een glastuinbouw- en poldergebied. De realisatie van de Westlandse Zoom verloopt in twee fasen waarbij in de eerste fase circa 1900 woningen worden gerealiseerd, veelal vrijstaand en met veel groen en water omgeven op Westlands

grondgebied. In de Westlandse Zoom komt 82 hectare aan nieuw groen- en recreatiegebied en water waarvan het merendeel gerealiseerd zal worden in de eerste fase. In dit gebied is een aantal wateringën aanwezig (Wenjetjessloot, Holle Watering en Lange Watering) en worden ook nieuwe water- en groenverbindingen aangelegd met voldoende omvang om een ecologische verbinding tussen de kust en de Zweth mogelijk te maken. Deze verbinding krijgt een meerwaarde als er sprake is van recreatief medegebruik.

24 Bleizo (integrale gebiedsontwikkeling)

Het gebied Bleizo is een gezamenlijke gebiedsvisie van de gemeenten Lansingerland en Zoetermeer. Op dit knooppunt van rail-, water en wegverbindingen liggen kansen voor het ontwikkelen van gebied met meer uitstraling dan een station en een bedrijvenpark alleen. Hier zal Bleizo zich mede ontwikkelen als de Oostpoort van de Greenport Westland-Oostland. Bij de ontwikkeling van Bleizo zou de Greenport nadrukkelijk aanwezig moeten zijn in de vorm van middelbaar en hoger "groen" beroepsonderwijs, een expoterrein voor het etaleren van de hightech oplossingen binnen de glastuinbouw en de producten van de Greenport. Het bestaande bedrijventerrein Hoefweg-Zuid kan hierin een rol spelen door de vestigingsmogelijkheid van agro-gerelateerde bedrijven.

25 Verbreding van de N209 (infrastructuur)

Het grootste probleem op de N209 Doenkade en de aansluiting met de A13 is de doorstroming. Door de verschillende ruimtelijke ontwikkelingen in het gebied, zoals de aanleg van het bedrijventerrein Schieveen, de ontwikkeling van diverse VINEX locaties en duurzame glastuinbouwgebieden en de komst van de N470 die aansluit op de N209, neemt de verkeersdruk in de komende jaren toe. Bij de capaciteitsvergroting gaat het over het gedeelte van de N209 tussen de aansluiting van de Vliegveldweg (de weg naar Rotterdam Airport) en de G.K. van Hogendorpweg (N471) alsmede het gedeelte van de N209 tussen de Ankie Verbeek Oerlaan en de Boterdorpseweg/Bergweg-Zuid (de Zestienhovenweg). Uit verkennende studies van de provincie is gebleken dat verbreding van deze weggedeelten een oplossing biedt voor de capaciteitsproblemen op de N209. In deze verkennende studies is zoveel mogelijk ruimtelijk rekening gehouden wordt met de (eventuele) komst van de nieuwe rijksweg A13-A16.

3B: projecten cruciaal voor Greenport Westland-Oostland maar investering van het**Rijk:**

- I A4 Noord
- II A13 - A16
- III Oranjetunnel incl. wegverbinding naar A4
- IV Versterking kust Delfland

PROJECTEN CRUCIAAL VOOR DE GREENPORT WESTLAND-OOSTLAND, MAAR INVESTERING VAN HET RIJK

3B: projecten cruciaal voor Greenport Westland-Oostland maar investering van het Rijk:

De volgende projecten zijn grotendeels infrastructurele werken. Veel van deze projecten zullen niet alleen ten behoeve van de Greenport moeten worden uitgevoerd maar hebben betekenis voor de bereikbaarheid van de gehele Zuidvleugel.

I A4 Noord

Deze verbinding staat al lang op de politieke en maatschappelijke agenda. Voor de Greenport is het noodzakelijk dat deze ook daadwerkelijk gerealiseerd gaat worden. Daadkracht en voortgang zijn hierbij kernbegrippen.

Kosten: € 645 miljoen met rijksbijdrage van € 585 miljoen en regio € 60 miljoen.

II A13-A16

Voorzien wordt dat de nieuwe N470 met 2x1 rijstrook al snel overbelast zal raken. Dit zal in de toekomst betekenen dat er capaciteitsvergroting van de N470 nodig is om het Oostland nu en in de toekomst bereikbaar te houden. In dit verband is een verbinding A13-A16 belangrijk. Naast de te ontsluiten Vinex-wijken dienen ook de glastuinbouwclusters van Oostland goed bereikbaar te blijven voor de noodzakelijke aan- en afvoer van producten.

Kosten: € 1,5 miljard.

III Oranjetunnel incl. wegverbinding naar A4

De Oranjetunnel is een Randstad Urgent project en onderdeel van de Planstudieverkenning naar de Ruit van Rotterdam waarmee in 2008 gestart gaat worden. Minister Eurlings heeft dit toegezegd bij behandeling van het MIRT projectenboek 2008 in de Tweede Kamer op 17 december 2007.

De kosten voor de Oranjetunnel inclusief een 2x2 autosnelweg tot aan de Harnaschknoop zijn daarbij destijds geraamd op 1,5 tot 2 miljard euro. Private financiering van een tweede westelijke oeververbinding is uitgangspunt. Indien gekozen wordt voor de Oranjetunnel is een aansluitende wegverbinding richting A4 aan de orde. In dit licht is het raadzaam om de gehele Zwethzone tussen Harnaschknoop en Nieuwe Waterweg als een nieuw integraal gebiedsontwikkelingsproject op te voeren waarbij rekening dient te worden gehouden met de ruimtelijke inpassing van de wegverbinding in relatie tot de functies glas, water, groen en infra-ontsluiting.

IV Versterking kust Delfland

In het kader van Randstad Urgent project Zwakke Schakels kust wordt eind 2008 gestart met de zwakke schakel Delflandse kust (prioritaire schakel) tussen Hoek van Holland en Kijkduin inclusief 35 hectare duincompensatie. Prioritaire zwakke schakels zijn kustvlakken die tussen nu en 20 jaar moeten worden versterkt om aan eisen voor veiligheid te voldoen bij stijging van de zeespiegel, hogere stormfrequentie en nieuwe golfrandvoorwaarden. Tegelijkertijd is geconstateerd dat de ruimtelijke kwaliteit in de kustgebieden moet verbeteren. Om die reden heeft het rijk financiering van de versterkingsmaatregelen verbonden aan helderheid vooraf over een regionale bijdrage aan de ruimtelijke kwaliteit. Daarmee is de integraliteit van de opgave en tevens de aard van het voorliggende besluit geschetst; een verbeteringsplan dat duurzame veiligheid en ruimtelijke kwaliteit in samenhang realiseert. Het gaat hierbij om een zeewaartse oplossing met zand, met ruimte voor natuur, landschap en recreatie. Oplevering 2011.

Kosten: € 100 miljoen gedekt door het Rijk

Energie en duurzaamheid

INITIATIEVEN

Onderstaande initiatieven volgen uit de ambities voor de Greenport Westland-Oostland. Het is aan de deelnemende gemeenten om gezamenlijk deze initiatieven om te zetten in projecten voor de komende jaren.

A Bereikbaarheid

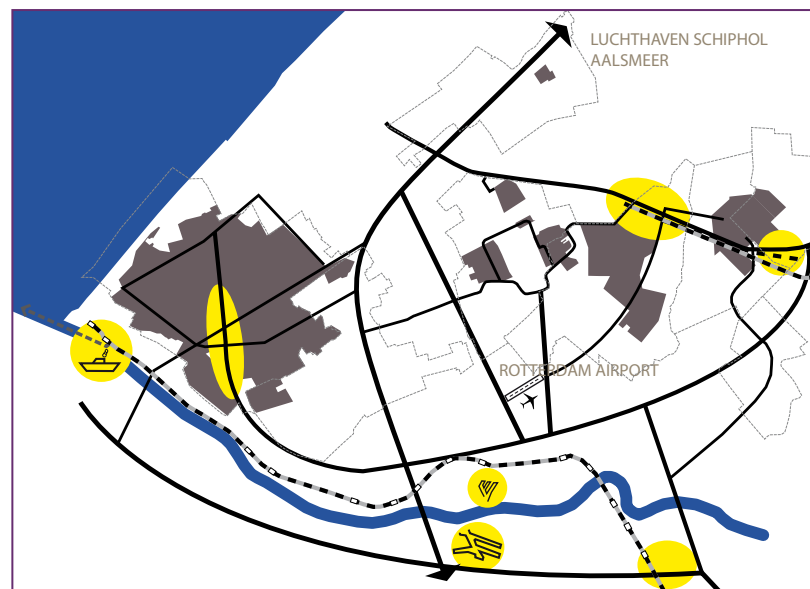
(ambitie B: Een bereikbare Greenport)

Logistieke maatregelen

Vanuit de Greenport Westland-Oostland zal duidelijk aangegeven moeten worden welke prioriteiten er liggen op het gebied van de waarborging van een kwaliteitsnetwerk voor goederenvervoer. De onderlinge samenhang van de te nemen maatregelen is van groot belang. Naast infrastructurele maatregelen moeten ook maatregelen worden genomen die eenvoudig en snel te implementeren zijn en maatregelen ten behoeve van binnenvaart en op termijn mogelijk ook van spoor.

Mogelijke initiatieven:

- Onderzoek doen naar mogelijkheden voor 'slimmer vervoer', waarbij door betere organisatie van transport de aanwezige infrastructuur beter wordt benut. Bijvoorbeeld door ook 's nachts te veilen, waardoor 'daluren' beter worden benut.
- Onderzoeken van mogelijkheden om regie over goederenstromen te voeren, waarbij door combinatie van transporten een hoger rendement wordt behaald.
- Mogelijkheden onderzoeken van multimodaal vervoer, waarbij naast wegtransport ook vervoer over water en per rail wordt ingezet. Hiertoe de relatie met de Fruitterterminal vergroten en de geschiktheid van potentiële railverbindingen onderzoeken, zoals bij de Bleizo-locatie.
- Ontwikkeling van containerisatie en verbeteren van bewaarmethoden stimuleren.
- Mogelijkheden van ondergronds transport onderzoeken, bijvoorbeeld tussen veilingen en distributiecentra.
- Ontwikkeling en uitbouwen van logistieke centra langs de corridor N213 en de A12 bij de Bleizo locatie.

Bereikbaarheid

Belangenbehartiging MIRT

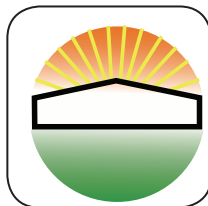
Aansluitend op bovenstaande is het van belang dat bovengenoemde maatregelen onderdeel worden van de netwerkanalyse in de Zuidvleugel en onderdeel worden van het jaarlijkse MIRT overleg met V&W en VROM. Het belang van de Greenport Westland-Oostland dient daar goed vertegenwoordigd te zijn.

B Duurzaamheid

(ambitie C: Duurzame Greenport en ambitie D: een Greenport met droge voeten)

Energie

Uit de visie komt naar voren dat het thema “energie” een belangrijke rol speelt en gaat spelen in de Greenport Westland-Oostland. Er vindt momenteel een enorme kennisontwikkeling plaats op het gebied van duurzame energieontwikkeling binnen de glastuinbouwsector. Het verbruik van fossiele energie en de uitstoot van CO₂ zijn hot items, niet alleen milieutechnisch maar ook bedrijfseconomisch. Binnen het glastuinbouwcluster zal gezocht moeten worden naar duurzame oplossingen waarbij het uiteindelijke streven is een energie-neutrale of zelfs een energie producerende kas. Tevens moeten pilots gestart worden naar kleine clusters kassen en woningen, waarbij kassen warmte kunnen leveren aan woningen, overige kassen of bedrijven.

Overige initiatieven:

- Aardwarmte, warmte-kracht koppeling en de opslag van warmte en koude in de ondergrond worden benut om de glastuinbouw energie en CO₂ neutraal te maken en zelfs tot energieproducent te maken. Voortbouwen op de reeds gestarte projecten, zoals voor aardwarmte in Bleiswijk en voor de levering van warmte en energie door glastuinbouw in Hoogeland en voor de opbouw van een energienetwerk in Zuidplaspolder. Voor de Zuidplaspolder hebben overheden, ondernemers en energieleveranciers in 2007 een energieconvenant ondertekend waarin het streven naar een duurzame energievoorziening voor het noordelijk deel van de polder is vastgelegd.
- Harde afspraken maken met energienetwerkbeheerders met betrekking tot het beschikbaar stellen en uitbreiden van het netwerk voor zowel afname als teruglevering van energie om te voorkomen dat herstructureringsinitiatieven in de kiem worden gesmoord door capaciteitsproblemen van het netwerk.
- Ruimtelijke ordening van de ondergrond moet met hoogste prioriteit worden ontwikkeld. Het gebruik van diepere bodemlagen

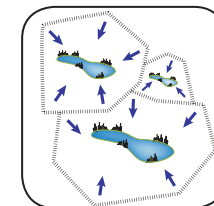
moet worden gereguleerd om ongewenste verstoringen en beperkingen in de toekomst te vermijden.

- Pijpleidingen voor CO₂ en warmte van grote industriële complexen moeten worden uitgebouwd tot een energienetwerk, waarbij individuele bedrijven (en woningen) energie kunnen leveren en afnemen.
- Woningbouw en glastuinbouwontwikkeling moeten op elkaar worden afgestemd, zodat er optimaal gebruik kan worden gemaakt van energie-uitwisseling (bijv. in Zuidplaspolder).
- Naast regie is er ook fondsvorming nodig om de risico's van individuele bedrijven af te dekken van (kostbare) misboringen ten behoeve van geothermie. Hier ligt echter geen overheidstaak.

De tuinbouwbranche streeft er naar om in 2020 klimaatneutraal te zijn. De herstructurering vormt daarbij het sturende principe. Immers door herstructurering en nieuwbouw van kassen zijn innovaties op economisch en energiegebied mogelijk. Het nuttig kunnen gebruiken van (rest)warmte is een eerste stap in het proces van energietransitie.

Wateropgave

Ook de glastuinbouw zal zijn bijdrage moeten leveren aan het oplossen van de wateropgave voor het grond- en oppervlaktewater. De sector is zelf immers ook gebaat bij het voorkomen van wateroverlast. Daarnaast is de sector gebaat bij een gegarandeerde levering van schoon oppervlaktewater dat kan worden benut als gietwater wanneer de hoeveelheid opgevangen hemelwater ontoereikend is. De realisatie van duurzaamheidsdoelstellingen zoals het sluiten van de waterketen op bedrijf- of clusterniveau heeft ook positieve gevolgen voor de waterkwaliteit van het grond- en oppervlaktewater. In samenwerking met de Hoogheemraadschappen zal invulling gegeven moeten worden aan de opgaven waar het gebied voor staat.

Onder thema D van de ambities en de opgaven is dit thema reeds aan de orde geweest. Het maken van voldoende oppervlaktewaterberging zal per polder bekeken moeten worden. Waar tekorten zijn zal een integrale oplossing per polder de voorkeur genieten. Onder integraal wordt verstaan dat enerzijds de landschappelijke inpassing wordt gewaarborgd en de waterberging bijdraagt aan de ruimtelijke kwaliteit

van het gebied, anderzijds moet in pilots onderzocht worden of er mogelijkheden zijn om oppervlaktewaterberging te koppelen aan dan wel te integreren met gietwaterbassins. Dit vergt het ontwikkelen en toepassen van nieuwe technologische oplossingen en kan bijdragen aan het positieve innovatieve imago van de Greenport.

Voorbeeldprojecten en initiatieven vanuit dit thema zijn bijvoorbeeld de Poelzone, het AquaReUse project in Overbuurtsche Polder, het project Oostland (wateropgave van 35.000 m³), het project de Boomawatering en de Zwethzone.

Initiatieven

Om aan deze, ook voor de glastuinbouw, wezenlijke opgave te voldoen moeten meerdere strategieën tegelijk worden ingezet:

- Het realiseren van waterberging zal per poldereenheid moeten worden aangepakt. Gestreefd wordt de benodigde capaciteit te realiseren op de plekken die daartoe het best geschikt zijn en op een wijze, waarop de landschappelijke kwaliteit van de gebieden wordt vergroot. Dit houdt in dat de waterberging niet per bedrijf kan worden gerealiseerd maar dat per polder een gezamenlijke aanpak is vereist. Hiertoe moet per polder regie worden gevoerd en een plan worden opgesteld. Het instellen van een 'waterbank' kan bijdragen aan het creëren van integrale oplossingen.
- Het benutten van grote groengebieden en agrarisch weidelandschap in de nabijheid voor waterberging (Midden-Delfland, groen-blauwe slinger) zou onderzocht moeten worden waarbij opvang binnen de eigen polder altijd de eerste optie zou moeten zijn. Een voorbeeld is de Bergboezem en de inrichting van de Groenzone Berkel-Pijnacker in het Oostland en het recreatiegebied met de plas "Het Kraaiennest" in de Kralingerpolder ten zuiden van De Lier.
- De aanleg van waterbergingsreservoirs binnen de glastuinbouwgebieden combineren met recreatieve en ecologische doelstellingen door de aanleg van 'blauwgroene parken' met als neven doel het vergroten van de landschappelijke kwaliteit. Een voorbeeld hiervan is de Wollebrand bij Naaldwijk en Prinsenbos.
- Het benutten en aaneenschakelen van overhoeken tot grotere waterstructuren die naast waterberging ook de beleving van de glasclusters verbeteren (voorbeeld grens Overbuurtsche polder in

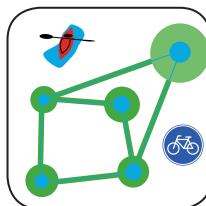
Bleiswijk bij de Landscheiding).

- Dubbel grondgebruik (of watergebruik), door het bouwen van drijvende kassen op waterbergingsplassen. Een voorbeeld hiervan is te zien bij de veiling in Naaldwijk. Of in de vorm van waterbergingskelders of piekberging met een dubbelfunctie.
- Het 4-B concept Water wordt ingezet (het bergen van regenwater, bufferen van bedrijfsafvalwater en proceswater, het bereiden van gietwater door zuivering van dit afvalwater en het begieten van teelten). Dit concept combineert innovatieve technieken, waarbij waterberging onder kassen plaatsvindt, met het toepassen van het hergebruik van drain- en afvalwater. Het CAD systeem in het Westland (Centraal afval- en drainagesysteem) is hiertoe in te zetten. Door hergebruik van afvalwater en gedraineerd grondwater wordt de afvoer naar zee verkleind. Tevens zal de behoefte aan regenwater als gietwater afnemen, wat de doorstroming en de oppervlaktewaterkwaliteit ten goede komt. Ook onttrekking en ontzilting van grondwater kan worden beëindigd, net zoals het terugpompen van de ingedikte zoutoplossing (brijn), hetgeen vanaf 2013 ook verboden is.
- Gestreefd wordt naar integrale organisatie van gietwater. In plaats van individuele bassins worden per cluster gemeenschappelijke reservoirs aangelegd. Dit leidt tot efficiënter ruimtegebruik en verhoging van de landschappelijke kwaliteit. Het leveren van gietwater kan worden georganiseerd door bedrijven die zich daar op toelagen. De gebruikelijke praktijk, waarbij ieder bedrijf op eigen terrein gietwater verzamelt in de vorm van tanks of open bassins, draagt niet bij aan de uitstraling van glastuinbouwgebieden en kost ruimte. Omwille van efficiënt ruimtegebruik en landschappelijke kwaliteit zullen pilots uitgebreid moeten worden. Naast het zuiveren van water voor gietwaterbereiding wordt ook ingezet op het clusteren van gietwaterbassins tot een gesloten systeem per gebied met een 'gietwaterbedrijf'.
- Het zeewaarts uitbreiden van de kustverdediging zal voortvarend worden opgepakt, waarmee tegelijkertijd een bijdrage wordt geleverd aan de landschappelijke kwaliteit. (Randstad Urgent project Zwakke Schakels).

C Verbindend recreatief netwerk Westland-Oostland

(ambitie E: een Groene Greenport)

Dit thema wordt onder de ambitie E: een groene Greenport omschreven. De belangrijkste opgave ligt in het aaneenrijgen van de vele verschillende groengebieden tot een zowel ruimtelijk als functioneel samenhangende groenstructuur. Dit vraagt zowel om vervolmaking van het netwerk van recreatieve fiets- en voetpaden als bundeling van het beheer van de verschillende gebieden. Het op een aantrekkelijke en eenvoudige wijze kruisen van de vele autowegen en spoorlijnen in het gebied is een uitdaging voor het totale gebied. De opgave waar de Vlinderstrik voor staat gesteld, als groene verbinding tussen de groenblauwe slinger en de Rottezoom, is exemplarisch. Door zware infrastructuur versnipperde groene scherven moeten aaneengeregen worden tot een groenstructuur. Dit geldt op meerdere plaatsen in de Greenport. Een onderzoek naar welk recreatief netwerk nodig is, welke verbindingen ontbreken en waar deze gemaakt moeten worden zou het startpunt kunnen vormen van een integraal project met op meerdere locaties pilotprojecten.

Een project dat ook met dit thema te maken heeft is de Zwethzone.

D Kennisnetwerk

(ambitie G: Werken in het Greenport Kennisnetwerk)

Onder thema G: Werken in het Greenport Kennisnetwerk wordt de ambitie verwoord om het reeds bestaande kennisnetwerk verder uit te breiden. Een Leerstoel Glas aan de TU in Delft zou een mooie opstap kunnen zijn om de kennis vanuit de praktijk van de verschillende ondernemingen te bundelen en verder uit te werken op de universiteit. Het innovatieve imago van de sector is hierbij gebaat. Omdat de rol van de veiling naast het doorvoeren van producten als logistiek centrum ook een belangrijk kenniscentrum is waar ondernemers en klanten elkaar ontmoeten, liggen hier ook kansen om het kenniscentrum op wereldschaal te exporteren.

Initiatieven:

SOB Westland en Oostland

Onderwijs, bedrijfsleven en de gemeenten Westland en Midden-Delfland werken nauw samen om beter en sneller in te kunnen spelen op de ontwikkelingen in onder andere de Greenportsector. Alle partijen zijn vertegenwoordigd in het Samenwerkingsverband Onderwijs Bedrijfsleven Westland (SOB Westland). De basisactiviteiten van het SOB Westland zijn de loketfunctie en de makelaarsfunctie, om partijen bij elkaar te brengen. Onderwijs en ondernemers kunnen hier terecht voor vragen, behoeften en wensen. Daarnaast zijn er deelprojecten, zoals een campagne om aan de hand van bedrijfsbezoeken, businesscases, etc. jongeren kennis te laten maken met de mogelijkheden in het gebied. Overige concepten op dit gebied zijn "Leerparkontwikkeling" en de Regioregisseur.

Onlangs is SOB Oostland van start gegaan met medewerking van de provincie Zuid-Holland. Dit samenwerkingsverband tussen onderwijsinstellingen en bedrijfsleven is een initiatief van VNO-NCW Oostland met als doel de afstemming tussen onderwijs en arbeidsmarkt te verbeteren. SOB Oostland zal zich in eerste instantie richten op de agribusiness en de techniek. De uitdaging is om in te kunnen spelen op de veranderende eisen aan werknemers in de greenportsector en het groeiende tekort aan hoger opgeleiden tegen te gaan. Verder zal de sector in toenemende mate geconfronteerd worden met concurrentie met andere branches en andere regio's. Imago speelt daarbij een belangrijke rol.

Business School

De ontwikkeling van een Greenport Business School model past in het beleid om bij te dragen aan een betere afstemming van het onderwijs in de groene kenniskolom. De GBS zal een regionaal, vraaggestuurde onderwijsinfrastructuur moeten zijn waarbinnen op alle niveaus van het gehele tuinbouwcluster onderwijs aangeboden wordt, gebruikmakend van de bestaande infrastructuur. Om dit te realiseren zullen de verschillende groene onderwijsinstututen nauw samen moeten werken. Ook is een intensieve participatie van de sector/keten noodzakelijk om dit hoge ambitie niveau te realiseren. De kracht van het GBS-concept is dat ingespeeld wordt op de regionale wensen en kenniscirculatie en een betere doorstroom van studenten wordt gerealiseerd. Daarvoor wordt als voorbeeld en pilot binnen dit project een doorlopende leerlijn

'Greenport Business & Management' ontwikkeld. De GBS kent een directe relatie tot de kennis- en innovatieagenda van de tuinbouw opgesteld onder de regie van de Stichting Innovatie Flowers & Food. STIFF heeft in haar innovatieprogramma een onderdeel opgenomen "leren innoveren" dat zorg draagt voor een responsieve Kennis Infra Structuur welke ondersteunend en faciliterend werkt ten behoeve van de bedrijfsgedreven innovatieprojecten.

De component van de GBS Bedrijfsschool sluit aan bij twee ontwikkelingen;

- op korte termijn ontstaat een structureel gebrek aan gekwalificeerd lager personeel
- de zij-uitstroom (uitval) VMBO kan niet voldoen aan de reguliere eindkwalificaties.

Regiometer

Arbeidsmarktknelpunten en stakeholders scherp in beeld brengen.

E Organisatie en Marketing

(ambitie H: de Groeidiamant)

Initiatieven:

Planologie ondergrondse infrastructuur

Onder ambitie C: een energieproducerende Greenport is reeds genoemd dat regie en organisatie van belang zijn om vraag en aanbod van warmte en CO₂ zo goed mogelijk op elkaar te kunnen afstemmen. Dit wordt tevens door de provincie onderschreven. De provincie is bezig met het programma Duurzame warmte voor de Zuidvleugel. Het programma Duurzame Warmte betekent voor de Zuid-Hollandse glastuinbouw dat in 2020 een CO₂-emissiebeperking met 1 miljoen ton per jaar en een beperking van het gasverbruik met 1/2 miljard m³ per jaar gerealiseerd moet worden (ten opzichte van de referentiesituatie). Als specifiek onderdeel van dit programma wordt een Programma Verduurzaming Energie Glastuinbouw uitgewerkt.

De lokale uitwisseling van warmte en elektriciteit wordt door de aanleg van energiewebs, in combinatie met het aanleggen van een grootschalig net, gericht op de levering van industriewarmte. Hier is lokaal en regionale afstemming voor nodig.

Organiseren van juiste bedrijf op de juiste plaats

Onderzocht moet worden of een thematische clustering van bedrijven voordelen biedt en waar welke clusters dan het beste kunnen worden gehuisvest.

Bij de invulling van de terreinen voor agro-gerelateerde bedrijven wordt zwaar ingezet op intensief en dubbel ruimtegebruik. Door stapeling van functies zoals parkeren op of onder bebouwing wordt de capaciteit beter benut. Als pilot kan bijvoorbeeld stapeling van glasteelt op bedrijfsruimte worden gestimuleerd.

F Promotie en imagoverbetering

(ambitie H: de Groeidiamant)

Mogelijke initiatieven:

- De kwaliteiten van glas benutten waar dat mogelijk is, bijvoorbeeld langs infrastructuur Rottezoom.
- Het inrichten en exploiteren van een informatiecentrum/themapark en een 'kas van de toekomst'. De Bleizo-locatie, met het thema 'Landschap als podium' biedt hiervoor wellicht goede mogelijkheden.
- Organisatie van manifestaties (naast 'de kom in de kas dagen' en het 'varend corso'), waarbij de kwaliteiten van de glastuinbouw in de Greenport kunnen worden beleefd.
- Genereren van free publicity en (media-)aandacht voor de sterk innovatieve en duurzame kant van de sector, de initiatieven op het gebied van energiebesparing en zelf productie en het terugdringen van de CO₂-uitstoot. Die initiatieven ook laten zien, bijv. door het organiseren van excursies voor stakeholders en media. Inspelen op actuele thema's.
- Gebiedsmarketing voor economisch cluster Greenport Westland-Oostland

Projectnummer		Type project	Indicatie Kosten <i>bedragen in miljoenen</i>
PLAATSGEBONDEN PROJECTEN			
1A: Projecten Investeringsagenda			
1	Poelzone fase 1	functie overstijgende integrale gebiedsontwikkeling	€ 258,9
2	Project Oostland / Groenzone Berkel-Pijnacker	functie overstijgende integrale gebiedsontwikkeling	€ 62,0
3	Zuidplaspolder	functie overstijgende integrale gebiedsontwikkeling	€ 400,0
4	Maaslandse Dam	sanering verspreid glas	zie project 7
5	Glastuinbouwcluster Stompwijk	integrale gebiedsontwikkeling	€ 15,0
6	Westvleugel Pijnacker-Noordorp	herstructurering	zie project 11
7	Midden Delfland (sanering verspreid glas)	sanering verspreid glas	€ 35,0
8	3-in-1 project	infrastructuur	€ 150,0
9	Verbreiding Veilingroute (N222)	infrastructuur	€ 800,0
10	Verbreiding N213 en deel N211	infrastructuur	€ 107,0
11	Rondweg Pijnacker	infrastructuur	€ 95,8
1B: Projecten reeds gelden toegekend			
12	Boomawatering	versnellingsproject Nota Ruimte	€ 19,8
13	4B concept Waalblok	versnellingsproject Nota Ruimte	€ 22,2
14	Overbuurtsche polder: AquaReUse waterproject en de Cyclamenweg	versnellingsproject Nota Ruimte	€ 4,5
2: Projecten toekomstige investeringsagenda			
15	Verbinding Zwethzone - Midden Delfland	groenstructuur	
16	Zwethzone	integrale gebiedsontwikkeling	
17	Verbinding Poelzone (2e fase) - Midden Delfland	groenstructuur	
3B: Projecten Rijksinvestering			
I	A4 Noord		€ 645,0
II	A13 - A16		€ 1.500 - 2.000
III	Oranjetunnel incl. wegverbinding naar A4		€ 1.500,0
IV	Versterking kust Delfland		€ 100,0
NIET PLAATSGEBONDEN PROJECTEN			
A	Bereikbaarheid		P.M.
B	Duurzaamheid		P.M.
C	Verbindend recreatief netwerk Westland-Oostland		P.M.
D	Kennisnetwerk		P.M.
E	Organisatie en Marketing		P.M.
F	Promotie en Imagoverbetering		P.M.

toekomstige
investeringsagenda

Partijen en de investeringsagenda

Al deze projecten hebben gemeen dat het aanzienlijke investeringen vergt en dat er meerdere partijen bij zijn betrokken.

Investing en dekking

Per project is op een zeer abstract niveau bepaald over welke investering het ongeveer gaat. Een informatiebron hiervoor zijn bestaande documenten en inzichten die door de diverse beleidsmakers reeds zijn opgesteld.

De dekking van alle investeringen zal door diverse partijen, investeringsprogramma's en subsidiestromen moeten worden aangegeven.

Strategie

Op korte termijn is het noodzakelijk de investeringen en dekkingsbronnen helderder in beeld te krijgen. Dan wordt duidelijk over welke investeringsniveaus we nu werkelijk praten en welke projecten financieel gezien als kansrijk mogen worden bestempeld. De nu weergegeven tabel is indicatief en bedoeld om de denkwijze en systematiek weer te geven.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

BRONNENLIJST

- CBS (2007); *Nationale Landbouwtellingen*
- Dienst Landelijk Gebied (2007); *kaart DLG gebiedsprojecten in Nederland*
- Gemeente Lansingerland en Zoetermeer (2007); *Landschap als Podium*
- Gemeente Leidschendam-Voorburg (2005); *Blik op Leidschendam-Voorburg 2020*
- Gemeente Leidschendam-Voorburg (2006); *Plankaarten 1+2 voorontwerp bestemmingsplan Nieuwe Driemanspolder*
- Gemeente Leidschendam-Voorburg (2007); *Integrale Gebiedsvisie Stompwijk*
- Gemeente Midden-Delfland (2005); *Gebiedsvisie Midden-Delfland 2025*
- Gemeente Pijnacker-Nootdorp (2005); *Project Integrale Toekomstvisie Pijnacker-Nootdorp*
- Gemeente Pijnacker-Nootdorp en Berkel en Rodenrijs (2006); *Ontwerp bestemmingsplan groenzone Berkel-Pijnacker*
- Gemeente Pijnacker-Nootdorp (2007); *Beleidsplan glastuinbouw Pijnacker-Nootdorp*
- Gemeente Waddinxveen (2006); *Structuurvisie Waddinxveen 2030*
- Gemeente Westland (2005); *Visie Greenport Westland 2020*
- Gemeente Westland (2006); *Uitvoeringsplan herstructurering glastuinbouw Westland*
- Gemeente Westland (2006); *Beleidsnota voor herstructurering van het glastuinbouwgebied vande gemeente Westland*
- Gemeentes Zevenhuizen-Moerkapelle, Nieuwerkerk a/d IJssel, Waddinxveen, Moordrecht en Gouda (2006); *Intergemeentelijk Structuurplan Zuidplas*
- Greenport(s) Nederland (2006); *Manifest in uitvoering*
- Greenport(s) Nederland (2007); *Bestuurlijke Uitvoeringsafspraken 2007-2011*
- Greenport(s) Nederland (2007); *Startnotitie 'Op weg naar visie 2025'*
- Greenport(s) Nederland (2008); *Toekomstvisie 'Excelleren! Visie 2040'*
- Greenport Westland-Oostland (2006); *Impuls aan de Greenport Westland-Oostland*
- Grontmij (2007); *Ontwikkeling en verbetering van glastuinbouw en agribusiness in gemeente Lansingerland*
- Innovatie Netwerk (2007); *Bouwen met groen en glas*
- LEI (2008); *Het Nederlandse Agrocomplex 2007*
- Provincie Zuid-Holland (2003); *Streekplan Zuid-Holland Oost*
- Provincie Zuid-Holland (2003); *Streekplan Zuid-Holland West*
- Provincie Zuid-Holland (2004); *Masterplan Groenzone Berkel-Pijnacker & Bergboezem Oude Leede*
- Provincie Zuid-Holland (2005); *Pakket duurzame glastuinbouw Zuid-Holland 2007*
- Provincie Zuid-Holland (2006); *Streekplan Zuid-Holland Oost, tweede partiële herziening Zuidplas*
- Provincie Zuid-Holland (2006); *Greenports 2020 Thuis in Zuid-Holland*
- Provincie Zuid-Holland (2007); *Greenports van de Toekomst; doorkijk en actielijnen voor 2020*
- Provincie Zuid-Holland (2007); *Monitor Glastuinbouw Zuid-Holland 2007*

- Provincie Zuid-Holland (2008); *Actieprogramma Greenports Zuid-Holland*
- Stadsgevest Haaglanden (2005); *Discussienota; Met allure naar 2020*
- Stadsgevest Haaglanden (2007); *Ontwerp Regionaal Structuurplan Haaglanden 2020*
- Stadsgevest Haaglanden (2008); *Regionaal Structuurplan Haaglanden 2020*
- Stadsregio Rotterdam (2005); *Ruimtelijk Plan Regio Rotterdam 2020*
- Stadsregio Rotterdam (2005); *Nota van wijziging Ruimtelijk Plan Regio Rotterdam 2020*
- Stadsregio Rotterdam (2005); *Nota van beantwoording Ruimtelijk Plan Regio Rotterdam 2020*
- Stichting Recreatie (2007); *Groen en Greenport, Recreatieve tekorten kassengebied Nootdorp, Pijnacker, Lansingerland*
- Ven, A. van de (2007); *Samenvatting en conclusies opgaven Greenportgemeenten op basis van de Bestuurlijke uitvoeringsafspraken Greenport(s) Nederland 2007-2011*

BIJLAGE 2

**EXPERTMEETING 8 NOVEMBER
2007
INTEGRALE VISIE GREENPORT
WESTLAND-OOSTLAND**

DEELNEMERS	ORGANISATIE
A. Lammers	Stadsgewest Haaglanden
A. van Blanken	Gemeente Westland
A. van Daalen	Van Daalen Transport
A. van de Ven	Gemeente Westland
A.C.C. van Steenberghe	Provincie Zuid-Holland
B. Gijsbers	Gemeente Lansingerland
B. Kuipers	Ben Kuipers landschapsarchitect
E. Verkoelen	Milieufederatie Zuid-Holland
F. Pijls	Gemeente Westland
F. van Vliet	Gemeente Leidschendam-Voorburg
G.P van der Stoep	Gemeente Westland
H. Hooij	Agro Logistiek
H. Wensveen	Gemeente Pijnacker-Nootdorp
I. van der Knaap	Anthura B.V
J. Burger	Hoogheemraadschap van Delfland
J. Hennip	Gemeente Zevenhuizen-Moerkapelle
J. v.d. Linden	Gemeente Midden-Delfland
J.F. Bor	Provincie Zuid-Holland
J.W. Donkers	WUR
L. Claessen	LTO Noord Glaskracht
L. van Rijen	Gemeente Waddinxveen
M. Cappendijk	LTO Noord Glaskracht
M. Meisen	OD 205 stedenbouw onderzoek en landschap
M. Ruijs	WUR
N. van Dijk	VNO/NCW
P. den Boeft	PdB Inc BV
P. Houtenbos	Stadsgewest Haaglanden
P. van Munster	Stadinzicht
P.T. Oei	Innovatie Glastuinbouw
R. Bollen	OD 205 stedenbouw onderzoek en landschap
R. Maghnouji	FloraHolland
R. van de Valk	LTO Noord Glaskracht
S. Maarschall	BVR
S. Maat	Gemeente Lansingerland
T. Ammerlaan	VNO/NCW
T. Cuijpers	Hoogheemraadschap Schieland
T. Dronkers	Gemeente Lansingerland
T. Rijerkerk	Kamer van Koophandel Haaglanden

BIJLAGE 3

CONCLUSIE EXPERTMEETING 8 NOVEMBER 2007

Thema 1. competitief/concurrerend of complementair

Vraag 1. *Westland en Oostland complementair of competitief?*
Meerderheid zegt complementair, waarbij concurrentie gezond is voor de innovatieve sector. Tip: kijk ook over de grenzen: relatie andere Greenports en buitenland.

Vraag 2. *Wat in Westland en wat in Oostland ontwikkelen, om de greenport zo compleet en sterk mogelijk te maken?*

Westland	Beide	Oostland
Is de basis + heeft sterke relatie met dorpen		Innovatief + duurzaam
Alles is west, west is lelijk		
	Zelfde ontwikkelen	
Vernieuwen		Nieuw
Concentratie		Uitbreiding
	Irrelevant (marktgedreven)	
Waardecreatie		Productie (+ waardevermeerdering)
Ontwikkeling		Productie
Meer agro-gerelateerde bedrijvigheid		Grotere bedrijven
Meervoudige ruimtegebruik		Ruimtelijke kwaliteit
Beperkte ruimte dus specialisatie		
	1 cluster	Ontwikkeling rond A12 concentreren
	Relatie met Boskoop	

Citaat: Noem 't voortaan: Westland, er is geen tweedeling

Vraag 3.
Antwoord:

Heeft / houdt de veiling een bindende rol?
Nee wordt minder!

- logistiek en kenniscentrum
- informatiestroom i.p.v. goederenstroom
- wel als centraal punt, ontmoetingsplek
- regiepunt
- eventueel wel voor sierteelt, groente neemt af/verdwijnt

Thema 2 Areaal en dynamiek

Vraag 1 *Wat zijn de grenzen van Greenport Westland – Oostland in 2050?*

- eerder kleiner
- kerngebied = Westland (en is groot genoeg)
- blijft zo (met woningbouw aan randen)
- groeien maar niet hier in Randstad (bijv. West Brabant)
- Oostland niet te handhaven op termijn

Vraag 2. *Wat zal 'altijd blijven' als kerngebied?*

- kerngebied, productie elders
- kennis

Citaat: Dwing meervoudig ruimtegebruik af!

Thema 3 Transport en logistiek

Vraag 1. *Welk vervoermiddel heeft de toekomst voor agrologistiek?*

- agrologistiek: vrachtauto personen: OV
- Betuwelijn
- Combinatie van alle modaliteiten:

	Spoor	
Korte afstand:	Weg	boot, binnenvaart
Lange afstand:	Water	multimodaal

Vraag 2. *Welke mogelijke nieuwe verbindingen bieden de beste kansen?*

- A4 zorgt voor problemen
- A13-A16
- Overslagpunten
- Oost-West verbindingen!
- Niet nodig (door beter organiseren capaciteit benutten)
- A15 – Duitsland – Venlo
- Oranjetunnel

Vraag 3. *Welke kansen biedt mainport Rotterdam?*

Mainport: Rotterdam ook (overslag) buisleidingen?
Haven!!!

Citaat: Nieuwe autoriteit moet wegcapaciteit regelen
Greenport ligt in een gebied waarin “het jezelf verplaatsen”
al moeizaam is

Thema 4 Innovatie & stedelijkheid

Vraag 1. *Welk consequentie heeft hoogwaardiger worden van werkgelegenheid voor*

de ruimtelijke ordening (wonen, vervoer, recreatie) ?

- kennisintensief
- hogere opgeleiden – kans! Hogere eisen aan leefomgeving
- koppelen kust en Westland
- waterprobleem – kwantiteit + kwaliteit
- meer schonere bedrijven, kantoorfuncties
- combi publiekstreckende functie(s)
- keten: Wonen – werken – recreëren
- recreatieve netwerken
- glastuinbouwsector behandelen als normaal bedrijfsleven
- duurzaam inrichten en grotere ruimtelijke kwaliteit
- energievraagstuk oppakken

Citaat: Glastuinbouw moet zijn plek in/bij de stad verdienen

Thema 5 Glas, landschap en recreatie

Vraag 1. *Hoe kan oplossen van het watervraagstuk het de meeste meerwaarde*

creëren ?

- meerwaarde water – geen versnippering waterberging
- water is drager van de ruimtelijke kwaliteit
- bijna iedereen wil combi waterberging en opslag/gietwater

Vraag 2. *Welke landschappelijke en recreatieve kwaliteiten kunnen in de greenport*

ontwikkeld worden ?

- met name aan randen – overzicht van boven is mooier dan gevel
- maakt het water zichtbaar
- geef richtlijnen mee

Vraag 3. *Hoe kan de schoonheid van glastuinbouw worden getoond?*

- openstellen kassen
- kunst
- fietsroutes en blikvangers
- goede vormgeving
- energie en wateropvang

Citaat: Geef de kas een mooie jas

Thema 6 Wonen in de Greenport

Vraag 1. *Welke kansen liggen er voor combinaties van wonen en glastuinbouw?*

- warmtebenutting
- hoogwaardige woon - leefmilieu
- geen goede combinatie – clusteren (klachten) – zo ver mogelijk uit elkaar
- wel goed te mengen (milieuhinder = weg, gesloten systemen)
- nieuwe type ontwikkelen

Vraag 2. *Waar willen tuinders zelf wonen?*

- aansluiting woon – kas
- aan de rand
- alleen als het niet in de weg ligt voor duurzame glastuinbouw
- wonen en werken combinatie houdt gebied levendig

Thema 7 IMAGO

- los negatieve punten als lichthinder + vervoersbewegingen op!

TOP 24

Aan alle deelnemers werd gevraagd:

Als je een kernpunt mocht noemen, wat staat er op nummer 1?

1. agrologistiek
2. glastuinbouw – zonnen energie
3. vanuit kracht reageren
4. duurzame energie (Wkk, geothermie ,combintie met wonen)
5. water (hoe verdien je eraan in financiële zin, maatschappelijk veel) gesloten gietwater-systemen
6. overheden moeten meebetalen, lobbyen!
7. integraal denken, ruimtelijke kwaliteit!
8. samenwerking en positieve imago
9. voorwaarde scheppend denken! Dan volgt de innovatieve. industrie vanzelf
10. procedures verkorten
11. intensiever en dubbel ruimtegebruik
12. overheid en bedrijfsleven samen energiebeleid (ook maatschappelijk gezien)
13. overheid meer macht/infrastructuur aanleggen
14. blijf innovatief (combineren van stromen, niet alleen techniek) blijf creatief!
15. ruimte is beperkt, gecombineerde kansen Westland-Midden-Delfland
16. samenwerking binnen de 8 gemeenten
17. energie competentie benutten
18. prioriteiten, genereer de middelen
19. betrek de niet-glastuinbouw gemeenten. Delft, Rijswijk, Den Haag
20. integrale waterafweging. Ruimtelijke visie op integrale waterbeleid
21. innovatie uitstralen
22. in 2015 complete Greenport techn. Innov. Duurzaam hele systeem aanwezig is.
23. keuzes maken, sectorbeleid ondergeschikt
24. gebiedsmarketing, wie zijn wij?

BIJLAGE 4**WERKCONFERENTIE 3 DECEMBER 2007
INTEGRALE VISIE GREENPORT WESTLAND/OOSTLAND**

NAAM	ORGANISATIE
Arie van Blanken	Gemeente Westland
Ben Kuipers	Ben Kuipers Landschapsarchitect
Christiaan v.d. Kamp	Gemeente Midden-Delfland
Dick van Vliet	Gemeente Lansingerland
Frank van Vliet	Gemeente Leidschendam-Voorburg
Ger van der Stoel	Gemeente Westland
Herman Wensveen	Gemeente Pijnacker-Nootdorp
Jacqueline den Brabander	Gemeente Westland
Jan v.d. Linden	Gemeente Midden-Delfland
José Kools	Gemeente Westland
Kees Verhoeff	Gemeente Lansingerland
Marco Berloth	Gemeente Westland
Monique Huitema	Gemeente Lansingerland
Nel van der Woerd	Gemeente Lansingerland
Piet van Adrichem	Gemeente Pijnacker-Nootdorp
Piet van der Hulle	Gemeente Lansingerland
Pieter den Boeft	PdB Inc BV
Richard de Ruijter	Gemeente Pijnacker-Nootdorp
Roelf Bollen	OD 205 stedenbouw onderzoek en landschap
Roelof Geijteman	Gemeente Pijnacker-Nootdorp
Tanja Dronkers	Gemeente Lansingerland
Theo Duijvestijn	Gemeente Westland
Wendy Scherpenisse	OD 205 stedenbouw onderzoek en landschap

BIJLAGE 5

AANDACHTSPUNTEN GENOEMD TIJDENS WERKCONFERENTIE 3 DECEMBER 2007

Herstructurering

- regie van belang
- rol overheid, benodigde financiën / subsidiemogelijkheden
- zie voorbeelden innovatienetwerk voor visuele kwaliteit
- scheiden verkeer (transport en woonverkeer)
- verweven; sterk en attractief netwerk in het glasgebied
- ontwikkelingsplanologie
- RO voor de ondergrond
- uitplaatsing woningen
- meervoudig ruimtegebruik

Nieuw glas

- ook uitbreiding nodig voor productiegroei (opbrengst/m² glas)
- clusterbenadering; rond verhandelcentra extra vervoer
- uitplaatsing verspreid glas regelen
- meer glas in Zuidplas
- productievergroting binnen duurzaam glasgebied
- ontwikkelruimte nabij greenport
- saldo 0 vasthouden

Agro-gerelateerde bedrijven

- bij uitstek dubbel grondgebruik
- in clusters, thematisch, bijv. bioscience (waar welke?)
- dynamisch vervoersmanagement
- in toekomst integratie met glas
- bleizo: met zoetermeer

Rijkswegennet

- tegen Blankenburgtunnel (niet inpasbaar), voor Oranjetunnel
- uitbreiding nodig voor verwachte groen goederenstromen
- weg door westland naar Oranjetunnel niet als snelweg tbv aansluitingen
- volgorde: A4 / A13-A16 / Oranjetunnel
- niet alleen tbv glastuinbouw

Ontsluiting glastuinbouw

- verbinding veiling Bleiswijk – kassen in regio Rotterdam
- downgraden N209 / opwaarderen N209
- uitbreiding N470 tot 2x2 en verbeteren aansluiting A12 en A13
- noordelijke tak N470 naar Nootdorp (= oostelijke randweg Pijnacker?); conflict met groen (Balijbos)
- Hooipolderweg
- N213: verdubbeling (2x2) en parallelbaan voor in/uitvoegen
- belang agrologistiek langs N213; doelgroepenstrook
- Westerlee ongelijkvloers
- oplossen knelpunten N211
- wegbreedtes Rig-gebieden (?)
- doelgroepenstroken

Logistieke vernieuwing

- mogelijkheden Bleizo onderzoeken
- 's nachts veilen,
- inzetten op containerisatie
- inzetten op bewaarmethodes
- slimmer vervoer als eerste doen; kan de sector zelf
- daluren benutten
- regie over goederenstromen
- onderzoek mogelijkheden rail en water
- ondergronds vervoer (als Aalsmeer)
- combinatietransport (na als combi tuinders met Heineken)

Wateropgave

- regie
- binnen polders op te lossen (vaak niet mogelijk in aangrenzend agrarisch gebied)
- robuuste structuren
- innovatief, maar financieel haalbaar
- collectief gietwater risicovol voor ondernemers
- waterbank instellen
- sector draagt kosten

Ruimtelijke kwaliteit en wonen

- wonen aan rand van het glas
- geen regionale woningbouwopgave
- planologische koppeling glas/bedrijfswoning

Groene contramal

- ook aandacht voor fijnmazige groene en recreatieve structuur
- sluit aan op UPR mooi en vitaal Delfland als uitgangspunt beleid
- schakels voldoende body geven

Energie

- regie
- ondergrondse infra koppelen aan wegen
- warmteweb van groot belang
- glastuinbouw is nog grootste C)2 producent (25 %); kans!
- garantiefonds boringen aardwarmte
- gesloten kas
- aardwarmte; als gemeentelijke overheden gezamenlijk oppakken

Kennisnetwerk

- 'kas van de toekomst' als glaslab, experiment
- ook TNO
- strategische allianties
- MBO/HBO opleiding glastuinbouw (op Bleizo)
- duurzaamheid is belangrijkste perspectief
- initiatief SOB voor onderwijs met bedrijven

Promotie, imago

- sector aan zet
- glastuinbouw is geen agrarische bedrijfstak meer
- concurrentie met Unilever
- Greenport Westland
- Gebiedsmarketing

Arbeidsmarkt

- eigen onderwijstak vormen
- stop illegale arbeid, wordt volwassen sector
- arbeidsmigratie toestaan
- verbeteren bereikbaarheid voor forenzen
- innovatie, robotica
- imago verbeteren
- woonklimaat verbeteren

Kwaliteit ondernemers

- greenport business school
- duale leergang; leven lang leren
- internationaliseren; wereldspeler
- versterken netwerken

Algemeen:

- veel meer aandacht voor regie (herstructurering, wateropgave, energie, infra)
- componenten van regie: ontwikkelingsplanologie en grondbank.
- wat is doel, wie zijn partners (in inleiding?)
- kassen niet verstoppen achter huizen en groen

